

16.6.2014

**PALVELUVERKOSTO VUONNA 2013 JA PALVELUT
KAUPUNKIRAKENTEESSA VUOTEEN 2025**

KH 2.6.2014

KV 16.6.2014

SISÄLLYS

Johdanto

1. Selvityksen valmisteluprosessi ja ero palvelu- ja hankintaohjelmaan.....	1
2. Kuopion palveluverkoston haasteet ja asiakkaiden palvelukäyttäytymisen muutos.....	2
2.1 Kaupunkirakenne, sen järjestelmät ja vyöhykkeet sekä palveluverkosto.....	2
2.2 Väestönkehitys ja palveluverkosto - väestön kasvun haaste.....	3
2.3 Kaupunkirakenne ja palveluverkosto - väestön alueellisen muutoksen tarve..	4
2.4 Kestävän kehityksen ja ilmastonmuutoksen hilitsemisen haaste.....	6
2.5 Kuntatalous ja palveluverkosto - niukkenevan kuntatalouden haaste.....	6
2.6 Palvelukäyttäytymisen muutos - lähipalvelut ja keskitetyt palvelut.....	7
2.7 Palvelukäyttäytymisen muutos - itsepalvelu,sähköiset- ja liikkuvat palvelut....	7
2.8 Palvelukäyttäytymisen muutos - palvelukumppanuudet ja palveluseteli.....	8
3. Kuopion palveluverkoston nykytilanne	
3.1 Perusturvanpalvelut.....	9
3.1 Terveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palvelut.....	14
3.3 Kasvun ja oppimisen palvelut (ml. nuorisopalvelut).....	19
3.4 Hyvinvoinnin edistämisen palvelut.....	26
3.5 Kaupunkiympäristön palvelut.....	34
3.6 Joukkoliikenne ja kuljetuspalvelut.....	35
3.7 Päivittäistavarakaupan palvelut.....	38
3.8 Keskeisimmät yksityiset palvelut.....	40
4. Kuopion palveluverkoston palvelutasot ja tavoitetila vuoteen 2025.....	45
4.1 Kuopion kaupunkirakenne ja asuntotuotannon kasvualueet.....	45
4.2 Alueelliset ja ikärakenteen väestönmuutokset.....	46
4.3 Kuopion palveluverkoston tasot ja niiden tavoitteellinen sisältö.....	47
4.4 Palveluverkoston tavoitetila keskeisellä kaupunkialueella.....	48
4.5 Palveluverkoston tavoitetila kaupunkialueen ulkopuolella.....	51
5. Kuopion palveluverkoston tavoitteet vuoteen 2025.....	53
5.1 Yleiset palveluverkoston tavoitteet.....	53
5.2 Perusturvan palveluverkoston tavoitteet.....	54
5.3 Terveydenhuollon palveluverkoston tavoitteet.....	56
5.4 Kasvun ja oppimisen palveluverkoston tavoitteet.....	57
5.5 Hyvinvoinnin edistämisen palveluverkoston tavoitteet.....	59
5.6 Kaupunkiympäristön palveluverkoston tavoitteet.....	60
6. Palveluverkosto vuonna 2025 - vaikutusten ennakoarviointia.....	62

Johdanto

Kuopion palveluverkosto 2013 ja palvelut kaupunkirakenteessa vuoteen 2025 -selvityksessä tarkastellaan Kuopion kaupungin palveluverkoston nykytilannetta, toimintaympäristöä ja haasteita. Lisäksi selvityksessä esitellään Kuopion tavoitteellinen palvelurakenne sekä palveluverkosta koskevia strategisen tason tulevaisuuden tavoitteita aina vuoteen 2025 saakka. Palveluverkoston nykytilanteen kuvauksessa käsitellään ensi sijassa kaupungin järjestämien julkisten palvelujen fyysisistä verkostoa, mutta kokonaisuuden kannalta myös keskeisimmät asukkaiden arkielämään liittyvät yksityiset palvelut sekä joukkoliikenne on otettu tarkasteluun mukaan. Työ liittyy vahvasti kaupungin kasvuun ja kehitykseen, talouden tervehdyttämiseen ja tuottavuuden parantamiseen sekä parhaillaan myös valmisteilla olevaan kaupunkirakennesuunnitelmaan. Koko palveluverkosta koskevia selvityksiä ja suunnitelmia laadittiin Kuopiolle hyvinkin aktiivisesti 1970-1990-luvuilla, mutta viimeisen reilun kymmenen vuoden aikana ei strategisen tason kokonaistarkastelua ole tehty.

Selvityksen tavoitteena on antaa tiivis kokonaiskuvaus Kuopion tämän hetkisestä fyysisestä palveluverkostosta sekä visioita tulevaisuuden palveluverkosta ja palvelujen asemaa kaupunkirakenteessa Kuopion uudet kasvusuunnat ja vanhojen asuntoalueiden täydennysrakentaminen huomioiden. Tarkastelu pyrkii vastaamaan Kuopion ajankohtaisiin haasteisiin eli kuinka nykyisessä toimintaympäristössä sovitetaan yhteen niukkenevat kuntatalouden resurssit, väestönkasvu ja sen voimakas alueellinen muutos, ikääntyvien määrän kasvu ja palveluverkosto. Kuopion palveluverkostolta vaaditaan tulevina vuosina aiempaa enemmän tehokkuutta ja tuottavuutta, joka väistämättä tarkoittaa palvelujen kokoamista monipuolisemmiksi ja suuremmiksi kokonaisuuksiksi suurempien asuntoalueiden palvelukeskuksiin.

Selvityksessä nykyverkoston tarkasteluajankohtana on vuosi 2013 ja tavoitevuosi on 2025. Nykytilanteen osalta palveluverkosto on jo saattanut hieman muuttua eli joiltakin osin kuvaus voi sisältää pieniä virheitä. Työssä esitetään koko Kuopion osalta tavoitteellinen palveluverkosto, alue- ja palvelukeskukset ja palvelukampukset vuoteen 2025. Lisäksi esitetään palveluverkoston kaupunkirakenteeseen liittyviä yleistavoitteita sekä erillisten palvelujen verkostojen osalta strategisen tason yleislinjauksia ja -tavoitteita.

Palveluverkostonselvitys on laadittu Kuopion kaupungin konsernipalvelujen Strategisen maankäytön suunnittelussa ja yhteistyössä kaupungin palvelualueiden kanssa. Selvityksen on laatinut kaupunkisuunnittelija Katri Hiltunen, sen ulkoasusta ja muotoilusta on vastannut suunnitteluavustaja Pirjo Jokiniemi ja työtä ovat ohjanneet yleiskaavaohjaja Juha Romppainen, strategiaohtaja Sirpa Lätti-Hyvönen sekä kaupunkisuunnitteluryhmä. Kokonaisuuden laadinnassa on käytetty paljon Kuopion kuntarekisterin tietoja ja paikkatietoja MapInfo-ohjelmalla tarkasteltuna.

Palvelualueiden palveluverkosta koskevat jo valmiit sekä keskeneräiset nyt valmisteilla olevat suunnitelmat on huomioitu tässä työssä. Nyt laadittuja strategisia palveluverkostotavoitteita tarkistetaan kaupungin kasvun ja kehityksen edetessä, kuntaliitosten myötä ja vähintään valtuustokausittain.

1. Selvityksen valmisteluprosessi ja ero palvelu- ja hankintaohjelmaan

Tämä palveluverkostaselvitys on valmisteltu yhteistyössä palvelualueiden kanssa. Työ käynnistyi keväällä 2013 selvityksen valmistelulla, tietojen keruulla ja nykytilanteen kuvauksella. Nykytilanteen kuvaukseen liittyi karttojen ja taulukoiden valmistelua ja piirtämistä verkoston havainnollistamiseksi. Syksyllä selvityksen sisällöstä ja tavoitteista pidettiin erilliset kokoukset palvelualueiden kanssa, ja lisäksi asiaa esiteltiin strategisia asioita ohjaavalle kaupunkisuunnitteluryhmälle. Kokousajankohdat:

- kasvun ja oppimisen palvelualue 16.8.2013
- terveydenhuollon palvelualue 28.8.2013
- kaupunkiympäristön palvelualue 11.9.2013
- perusturvan palvelualue 12.9.2013
- hyvinvoinnin edistämisen palvelualue 13.9.2013
- kaupunkisuunnitteluryhmä 23.10.2013

Selvityksen sisällöstä pidettiin palvelualueiden yhteisseminaari 25.10.2013, jossa tarkennettiin palveluverkoston kehittämisen tavoitteita. Yhteisseminaariin osallistui noin 40 työssä mukana ollutta henkilöä. Jossain määrin palveluverkoston tavoitteet pyrkivät menemään liikaa operatiiviselle tasolle, mitä on työssä pyritty välttämään. Lähtökohtana on ollut strateginen tarkastelu, joka linjaa verkostollisia asioita hyvin karkealla ja yleisellä tasolla reilun kymmenen vuoden päähän.

Selvitystyötä esiteltiin kaupunginhallitukselle suunnittelukokouksessa 18.11.2013. Kokouksessa kaupunginhallitus toivoi, että työstä pyydetään vielä lautakuntien lausunnot ja toiveena oli myös asettaa työ asukas- ja kyläyhdistysten kommentoitavaksi. Helmikuun 2014 ajaksi selvitys lähetettiin lausunnoille ja yleiseen avoimeen kaikkien halukkaiden tahojen ja asukkaiden kommentointiin. Työstä saatiin yhteensä seitsemän lausuntoa ja 10 kannanottoa. Kaikki nämä ovat vastauksineen selvityksen liiteaineistoa. Lausuntojen ja kannanottojen perusteella on joitakin korjauksia ja tarkennuksia viety selvitykseen, mutta päälinjoiltaan ja tavoitteiltaan selvitys ei enää niiden takia muuttunut. Maaliskuussa 2014 valtuustossa päätetyt koulu- ja kirjastoverkostoa koskevat muutokset on tarkennettu selvitykseen. Työ etenee kaupunginhallituksen ja -valtuuston päätettäväksi kevään 2014 aikana.

Kuopion palvelujen tuottamista ja hankintaa linjaava palvelu- ja hankintaohjelma hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 30.9.2013. Palvelu- ja hankintaohjelma on toinen tärkeä asiakirja kaupungin palvelujen suunnittelemiseksi. Tämä selvitys linjaa palvelujen fyysistä sijaintia ja palvelu- ja hankintaohjelma linjaa kaupungin vastuulla olevien palvelujen järjestämisen ja tuottamisen periaatteet vuoteen 2020 saakka. On huomattava, että selvitys ja ohjelma täydentävät toisiaan erillisinä asiakirjoina. Sen vuoksi tässä selvityksessä ei ole asetettu tavoitteita palvelujen rahoittamiseksi tai tuottamiseksi.

2. Kuopion palveluverkoston haasteet ja asiakkaiden palvelukäyttäytymisen muutos

2.1 Kaupunkirakenne, sen järjestelmät ja vyöhykkeet sekä palveluverkosto

Kuopion yleiskaavan ja kaupunkirakenteen kehittämistyössä kaupunkirakennetta on jäsennetty vyöhykkeiden avulla jo hyvin pitkän aikaa. Kaupunkirakenteessa on tunnistettavissa erilaisia vyöhykkeitä, jotka jäsentyvät kolmeksi toisistaan poikkeaviksi järjestelmiksi: jalankulukaupunki, joukkoliikennekaupunki ja autokaupunki. Järjestelmät liittyvät ja lomituvat toisiinsa ja ovat osittain myös päällekkäisiä. Niiden avulla saadaan tietoa kaupunkirakenteen toimivuudesta ja monipuolisuudesta, mutta myös autottomien asukkaiden tilanteesta ja joukkoliikenteen toimivuudesta. Myös palveluverkoston suunnittelussa kaupunkirakenteen analysointi ja tarkempi tunnistaminen on erityisen tärkeää.

Kuopiossa palvelut keskittyvät Kuopion keskusta (jalankulukaupunki) ja suuremmille asuntoalueille (joukkoliikennekaupunki). Autokaupungissa eli pientaloalueilla palveluja on hyvin vähän tai ei juuri lainkaan. Keskisuurten kaupunkien joukossa Kuopio on vahva joukkoliikennekaupunki, jossa paikallisliikenteen rooli on merkittävä ja joukkoliikenteen toimintaedellytyksiin ja kaupunkirakenteen toimivuuteen on kiinnitetty erityistä huomiota. Kaupunkisuunnittelussa joukkoliikenteen kehittämistyö on määrätietoista ja jo suunnitteluvaiheessa joukkoliikenteen reitit ja sormimainen kaupunkirakenne kytketään toisiinsa.

Kuopion keskusta on tiivis, kerrostalovaltainen ja monipuolinen palvelu- ja työpaikkakeskittymä, jossa liikkuminen on helppoa jalan tai pyörällä ja josta muut asuntoalueet ovat saavutettavissa hyvin paikallisliikenteen avulla. Keskustassa sijaitsee valtaosa kaupungin hallinnollisista ja keskitetyistä julkisista palveluista, mutta se on myös monipuolinen kaupan, liike-elämän, rahoituksen ja majoitus- ja ravitsemistoiminnan keskus (n. 14 000 työpaikkaa). Lisäksi keskusta on maakunnallisesti ja kansallisesti vahva kulttuurin, hyvinvoinnin ja liikunnan keskus.

Joukkoliikennekaupungin vyöhykkeellä väestötiheys on pientaloalueita suurempi, asuminen on pääosin kerrostaloissa ja alueet ovat saavutettavissa hyvin paikallisliikenteen avulla. Suurin osa keskustan ulkopuolisista palveluista sijaitsee joukkoliikennekaupungin vyöhykkeellä, jonka vahvin alue on Pyörö (Petonen). Pyörön palvelutarjonta on monipuolinen ja vastaa itsenäisen kunnan palveluja sairaala- ja lukiopalveluja lukuun ottamatta. Saaris-
tokaupungin alueet tukeutuvat osaksi Pyörön aluekeskuksen palveluihin. Muita joukkoliikennekaupunkivyöhykkeen pienempiä palvelukeskuksia ovat: Puijonlaakso, Männistö, Neulamäki, Päiväranta ja Lehtoniemi.

Pientaloalueet ja maaseutualueet kuuluvat autokaupungin vyöhykkeeseen. Autokaupungin vyöhykettä leimaa kaupunkirakenteen yksipuolisuus: Asuminen on väljää, väestötiheys on pienempi ja alueilla asuu paljon lapsiperheitä. Vyöhykkeellä asuvat eivät yleensä pärjää ilman omaa autoa, koska alueiden saavutettavuus keskustasta ja muilta alueilta on paikallisliikenteen avulla heikko tai sitä ei ole lainkaan. Palveluja on hyvin vähän ja mm. kaupan palvelut puuttuvat vyöhykkeeltä lähes kokonaan. Alueella saattaa olla joitakin yksittäisiä julkisia ja yksityisiä palveluja. Kuopiossa suurin osa kaupunkialueen autokaupungin vyöhykkeestä on sellaista aluetta, että siellä perheet tulevat toimeen yhdellä autolla, kun taas maaseudulla asuu erittäin paljon kahden auton talouksia.

2.2 Väestökehitys ja palveluverkosto – väestön kasvun haaste

Kuopion väestön määrä on lisääntynyt vuosittain. Vuoden vaihteessa 2013/2014 Kuopiossa asui noin 106 400 asukasta. Vuoden 2013 aikana Kuopion väestönkasvu oli n. 1 200 asukasta. Viime vuosina Kuopion väestönkasvusta noin 200 asukasta on tullut luonnollisesta väestönkasvusta ja loput on ollut muuttovoittoa. Vuosina 2012 ja 2013 väestönkasvu on ollut vuonna 2011 ennustettua suurempaa ja lähellä Kuopion tavoite-ennusteen tasoa.

Kuopioon muuttaa vuosittain paljon nuoria, mutta tästä huolimatta tulevina vuosina Kuopion ikärakenne vanhenee voimakkaasti. Tällä hetkellä 1940-luvun lopulla syntyneet suuret ikäluokat ovat siirtymässä eläkkeelle, mikä näkyy 65-74 -ikäryhmän voimakkaana vuosittaisena kasvuna. Ensi vuosikymmenellä muutos on suurin 75+ -vuotiaissa, joiden määrä nykyisestä lähes kaksinkertaistuu.

Kuopion palvelujen suunnittelu on tapahtunut perusennusteen mukaan. Perusennuste on ollut ns. trendiennuste eli edellisvuosien tapaisen väestönkehityksen on ennustettu jatkuvan myös tulevina vuosina. Keskimääräinen väestökehitys on nyt kuitenkin viime vuosina ylittänyt perusennusteen tason, minkä vuoksi palvelujen suunnitteluun on käytetty koko kaupungin osalta perus- ja tavoite-ennusteiden välistä keskiarvoa (kh 17.6.2013). Alueittaisissa suunnitelmissa on käytetty edelleen perusennusteeseen pohjautuvia alueittaisia ennusteita, koska muita ei ole ollut käytettävissä. Kuopion kaikki väestöennusteet tarkistetaan vuonna 2014.

KUOPION VÄESTÖ VUOSINA 2013 JA 2014 SEKÄ ENNUSTE VUOTEEN 2030 (1.1.)										
Lähde: Kuopion ennusteet vuodelta 2011 ja Nilsin ennuste (Tilastokeskus 2011)										
VUOSI	0-6	7-12	13-15	16-18	19-24	25-39	40-64	65-74	75-	YHT.
2013**	7 673	6 317	3 243	3 783	10 543	20 313	34 840	10 082	8 392	105 186
2014	7 708	6 388	3 203	3 663	10 799	21 031	34 363	10 583	8 637	106 375
Ennuste										
2015	7 765	6 335	3 225	3 705	10 360	21 355	33 865	11 125	9 040	106 750
2016	7 895	6 405	3 140	3 705	10 325	21 730	33 595	11 695	9 165	107 650
2017	7 980	6 435	3 205	3 665	10 240	22 070	33 465	11 885	9 575	108 500
2018	8 055	6 515	3 190	3 660	10 185	22 380	33 195	12 605	9 590	109 400
2019	8 175	6 535	3 300	3 565	10 165	22 710	32 935	13 075	9 805	110 250
2020	8 280	6 575	3 310	3 630	10 010	22 975	32 815	13 495	10 030	111 100
2025	8 500	6 980	3 425	3 700	9 775	23 520	32 835	13 525	13 035	115 300
2030	8 500	7 265	3 595	3 920	10 135	23 370	33 415	13 485	15 765	119 400

** Vuoden 2013 alusta alkaen on toteutunut Kuopion ja Nilsin kuntaliitos.

Väestörakenteen muutos lisää ikääntyville tarjottavien ja erityisesti perusturvan, terveydenhuollon sekä hyvinvoinnin edistämisen palvelujen kysyntää. Hyvinvointipalveluilla pyritään edistämään koko väestön, mutta myös ikääntyvien toimintakykyä ja terveyttä. Tavoitteena on, että ikääntyvien määrän kasvu ei lisäisi palvelujen kysyntää samassa suhteessa nykytilanteeseen verraten ja että ikääntyvät säilyvät terveinä ja toimintakykyisinä pidempään. Vastaavasti terveyden edistämällä tavoitellaan kansanterveyden kannalta vaikeimpien kroonisten sairauksien vähentämistä koko väestössä.

2.3 Kaupunkirakenne ja palveluverkosto – väestön alueellisen muutoksen haaste

Kuopio on kasvaessaan laajentunut etelän suuntaan. Viimeisten vuosikymmenten aikana kaupunki on kasvanut voimakkaasti Petoselta Pirttiin ja Saaristokaupungin alueille, mutta samaan aikaan kaupunkirakenne on myös täydentynyt: Vuosina 2000-2013 Kuopioon on rakennettu lähes 3000 uutta asuntoa täydennysrakentamisena vanhoille alueille, mikä vastaa yhtä uutta keskikokoista asuntoaluetta ja noin 35 prosenttia koko asuntotuotannosta.

Saaristokaupunki on ollut Kuopion merkittävin kasvualue tällä vuosituhannella ja kasvu jatkuu edelleen. Lähivuosina kerrostalorakentaminen on voimakasta Lehtoniemessä ja pientalorakentaminen Rautaniemessä, Pirttiniemessä sekä Kärängässä.

Väestönkasvu ja sen kohdistuminen Kuopiossa vuosina 2000-2013 (1.1.)			
	2000	2013	Muutos 2000-2013
Kuopion kaupunki	86 523	105 186	18 663
- josta Vehmersalmen lisäys			1 971
- josta Karttulan lisäys			3 428
- josta Nilsiänsä lisäys			6 408
Todellinen v. kasvu			6 856
Väestöltään eniten kasvaneet alueet vuosina 2000-2012			
Rautaniemi	152	4 696	4 544
Pirtti	3 035	4 840	1 805
Lehtoniemi	50	1 055	1 005
Saaristokaupunki yht.	3 237	10 591	7 354
Keskusta	10 870	12 469	1 599
Kuopion maaseutualueet*	6 399	7 668	1 269
Särkiniemi-Särkilähti	2 762	3 901	1 139
Niirala	3 259	3 726	467
Puijonlaakso	6 168	6 465	297
Väestöään eniten menettäneet alueet vuosina 2000-2013			
Litmanen (Petonen/Pyörö)	9 663	8 084	-1 579
Neulamäki	6 229	5 356	-873
Jynkkä	3 911	3 312	-599
Saarijärvi-Rahusenkangas	4 956	4 410	-546
Niiva-Länsipuijo	2 680	2 229	-451
Levänen	1 480	1 084	-396
Julkula	2 924	2 557	-367
Kelloniemi-Likolahti	2 389	2 010	-379
*) ei sisällä Karttulan, Vehmersalmen eikä Nilisän maaseutualueita			

Saaristokaupungissa väestönkasvu (+ 7 350 as.) on ollut vuosina 2000-2012 jopa suurempaa kuin kaupungin kasvu yhteensä (+ 6 860 as.). Vuosittaisen väestönkasvun lisäksi asukaslukua ovat nostaneet Vehmersalmen (+ 2 000), Karttulan (+3 400) ja Nilsin (+6 400) kuntaliitokset vuosina 2005, 2011 ja 2013. Mittava osa asuntorakentamisesta on tapahtunut nykyistä kaupunkirakennetta tiivistäen ja täydentäen ja uusi asuntorakentaminen on tuonut lisää asukkaita mm. Keskustaan, Särkilahteen, Niiralaan ja Puijonlaaksoon.

Useilla vanhoilla asuntoalueilla väestönmäärät ovat vähentyneet, mikäli uutta täydennysrakentamista ei ole kohdistunut niille. Vanhassa asuntokannassa asumisväljyys on kasvanut ja asuntokuntien keskikoko on pienentynyt. Suurin asumisväljyyden kasvu ja väestönmäärän väheneminen on tapahtunut Litmasella (Petonen), jossa väkiluku on pienentynyt runsaan sadan henkilön vuosivauhtia. Jynkässä väestönmäärä on vähentynyt yhteensä 30 prosenttia ja Neulamässä noin neljänneksen huipputasostaan.

Kuopion alueellinen väestönmuutos on heijastunut palveluihin ja kaupungin palvelurakenteeseen. Uusille väestöltään kasvaville alueille on tarvittu uusia julkisia palveluja ja vanhoilla alueilla palvelujen kysyntä on hivenen vähentynyt. Vahvimmin muutos on heijastunut koulu- ja päivähoitopalveluihin, leikki- ja lähiliikuntapaikkoihin sekä mm. perusturvan ja terveydenhuollon palveluihin. Saaristokaupunkiin on rakennettu kaksi koulua, useita päiväkotia ja joitakin leikki- ja lähiliikuntapaikkoja. Vastaavasti päivähoitoon pieniä yksiköitä on lakkautettu ympäri Kuopiota ja eniten väestöltään voimakkaassa laskutrendissä olevilta alueilta. Muutamia alakouluja, yksi yläkoulu ja yksi lukio on lakkautettu ja joitakin pieniä leikkipaikkoja on poistettu käytöstä. Sosiaali- ja terveystalvetuja on keskitetty eniten keskustaan ja Pyöröön.

Alueellinen väestönmuutos on näkynyt hyvin selvästi myös yksityisten palvelujen kohdalla ja palveluverkostossa. Yksityinen palveluverkosto on harventunut ja keskittynyt. Voimakkaaimmin muutos on näkynyt mm. päivittäistavarakaupassa, johon on kohdistunut lisäksi valtava rakenteellinen muutos viime vuosikymmeninä. Kaupan rakennemuutos oli erityisen nopea 1990-luvulla: Kauppa kansainvälistyi, kilpailu kiristyi ja myymälöiden tehokkuus ja yksikkökoko kasvoivat. Kauppa on ratkaisullaan ohjannut asiakkaiden kulutuskäyttäytymistä ja päinvastoin: entistä suurempien ja autolla saavutettavien hypermarkettien houkuttelemana keskimääräinen kertaostos on kasvanut, kaupassa asioidaan harvemmin, entistä kauempana ja omalla autolla.

Päivittäistavarakaupan esimerkkiä ovat seuranneet myös muut kaupan toimialat ja viimeimpänä erikoistavarakauppa on alkanut keskittyä hypermarkettien yhteyteen tai omiksi kauppakeskittymiksi. Kaupan rakenteellinen muutos on näkynyt asuntoalueiden pienten myymälöiden ja kioskien määrän vähenemisenä. Kehityksessä käännekohta on jo Kuopiossa saavutettu ja viime vuosina mm. keskustaan on avattu muutamia uusia pieniä (lähikauppa) ja keskikokoisia (supermarket) myymälöitä. Uusia kauppoja ja kioskeja on sen sijaan syntynyt hyvin harvakseltaan Saaristokaupunkiin, vaikka alueen väestönkasvu on ollut merkittävä.

Tulevina vuosina ikääntymisen tuomat haasteet korostavat palveluverkoston suunnittelun tärkeyttä. Perusturvan ja terveydenhuollon sekä hyvinvointipalvelujen kysyntä tulee lisääntymään, kun ikääntyvien määrä lisääntyy. Jokaisella työssä käyvällä on tulevaisuudessa yhä useampi "huollettava" työelämän ulkopuolella ja "huoltajien" eli työssäkäyvien suhteellinen osuus väestöstä tulee supistumaan, mikäli tämän ikäryhmän tulomuutto ei merkittävästi suurene tai työttömyys merkittävästi pienene.

2.4 Kestävän kehityksen ja ilmastonmuutoksen hillitsemisen haaste

Toimiva ja tehokas kaupunkirakenne sekä palveluverkosto ohjaavat asukkaita järkevään liikkumiseen: kävelyyn, pyöräilyyn, joukkoliikenteen käyttöön sekä taloudelliseen yksityisautoiluun. Palveluverkoston kestävä kehitys mukaiset tavoitteet sovitetaan ja arvioidaan yhdessä muiden tavoitteiden kanssa. Tiivis ja hyvän joukkoliikenteen omaava kaupunki mahdollistaa liikkumisen ilman omaa autoa. Palvelujen sijoittamisessa huomioidaan joukkoliikenteen verkostot ja päinvastoin joukkoliikenne ohjataan palvelukeskusten ja asuntoalueiden kautta. Palvelujen kokoaminen yhteen ja suuremmiksi yksiköiksi ehkäisee turhaa liikkumista niin asiakkaiden kuin työntekijöiden keskuudessa.

Kuopiossa kestävä kehitys haaste on huomioitu kaupunki- ja palvelurakenteen kehittämistyössä mahdollisimman hyvin. Palveluja on sijoitettu ja ohjattu keskustaan, asuntoalueiden keskuksiin sekä joukkoliikennevyöhykkeelle. Palveluja (mm. kauppa ja yksityiset palvelut) on syntynyt myös kaupunkirakenteen sisälle liikenteellisesti keskeisille ja myös paikallisliikenteen avulla saavutettaville alueille. Tiivis kaupunkirakenne mahdollistaa laajat virkistys- ja puistoalueet sekä reitistöt, jotka sijaitsevat asuntoalueiden lähellä. Viime vuosina kaupungin ekotehokasta ja tiivistä rakentamista ovat jonkin verran vaikeuttaneet luonnonsuojelulailloin suojellut norot ja EU:n luontodirektiivillä suojellut liito-oravat, joiden elinalueita on jouduttu jättämään vapaiksi rakentamiselta. Rakentamistehokkuudesta on jouduttu tinkimään ja tavoiteltu asukasmäärä on sijoittunut haluttua laajemmalle. Lisäksi uusien alueiden sijoittuminen melko kauaksi Kuopion keskustasta on vaikuttanut niiden talotyyppistöön ja ns. autokaupungin tyyppistä vyöhykettä ilman palveluja on syntynyt. Kuopiossa näitä alueita ovat Saaristokaupungissa mm. Savolanniemi, Rautaniemi sekä Pirttiniemi.

2.5 Kuntatalous ja palveluverkosto – niukkenevan kuntatalouden haaste

Niukkeneva kuntatalous ja valtiolta kunnille siirtyneet ja lisääntyneet veloitteet ovat pakottaneet kuntia julkisten palveluverkostojen kriittiseen tarkasteluun ja karsimiseen. Lakisääteisten palvelujen määrä on lisääntynyt ja ennalta ehkäisevien palvelujen vahvistaminen korostunut. Viime vuosina on palvelujen ja palveluyksiköiden tuottavuuteen ja tilojen käytön tehokkuuteen alettu kiinnittää erityistä huomiota. Palvelujen kohdalla on tarkasteltu mm. yksikkökohtaisia kiinteitä kustannuksia. Kun tilojen vuokrat ja muut kiinteät kustannukset nousevat ja budjettivarat eivät nouse, jää entistä vähemmän euroja itse toimintaan. Hallinnollisesti ja toiminnallisesti suurempien yksiköiden kautta on saatu aikaan säästöjä. Taloutta on sopeutettu erityisesti lakkauttamalla pienempiä yksiköitä ja muodostamalla yksiköitä suuremmiksi kokonaisuuksiksi.

Julkisten hyvinvointipalvelujen laajentamisen ja lisäämisen sijaan on alettu korostaa omaehtoista hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Julkisten palvelujen kohdalla palvelutarjonta ja saatavuus eivät välttämättä ole supistuneet, mutta palvelujen saavutettavuus on saattanut muuttua ja jopa heikentyä. Osa palveluista on saatavissa hieman kauempana esim. keskitettynä ja niiden saatavuuteen voi sisältyä joitakin ehdollisuuksia, erityisehtoja tai -kriteerejä. Palvelut sisältävät entistä useammin asiakkaan itsensä osallistumista ”itsepalvelua” ja palveluja tarjotaan aiempaa enemmän verkossa sähköisenä palveluna.

2.6 Palvelukäyttötymisen muutos – lähipalvelut ja keskitetyt palvelut

Palvelujen ja palveluverkoston merkitys on muuttunut viime vuosikymmenten aikana. Palveluverkosto on tiivistynyt ja julkisten palvelujen järjestämisessä on mietitty entistä enemmän keskittämisen ja lähelle toisiaan sijoittuvien palvelujen etuja yksityisen liiketoiminnan ja markkinoiden tapaan. Lähipalvelujen määrä on vähentynyt ja useilla pientaloalueilla ainoita lähipalveluja ovat esim. alakoulu, päiväkoti ja kioski. Myös se, minkä asukkaat itse mieltävät lähipalveluksi, on muuttunut. Esimerkiksi postin, pankin ja päivittäistavarakauppan palvelut miellettiin aiemmin tyypillisesti lähipalveluiksi, mutta käytännössä kaupan ja postin harveneva verkko ja pankkipalvelujen supistuminen käteisautomaatiksi on muuttanut asetelmia ja ajatuksia lähipalvelusta. Asukkaille on tarjolla tänä päivänä entistä vähemmän lähipalveluja kuin ennen.

Kuopiossa alakoulu ja päivähoito (normaali työaika) ovat suurelta osin lähipalveluja keskeisellä kaupunkialueella. Harvaan asutulla maaseutualueella näiden palvelujen etäisyys kodista saattaa kasvaa jo melko suureksi, minkä vuoksi siellä ei näitä palveluja enää voida mieltää lähipalveluiksi. Lähipalvelut ovat kodista kävelyetäisyydellä olevia palveluja, joiden saavutettavuus on etäisyytenä ja matka-aikana lyhyt. Maaseudun kylissä on vielä joitakin julkisia ja yksityisiä lähipalveluja, vaikka tämä palveluverkko on huomattavasti harventunut vuosien mittaan.

Tiettyjen palvelujen keskittäminen tuo runsaasti etuja niin palvelun tuottajalle kuin myös asiakkaalle. Päivähoidon ja koulun erityispalvelut ovat tyypillisesti palveluja, jotka kannattaa keskittää palvelujen tuottajan näkökulmasta. Englantilainen leikkikoulu tai vaikean kehitysvamman omaaville lapsille tuotetut palvelut ovat esimerkkejä palveluista, jotka on järkevää tuottaa yhdessä paikassa keskitetysti kuljettamalla lapset yhteen paikkaan. Samoin on useiden terveydenhuollon ja perusturvan palvelujen kohdalla. Palveluja tarjotaan joko keskustassa tai suuremmilla asuntoalueilla. Asiakkaiden ja työntekijöiden turha liikkuminen paikasta toiseen vähenee, kun toisiinsa liittyvät palvelut sijaitsevat lähellä toisiaan. Henkilöstön sijaisuuksien ja tilojen käytön näkökulmasta katsottuna hieman suu-remmat yksikkökokonaisuudet ovat myös kustannustehokkaampia.

2.7 Palvelukäyttötymisen muutos – itsepalvelu, sähköiset palvelut ja liikkuvat palvelut

Itsepalvelun ja sähköisten palvelujen osuus on merkittävästi lisääntynyt, ja ne ovat korvanneet perinteisiä palvelumuotoja. Näitä palveluja lisäämällä on pyritty vähentämään työntekijöiden määrää, parantamaan tuottavuutta ja lisäämään palvelujen asiakaslähtöisyyttä. Moneen palveluun liittyy jo nyt runsaasti näitä elementtejä, etenkin yksityisellä puolella. Julkisissa palveluissa itsepalvelun ja sähköisten palvelujen osuus on Kuopiossa vielä jokseenkin pientä, mutta lisääntymässä jatkuvasti. Tämä tarkoittaa mm. asiakkaan ajanvarausta netissä, lomakkeiden etukäteistäytystä, omien tietojen tarkistamista ja täydentämistä jne. Itsepalvelun tavoitteena on myös sitouttaa asiakas palvelun käyttöön, jolloin palvelujen käyttö tehostuu ja kohdentuu aiempaa paremmin. Sähköisten palvelujen asiakaslähtöisyys on erinomainen, hyvän saatavuuden ja saavutettavuuden takia.

Suomalaisessa yhteiskunnassa on tapahtumassa vahva palvelukäyttötymisen muutos. Palvelujen kulutus on lisääntynyt muun kulutuksen ohessa huimaa vauhtia ja ihmiset osaavat vaatia palveluilta ja tuotteilta aiempaa enemmän. Asiakkaille räätälöidään hy-

vinkin yksilöllisiä palveluja ja palvelujen kysynnän ja tarjonnan kohtaamista pyritään parantamaan. Kunnissa on myös yhä enemmän niitä asukkaita, joilla on varaa ja jotka ovat valmiita maksamaan paremmista ja yksilöllisemmistä palveluista. Samaan aikaan tarjolla olevien vaihtoehtojen määrä on kasvanut huomasti. Useiden julkisten palvelujen rinnalla on tarjolla yhteisöjen ja yritysyritysten tuottamia palveluja eli palveluvalikoima on kasvanut. Uudet palvelujen tuottajat ovat tuoneet hyviä käytäntöjä ja innovaatioita myös julkiselle puolelle ja päinvastoin.

Kotipalvelu ja kirjastoautot ovat ehkä tunnetuimpia muotoja julkisen sektorin liikkuvista palveluista Suomessa. Väestön ikääntyessä nämä palvelut tulevat yleistymään ja monimuotoistumaan. Liikkuvilla palveluilla tarkoitetaan mm. koteihin, asuntoalueille eli lähemmäksi asiakasta (mm. asukastupiin) vietyjä palveluja. Pienimuotoisena toiminta voi olla kodinhoitajan, lääkärin tai terveydenhoitajan kotikäyntejä ja suurempia asiakasmääriä tavoiteltaessa esim. monipuolinen erilaisia palveluja sisältävä palvelubussi tai kiertävä terveysauto.

Kuopiossa erityisesti kotiin annettavien palvelujen määrää on lisätty viime vuosina ja entistä useammin kotihoitajat, lääkärit ja terveydenhoitajat ovat tehneet asiakkaille kotikäyntejä. Pohjois-Savon alueella toimi kokeiluluonteisena liikkuva hammashuollon yksikkö eli ns. suupirssi vuosina 2011-2012 ja tästä toiminnasta saatiin hyviä kokemuksia. Ylä-Savon kuntien alueella on ollut myös käytössä kokeiluluonteisena liikkuva terveysauto, kun taas keskustassa sijaitseva Kuopion terveystioski jalkautuu ja kiertää myös kaupungin asukastuvilla. Terveystioskitoiminta on laajenemassa Suomessa vilkkaasti ja Kuopiossa toimintaa on kokeiltu toimintaa EU-rahoitteisen hankkeen puitteissa (2012-2013). Terveystioskin tavoitteena on olla matalan kynnyksen asiakaslähtöinen, asiakkaiden omaehtoista hyvinvointia ja terveyttä edistävä julkinen neuvontapiste, joka myös edistää monialaista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa.

2.8 Palvelukäyttäytymisen muutos – palvelukumppanuudet ja palveluseteli

Kunta tarvitsee erilaisia kumppaneita palvelutuotannon järjestämisessä ja nykyään palvelujen järjestäminen tapahtuu yhä useammin eri tahojen yhteistyön tuloksena ja kumppanuusverkostoissa. Kumppanuudessa tavoitellaan molemminpuolista hyötyä, kuten tietojen, osaamisen ja kokemusten yhdistämistä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi, mutta myös yhteistä riskien jakamista. Yleensä kumppanuudet perustuvat sopimukseen ja pidempiaikaiseen yhteistyöhön. Kuopion kaupungin tyypillisimpiä palvelukumppaneita ovat yksityiset yritykset, kuntayhtymät sekä erilaiset järjestöt ja säätiöt, mutta myös kylä- ja asukas-yhdistykset. Kumppanuus voi olla euromääräisesti hyvinkin suuri kilpailutuksen kautta syntynyt sopimus yksityisen yrityksen kanssa mm. asumispalvelujen tuottamisesta tai asuntoalueen kunnossapidon toteuttamisesta. Pienimuotoisena se voi olla esimerkiksi kylän uimarannan siisteyttä ja kunnossapitoa koskeva sopimus kyläyhdistyksen kanssa.

Monissa kumppanuussuhteissa tavoitteena on palvelujen kehittäminen tarjouskilpailujen kautta, kumppanien kanssa yhteistyössä ja asiakkaan tyytyväisyyttä ajatellen. Perusturvan palvelualueella on myös suunnitteilla yhdistää erilaisia ikääntyneiden palveluja kilpailutuksen kautta, jolloin sama palvelun tuottaja ottaisi vastuun suuremmasta palvelukokonaisuudesta.

Palvelusetelin käyttö on lisääntynyt kunnissa vuosittain ja myös Kuopion kaupunki tarjoaa

useita lakisääteisiä palveluja asiakkaan ostettavaksi palvelusetelillä yksityisiltä palveluntuottajilta. Palveluseteli on yksi kuntien käytettävissä olevista järjestämistavoista ja lakiin perustuen (2009) sitä voidaan soveltaa sosiaali- ja terveyspalveluihin. Palveluseteli määrittellään tiettyä palvelua varten käytettäväksi palvelujen ostamiseen järjestöiltä tai joltakin yritykseltä (palveluntuottajalta). Kunta määrittää palvelusetelin arvon, jolla asiakas voi valita palvelun yksityisistä palveluntuottajista omien tarpeiden mukaan. Asiakas voi ostaa ainoastaan setelin oikeuttamat palvelut tai halutessaan jopa enemmän palveluja. Palvelusetelijärjestelmän tavoitteena on lisätä asiakkaan valinnan mahdollisuuksia, parantaa palvelujen saatavuutta sekä monipuolistaa palvelutuotantoa. Kaupungin näkökulmasta palvelusetelissä on hyvää se, ettei palvelutuotantoa tarvitse välttämättä erikseen kilpailuttaa vaan kaupunki voi hyväksyä kaikki hyväksymisedellytykset täyttävät palveluntuottajat mukaan tarjontaan.

Kuopiossa palveluseteli on käytössä omaishoitajien tukemisessa (esim. kotipalvelu, vuorohoito), tilapäisessä kotihoidossa, tuetussa kotona asumisessa, ryhmäkotiasumisessa ja suun terveydenhoidossa (päivystyksen jatkoahoito). Tällä hetkellä palveluseteliä mietitään myös mm. aikuissosiaalityöhön ja tehostetun asumisen palveluihin. Vuoden 2013 alusta alkaen yksityisen päivähoidon puolella on myös luovuttu palvelurahasta ja siirrytty palvelusetelin käyttöön. Palvelusetelillä yksityinen päivähoito tulee asiakkaalle samanhintaiseksi tai lähelle samaa kuin kunnallinen päivähoito (omavastuuosuus). Palvelusetelin saatuaan asiakas valitsee päivähoitopaikan itse kaupungin hyväksymistä päivähoiton palveluntuottajista.

3. Kuopion palveluverkoston nykytilanne

3.1 Perusturvan palvelut

Perusturvan palvelualue tarjoaa kaupunkilaisille monipuolisia ja ensi sijassa lakisääteisiä sosiaalipalveluja. Perusturvan palveluista suurimman osan muodostavat vanhusten ja vammaisten asumispalvelut, päivä- ja työtoiminta, koti- ja hoivapalvelut, lastensuojelu, lapsiperhepalvelut, aikuissosiaalityö, taloudellinen tukeminen sekä työllistymisen palvelut.

Perusturvan palvelujen toimintakatteeksi on budjetoitu yhteensä 115,6 miljoonaa euroa vuonna 2013. Tästä vanhus- ja vammaispalvelujen tuotteiden osuutta on 70 miljoonaa euroa, aikuissosiaalityön tuotteiden osuutta noin 25 miljoonaa euroa ja lapsiperhepalvelujen tuotteiden osuutta noin 20 miljoonaa euroa. Palvelutuotteiden lisäksi palvelualueella syntyy erilaisia hallinnon ja tukipalvelujen kustannuksia. Koko palvelualueen toimintakuluista (155 milj. €) suurin osa on palvelujen ostoja (43 %) ja henkilöstömenoja (32 %). Tilavuokrien osuus on noin viisi prosenttia koko palvelualueen kustannuksista (tässä eivät ole mukana ostopalvelujen tilavuokrat).

Perusturvan palvelualueen tuotteet / talousarvio 2013:		
	Vuosikustannukset milj. €	Toimintakate milj. €
Vanhus- ja vammaispalvelut:		
Asumispalvelut	53,5	44,5
Kotihoito- ja hoivapalvelut	18,2	14,0
Vanhusten ja vammaisten palveluohjaus	11,8	10,3
Päivä- ja työtoiminta	1,9	1,6
Yhteensä:	85,4	70,4
Aikuissosiaalityön palvelut:		
Taloudellisen tukemisen palvelut	25,4	16,6
Sosiaalityön palvelut	1,9	1,4
Työllistämisen palvelut	8,3	6,4
Maahanmuuttajapalvelut	0,3	0,4
Yhteensä:	35,9	24,8
Lapsiperhepalvelut:		
Sijaishuolto	13,2	12,7
Avohoito ja jälkihuolto	6,7	6,5
Sosiaalipäivystys	1,2	1,1
Perheoikeudelliset palvelut	0,2	0,1
Riita- ja rikosasiain sovitteluyksikkö	0,3	0,0
Yhteensä:	21,6	20,3
Tuotteille budjetoidut kustannukset yht.	142,9	115,6
<i>Lähde: Kuopion talousarvio vuodelle 2013</i>		

Aikuissosiaalityö ja lapsiperhepalvelut

Aikuissosiaalityön ja lapsiperhepalvelujen palveluverkosto on säilynyt hyvin samana Kuopiossa viime vuosina. Fyysisesti palveluja on tarjottu keskustan, Pyörön (Petonen), Alavan, Alavanmäen, Karttulan ja Nilsiä palvelupisteissä. Aikuissosiaalityöhön, toimeentulotukeen, sosiaalityöhön sekä asunnottomuuteen liittyvät palvelut sijaitsevat keskustassa ja lapsiperhepalvelujen toimipisteitä on useita (Keskusta, Pyörö, Karttula ja Nilsiä). Lastensuojelun perhetyön ja vuonna 2013 alkaneen lapsiperheiden kotipalvelun toimipiste on Neulamäessä. Sijaishuoltoon sekä lasten ja lapsiperheiden kriisiin liittyvää tilapäistä asumista (perhetuki-keskukset ja perhekriisiyksikkö) ja muita tukipalveluja tarjotaan Alavanmäellä.

Kuopiossa perheille tarjotaan sosiaalista tukea ja apua monimuotoisesti. Alavan Kaartokadulla toimii perheneuvola, joka on matalan kynnyksen ja ilman lääkärin lähetettä lasten tai perheiden ongelmiin apua antava yksikkö. Perhetyö ja kotipalvelu jalkautuvat pääasiassa asiakkaiden kotiin, jonka lisäksi erilaiset toimintaryhmät (mm. vauvaryhmät) kokoontuvat mm. Alavassa ja Karttulassa. Nilsiässä tarjotaan keskeiset sosiaalipalvelut nilsiäläisille.

Keskustassa sijaitseva maahanmuuttajayksikkö vastaanottaa pakolaisia ja paluumuuttajia kotouttaen heitä suomalaiseen yhteiskuntaan yhdessä muiden viranomaisten kanssa. Talous- ja velkaneuvonnan palvelut sijaitsevat Savilahdentiellä Microtekniassa. Työllistämisen palvelut sekä osa sosiaalityön palveluista ja etuuskäsittelystä sijaitsevat Puijonkadulla väliaikaisissa tiloissa. Kuopion Työvoimanpalvelukeskus (TYP) sijaitsee satamassa ja

Kuopio-pilotti sekä työllistymisen yksikön terveydenhoitaja kasarmialueella keskustassa.

Vanhus- ja vammaispalvelut

Vanhusten ja vammaisten palveluverkostossa on tapahtunut paljon muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana. Ikääntyville suunnattujen asumispalvelujen verkosto on huomattavasti laajentunut ja muuttunut etenkin yksityisen palvelutuotannon mukana. Asumispalvelujen tarpeen ja kysynnän kasvun myötä on Kuopioon rakennettu tai peruskorjattu uusia yksityisiä hoitokoteja ja asumispaikkojen määrä on lisääntynyt eniten yksityisen palvelutuotannon puolella (ostopalvelut).

Aivan viime vuosina on myös kaupungin itse tuottamia asumispalveluja kehitetty ja uudistettu ikäystävällinen Kuopio -ohjelman ja valtakunnallisten tavoitteiden mukaan. Pitkäaikaishoivan laitosasumista on vähennetty ja kevyempiä mm. ryhmäasumisen asumispaikkoja on lisätty (mm. pienryhmäkoti Honkaranta). Vanhus- ja vammaispalveluissa tavoitteena on vähentää laitosasumista eli pitkäaikaishoidon paikkoja ja lisätä kotiin tai kodinomaiseen asumiseen annettavaa tukea, hoivaa, omaishoitoa sekä kevyempiä asumispalveluja. Vuoden 2013 alussa Kuopiossa (sisältää Nilsiä ja Maaningan) oli ympärivuorokautisen hoivan (pitkäaikaishoiva + tehostettu asumispalvelu) asumispaikkoja yhteensä n. 860, josta noin 410 paikkaa on pitkäaikaishoivaa ja noin 450 paikkaa on tehostettua palveluasumista. Näiden lisäksi sairaalapalvelujen puolella on noin 100 pitkäaikaisen laitoshoidon paikkaa. Kotihoidon asiakasmäärä on lisääntynyt viime vuosina. Tällä hetkellä säännöllisen kotihoidon piirissä on noin 15 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä. Kuopiossa on saavutettu ja hienokseltaan jopa ylitetty STM:n valtakunnallinen suositustaso (14 %). Kotihoidon palveluista noin viisi prosenttia on yksityistä palvelutuotantoa ja noin 10 prosenttia omaa tuotantoa.

Omaishoidontuen avulla tuetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön selviytymistä kotona mahdollisimman pitkään. Kuopiossa omaishoidettavien määrä on vaihdellut jonkin verran vuoden mittaan. Vuoden 2013 budjettivaruksella arvioidaan tuettavan noin 560 omaishoidontuen asiakasta.

Kuopiossa pitkäaikaishoidon laitospaikkoja on edelleen Harjulassa, Leväsellä, Karttulassa, Nilsiässä, Puijonlaakson ja Riistaveden palvelukeskuksessa sekä yksityisten järjestämänä palveluna (ostopalvelu) kahdella palveluntuottajalla: Villa Kallavesi ja Saariston hoivakeskus. Tavoitteena on, että yksityiset ostopalvelupaikat tullaan muuttamaan tehostetun palveluasumisen paikoiksi. Vuoden 2013 alussa kaupungin omat hoitokotipaikat vähenivät, kun perusturvan pitkäaikaishoiva lakkasi Valkeisen kiinteistössä. Ostopalvelut huomioiden Kuopiossa on tällä hetkellä (2013/1) yhteensä noin 320 pitkäaikaishoivan paikkaa, joista 40 paikkaa Nilsiässä.

Kuopion kehitysvammaisille tarjotaan autettua, tuettua ja ohjattua asumista sekä päivätoimintaa. Osan asumispalveluista tarjoaa Kuopion kaupunki ja osa palveluista ostetaan yksityisiltä palveluntuottajilta sekä Savon vammaisasuntosäätiöltä. Ohjatun asumisen yksikkö Puuseppä sijaitsee Suokadulla keskustassa (45 asumispaikkaa) ja tuettua asumista on Maljapuron palvelukeskuksessa (16 paikkaa). Leväsen palvelukeskuksessa on tehostetun palveluasumisen osasto vanheneville kehitysvammaisille.

Vanhusten päiväkeskus- ja yhteisötoimintaa on vahvistettu ja laajennettu viime vuosina. Toiminta koostuu päiväryhmätoiminnasta, asumisyksiköiden ryhmätoiminnasta, vertais-

ohjatusta toiminnasta sekä avoimista tapahtumista. Toiminnan tavoitteena on tukea ja edistää kotona asuvien vanhusten toimintakykyä ja toimia heidän kohtaamispaikkana. Päiväkeskus- ja yhteisötoiminnassa on mukana yli 5000 ikäihmistä viikoittain. Kuopion kaupunkialueella on kuusi päiväkeskusta: Alava, Levänen, Mäntylä, Puijonlaakso, Pyörö sekä Suokatu. Näiden lisäksi päiväkeskustoimintaa on myös Karttulassa, Riistavedellä ja Nilsissä.

Kuopiossa vanhusten palveluohjaus on keskitetty palvelutori Vanamolle Harjulaan. Palvelutorilla arvioidaan vanhuksen palvelutarve monialaisesti sekä tehdään kaikki kotihoidon, asumispalvelujen ja omaishoidon asiakkaiden palvelupäätökset. Palveluohjauksen avulla asiakkaalle pyritään löytämään häntä mahdollisimman hyvin auttava palveluvalikoima, jotta kotona asuminen olisi mahdollista. Myös asumispalvelujen sijoitukset tapahtuvat palvelutori Vanamon kautta.

Seuraavissa kuvissa on esitetty Kuopion ikääntyvien palveluverkosto kahden kuvan avulla. Ensimmäisessä kuvassa on kaupunkialueen eteläosan palvelupisteet ja toisessa muun kaupunkialueen palvelupisteet. Mukana ovat kaupungin omat ja yksityiset asumispalvelut sekä päiväkeskukset.

Vanhuksille ja vammaisille tarjottavien asumispalvelujen lisäksi kaupunki järjestää pitkäaikaista asumista päihde- ja mielenterveyskuntoutujille. Kaikki nämä palvelut tuotetaan ostopalveluna yksityisiltä palveluntuottajilta ja ne sijaitsevat suurelta osin Kuopion ulkopuolella ja eri puolilla maakuntaa.

KUVA 1: Ikääntyvien asumispalvelut ja päiväkeskukset keskustassa ja sitä ympäröivällä alueella

KUVA 2: Ikääntyvien asumispalvelut ja päiväkeskukset eteläisellä alueella

3.2 Terveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palvelut

Terveydenhuollon palvelut sisältävät ennaltaehkäiseviä terveydenhoidon palveluja, avohoidon vastaanottopalveluja, sairaalahoidon palveluja sekä mielenterveys- ja päihdepalveluja. Avohoidon palvelut sisältävät omahoitajien ja omalääkärien palveluja, terveydenhoitajien ja terveydenhoidon palvelujen omia lääkäripalveluja, suun terveydenhuollon sekä kuntoutuksen palveluja. Sairaalahoido jakaantuu osastohoidon palveluihin, poliklinikkatoimintaan ja kotiutustoimintaan. Mielenterveys- ja päihdepalvelut on jaettu lasten, nuorten ja aikuisten palvelutuotteiksi sekä päihdepalveluihin.

Terveydenhuollon palvelualueen budjetti sisältää kuopiolaisten erikoissairaanhoidon, jonka palveluista suurin osa järjestetään ostopalveluna Kuopion yliopistolliselta sairaalalta. Erikoissairaanhoidon hoitoja hankitaan myös vähäisessä määrin muista yliopistollisista sairaaloista sekä mm. Niuvanniemen sairaalasta. Päihdepalvelujen erityispalvelut ostetaan pääsääntöisesti Kuopion Seudun Päihdepalvelusäätiöltä.

Terveydenhuollon palvelualueen tuotteet / talousarvio 2013:		
	Vuosikustannukset milj. €	Toimintakate milj. €
Avohoidon palvelut:		
Vastaanottopalvelut	22,5	19,1
Suun terveydenhuolto	8,0	5,4
Terveydenhoitopalvelut	6,7	2,6
Kuntoutuspalvelut	4,0	3,9
Yhteensä:	41,1	30,8
Sairaalapalvelut:		
Osastohoidon palvelut	19,5	16,4
Poliklinikkatoiminta	1,5	1,3
Kotiutusyksikkö	0,4	0,4
Yhteensä:	21,4	18,1
Mielenterveys- ja päihdepalvelut		
Aikuisten mielenterveyspalvelut	3,9	3,6
Päihdepalvelut	2,5	2,4
Nuorten mielenterveyspalvelut	1,0	1,0
Lasten mielenterveyspalvelut	0,8	0,8
Yhteensä:	8,3	7,8
Erikoissairaanhoidon yhteensä:	130,4	130,3
Tuotteille budjetoidut kustannukset yht.	201,3	187,1

Lähde: Kuopion talousarvio vuodelle 2013

Vuonna 2013 terveydenhuollon palvelujen toimintakatteeksi on budjetoitu yhteensä 187 miljoonaa euroa, jossa avohoidon palvelujen osuutta on 31 miljoonaa euroa, sairaalapalvelujen osuutta 18 miljoonaa euroa, mielenterveys- ja päihdepalvelujen osuutta noin 8 miljoonaa euroa ja erikoissairaanhoidon palvelujen osuutta 130 miljoonaa euroa. Näiden palvelujen lisäksi palvelualueella syntyy myös hallinnon ja tukipalvelujen kustannuksia noin 6 miljoonaa euroa. Koko palvelualueen toimintakuluista (207 milj. €) suurin osa on palvelujen ostoja (73 %) ja henkilöstömenoja (22 %). Tilojen vuokrien osuus on noin kolme prosenttia koko palvelualueen kustannuksista.

Vastaanotto-, laboratorio- ja kuvantamispalvelut

Kuopiossa vastaanottopalveluja tarjotaan asiakkaille omahoitaja - omalääkäri -mallin mukaisesti kahdeksalla terveysasemalla ja kuudessa eri toimipaikassa. Keskustan pääterveysasemalla toimii kolme eri terveysasemaa kukin eri kerroksissa, jonka lisäksi vastaanottopalveluja tarjotaan Pyörössä (Petonen), Karttulassa, Riistavedellä (Melalahti), Vehmersalmella sekä Nilsiässä. Lisäksi vuoden 2013 alusta alkaen voimaantulleiden palvelujen yhteistoimintasopimusten mukaan Kuopio on terveystalujen tuottaja Tuusniemellä ja Maaningalla, joissa molemmissa on oma terveysasema laboratoriopalveluineen.

Kuopion laboratoriopalvelut tuottaa Itä-Suomen laboratoriokeskuksen liikelaitoskuntayhtymä Islab. Kuopion kaupunkialueella näytteenottopisteitä on kolme: pääterveysasemalla, Harjulassa ja Pyörössä, joiden lisäksi Riistavedellä (Melalahti), Vehmersalmella, Karttulassa ja Nilsiässä on omat pisteensä. Asukasmäärältään pienemmillä alueilla ja paikkakunnilla palveluja tarjotaan vain tiettyinä viikonpäivinä ja kellonaikoina. Erikoissairaanhoidolla on oma näytteenottoaika Kuopion yliopistollisessa sairaalassa.

Kuvantamispalveluja (röntgen) tarjotaan asiakkaille Kuopiossa pääterveysasemalla ja Harjulassa sekä Karttulan ja Nilsiänsä terveysasemilla. Erikoissairaanhoidon kuvantamispalvelut sijaitsevat Kuopion yliopistollisessa sairaalassa.

Terve Kuopio -kioski aloitti toimintansa uutena matalankynnyksen palveluna Kuopiossa vuonna 2012. Kioski on terveyskeskuksen alainen asiakkaiden omaa terveyden edistämistä ja itsehoitoa kannustava sekä neuvontaa ja ohjausta antava maksuton palvelu, johon asiakkaat voivat tulla ilman ajanvarausta. Terve Kuopio -kioski toimii hankerahoituksella keskustan kauppakeskus Aapelissa sekä myös satunnaisesti kaupungin asukastuvilla erilaisten teemojen merkeissä. Hankkeelle on haettu jatkoaikaa vuodelle 2014.

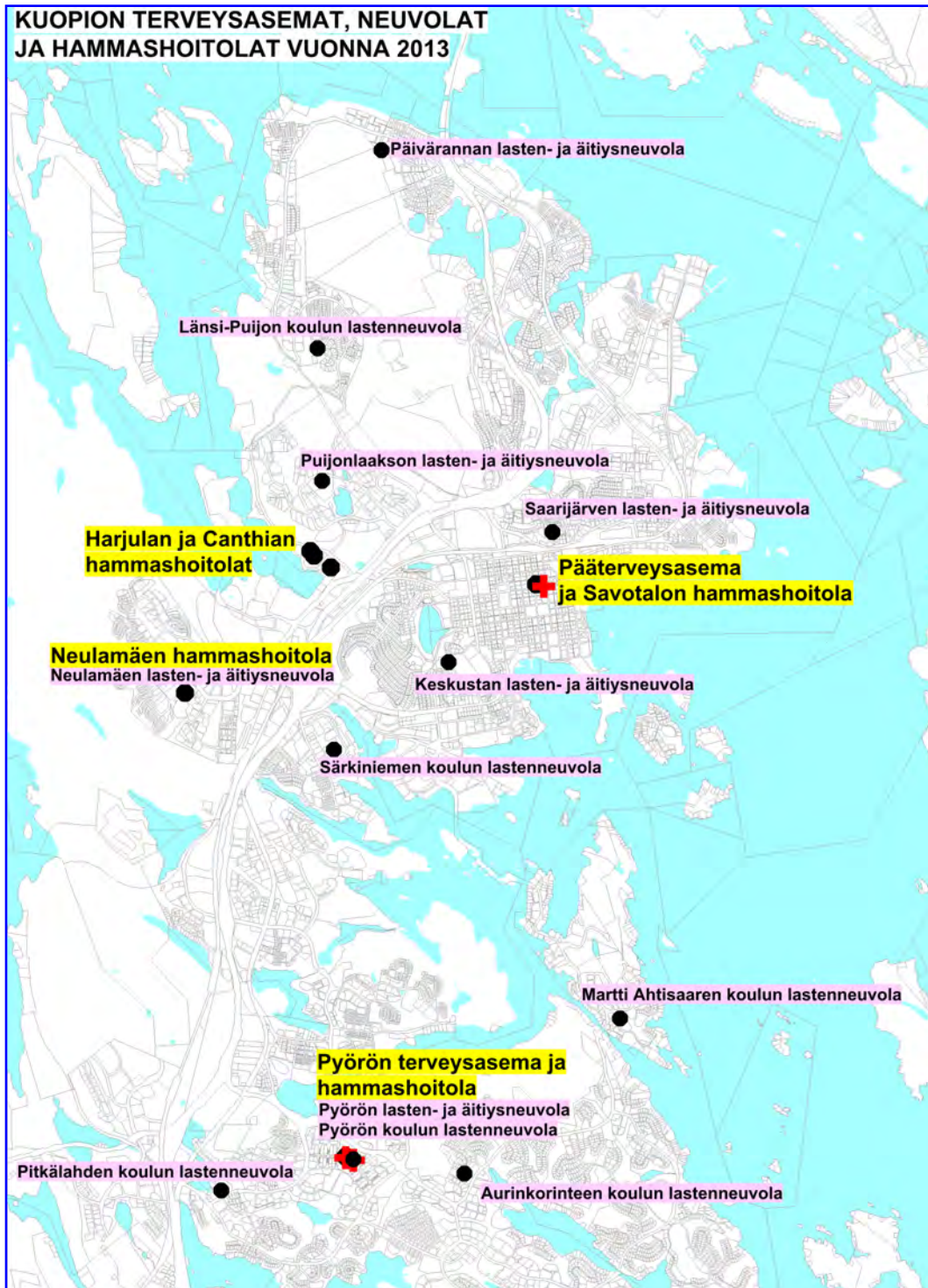
Suun terveydenhuolto

Suun terveydenhuollon alueellinen palveluverkosto on muuttunut vuoden 2013 aikana. Vuoden 2013 alussa kaupungin uusi suun erikoishoidon yksikkö valmistui yliopiston alueelle Canthian rakennukseen. Canthian yksikkö aloitti toimintansa väistötilana Savotalon sisäilmaongelmien vuoksi, mutta se palautuu erikoishoidon yksiköksi Savotalon korjausten valmistuttua. Samaan aikaan sivutoimipisteistä Riistaveden ja Jynkän palvelupisteet lakkautettiin.

Tällä hetkellä hammashoidon palvelupisteitä on kaupunkialueella viisi: Savotalo (keskusta), Canthia, Harjula, Pyörö ja Neulamäki. Lisäksi palvelua on myös Nilsiässä, Vehmersalmella ja Karttulassa. Yhteistoimintasopimuksiin perustuen Kuopio tuottaa suun terveydenhuollon palvelut Maaningalla ja Tuusniemellä.

Canthian uusissa tiloissa toimii myös Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin Itä-Suomen yliopiston hammaslääkärikoulutuksen opetuslinikka. Hammaslääkärikoulutus käynnistyi uudestaan Itä-Suomen yliopiston Kuopion kampuksella syksyllä 2010.

KUVA 3: Kuopion terveysasemat, hammashoitolat ja neuvolat vuonna 2013

Muut terveydenhuollon palvelut

Kaupunki tuottaa useita ennaltaehkäiseviä terveydenhoidon palveluja asukkailleen ja täällä opiskeleville opiskelijoille. Näitä palveluja ovat mm. äitiys- ja lastenneuvolapalvelut äideille sekä alle kouluikäisille lapsille ja heidän perheilleen, kouluterveydenhuollon palveluja peruskoululaisille ja heidän perheilleen, opiskeluterveydenhuollon palveluja lukiolaisille, toisen asteen ammatillisten oppilaitosten sekä AMK:n opiskelijoille sekä lisäksi Sihti nuorten vastaanottopalveluja 13-22-vuotiaille nuorille.

Kuopiossa äitiysneuvolapalveluja tarjotaan 10 eri toimipisteessä ympäri kaupunkia mukaan lukien Riistaveden (Melalahti), Vehmersalmen, Karttulan ja Nilsiä toimipisteet. Lastenneuvolapalveluita tarjotaan 17 eri toimipisteessä, mukaan lukien Riistaveden, Vehmersalmen, Karttulan ja Nilsiä toimipisteet. Lastenneuvolaverkosto on laaja lähipalveluperiaatteen mukaisesti. Suurimmilla asuntoalueilla palvelupisteitä (9) on myös alakoulujen yhteydessä. Kettulan koulun lastenneuvola siirtyy 5.8.2013 Saarijärven remontoidun neuvolan yhteyteen. Keskustan äitiys- ja lastenneuvolapalvelut ovat Alavassa ja suunnitteilla on niiden siirto keskustan terveysasemalle vuoden 2014 lopulla. Lisäksi Kuopio tuottaa Maaningan ja Tuusniemen äitiys- ja lastenneuvolapalvelut yhteistoimintasopimuksiin perustuen.

Kouluterveydenhoito on järjestetty kaikilla kaupungin kouluilla (43 toimipistettä) lukuun ottamatta Vehmersalmea, jossa kouluterveydenhuollon palvelut tarjotaan koulun vieressä olevalla terveysasemalla. Kuopion yksityisillä kouluilla - Kristillinen ja Steiner-koulu – on myös palvelua oppilasmäärän perustuen (600 oppilasta / th). Opiskeluterveydenhuollon palvelupisteitä on toisella asteella viisi (Sakky keskustassa ja Puijonlaaksossa, Talouskoulu, Pelastusopisto ja Pohjois-Savon opisto). AMK:lla on yksi palvelupiste keskustassa ja toinen Humanistinen AMK Hiltulanlahdessa. Lukion palvelujen keskittäminen keskustan alueella kolmeen toimipisteeseen (keskustan terveysasema, Klassillinen lukio ja Steiner-lukio) viiden sijasta suunnitellaan ja toteutetaan ensi vuoden aikana. Lisäksi lukion terveydenhoitopalveluita tarjotaan Nilsiässä ja Karttulassa.

Sihti nuorten vastaanottopalveluja tarjotaan Alavassa. Palvelu on suunnattu 13-22-vuotiaille kuopiolaisille ja kaupungissa opiskeleville nuorille. Sihti on matalan kynnyksen lähetteetöntä, moniammatillista palvelua, joka perustuu noin 1-5 käyntikertaan/asiakas. Tuona aikana nuoren tilannetta selvitetään perheen kanssa yhteistyössä (13-17-vuotiaat) tai yksilöllisesti (18-22-vuotiaat). Palvelu perustuu ajanvaraukseen. Mikäli nuori tarvitsee terapiaa, hänet voidaan ohjata jatkohoitoon Nuorten mielenterveysyksikköön, joka jatkaa hoitoa nuorisopsykiatrian johdolla. Nuorten aikuisten, 20-22-vuotiaiden jatkohoitopaikka on Kuopion psykiatrian keskus.

Keskustassa KELA:n talossa on AMK:n opiskeluterveydenhuollon, naisten papa - joukkotarkastusten, aikuisten rokotustoiminnan ja tarttuvien tautien ehkäisyn ja hoidon, perhesuunnitteluneuvolan sekä ravitsemussuunnittelupalvelujen toimipisteet. Edellä mainitut toiminnot siirretään v.2014 lopulla keskustan terveysaseman yhteyteen (4. krs).

Lisäksi terveydenhuollon palvelujen piiriin kuuluu myös terveydenhoitajan tarjoama maahanmuuttajien ja pakolaisten terveystalot. Savo-talossa työskentelee yksi terveydenhoitaja, joka suorittaa kaikille Kuopioon muuttaville pakolaisille alkuterveystarkastukset. Tämän jälkeen asuinsoitteen mukainen omalääkäri suorittaa lääkärintarkastukset. Maahanmuuttajien alkuterveystarkastuksia tehdään myös muissa terveystalopisteissä (esim. koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, omalääkäritoiminta).

Kuntoutuspalvelut

Kuntoutus ja kuntouttavat ryhmät toimivat useissa eri palvelupisteissä (keskusta, Harjula, palvelukeskukset, Karttula, Nilsia) Kuopiossa. Kuntoutuksessa tavoitteena, että kuntoutuja toimii ja osallistuu kuntoutukseen mahdollisimman itsenäisesti hänelle merkityksellisellä tavalla omassa elinympäristössään. Tavoitteeseen pääsemiseksi tehdään yhteistyötä eri toimijoiden kanssa sekä laajennetaan asiakkaiden ja näiden läheisten omaa vastuuta terveyden edistämisestä ja kuntoutumisesta. Kuntoutumispalveluilla tuetaan kotona asumista tai kodinomaista palveluasumista apuvälinepalveluin sekä ohjaamalla asiakkaita mukaan toimintakykyä ylläpitävään toimintaan. Palveluilla tuetaan niin ikääntyviä kuin myös työikäisiä, lapsia ja perheitä.

Kaupungin puheterapiapalvelut sijaitsevat Alavassa ja Nilsissä. Lapsille ja nuorille suunnatut toimintaterapian palvelut sijaitsevat pääterveysasemalla ja työikäisille ja ikääntyville Harjulassa. Apuvälinepalveluiden päätoimipisteet ovat keskustassa ja Nilsissä. Kuntoutuspalveluja tarjotaan alueellisesti Karttulassa, Vehmersalmella ja Nilsissä. Kaupungin omana toimintana tarjotaan veteraanikuntoutusryhmiä lähinnä keskustassa. Valtiokonttorin varoin hankitaan ostopalveluina lakisääteiset veteraanikuntoutuspalvelut.

Mielenterveys- ja päihdepalvelut

Mielenterveys- ja päihdepalvelut jaetaan lasten, nuorten ja aikuisten mielenterveyspalveluihin sekä päihdepalveluihin. Perusterveydenhuollon puolella omahoitajat ja -lääkärit hoitavat asiakkaitaan myös mielenterveys- ja päihdeasioissa. Tarvittaessa omalääkäri voi antaa lähetteen asiakkaan jatkohoitoon Lasten tai Nuorten mielenterveysyksikköön ja 20 – 64 -vuotiaiden osalta Kuopion psykiatrian keskuksen (KPK). Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa terveydenhoitajat ja lääkärit hoitavat asiakkaitaan myös mielenterveyteen liittyvissä asioissa yhteistyössä muun oppilashuollon henkilöstön, Perheneuvolan tai Sihti nuorten vastaanoton moniammatillisen tiimin kanssa. Omalääkäriltä tai muusta matalankynnyksen palvelusta voi saada lähetteen myös päihdepalveluiden erityispalveluihin.

Pienten (0-12 -v.) lasten kohdalla perhe voi hakeutua ongelmatilanteissa ilman lähetettä Perheneuvolaan tai lääkärin lähetteellä Lasten mielenterveysyksikköön. Nämä yksiköt tekevät tiivistä yhteistyötä asiakkaiden auttamiseksi. Perheneuvola toimii hallinnollisesti Kasvun ja oppimisen palvelualueella. Nuorten (13-22-v.) asiakkaiden kohdalla matalankynnyksen palveluna toimii nuorten vastaanotto Sihti, jonne voi hakeutua ongelmatilanteissa ilman lähetettä. Tarvittaessa nuori ohjataan jatkohoitoon Nuorten mielenterveysyksikköön, joka selvittää tilannetta nuorisopsykiatrin johdolla. Kuopion psykiatrian keskus on kaupungin ja Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin yhteinen palvelukeskus, joka järjestää psykiatriset avohoito- ja kuntoutuspalvelut työikäisille. KPK:n aikuisten mielenterveyspalvelut on keskitetty Niiralaan Kotkankallion alueelle ja lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut Haapaniemellä Alavan alueelle. KPK:lla on lähipalveluja Karttulan, Nilsian ja Vehmersalmen alueilla sekä Maaningan terveysasemien yhteydessä.

Päihdepalvelujen tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihde- ja muita riippuvuusongelmia. Kuopiolaisille aikuisille päihdepalvelujen erityispalveluja tarjoaa Kuopion seudun Päihdepalvelusäätiö. Kaupunki hankkii nämä palvelut Päihdepalvelusäätiöltä ostopalveluna. Päihdepalvelusäätiö tarjoaa erimuotoisia päihdekliniikka-, päihdehoito- ja osas-

topalveluja. Palveluja on Päihdekliniikka Itkonniemellä Sammonkadulla ja päihdeosasto keskustassa Mäkikadulla. Alkoholi- ja lääkeriippuvaisten katkaisu- ja vieroitushoidot, huumevieroitushoidot ja kuntoutushoidot toteutetaan ympärivuorokautisessa laitoshoidossa.

Sairaalahoito ja erikoissairaanhoidon palvelut

Sairaalahoidon palvelut jakaantuvat osastohoitoon, poliklinikkatoimintaan sekä kotiutusyksikön toimintaan. Kaupunkialueella osastohoidon ja poliklinikan palvelut tarjotaan Harjussa, jonka lisäksi Karttussa ja Nilsiässä on myös vuodeosastot. Valkeisen sairaalassa on tällä hetkellä edelleen joitakin vuorohoidon asiakkaita, mutta koko kiinteistö vapautuu terveydenhuollon käytöstä asiakkaiden siirtymisen jälkeen. Kotiutusyksikkö tarjoaa toimintakykyä edistävää hoitoa sekä kuntoutumista ja turvallisuutta tukevaa toimintaa asiakkaan kotona ja tarvittaessa sairaalasta kotiutumisen jälkeen. Kotiutusyksikön toiminnalla on pystytty hyvin tuloksellisesti vähentämään turhaa sairaalassa oloaikaa ja edistämään turvallista kotiutumista.

Kuopion yliopistollinen sairaala (KYS) tuottaa Kuopiossa erikoissairaanhoidon palvelut. Pienissä määrin palveluja hankitaan myös Helsingin ja Tampereen yliopistollisista sairaaloista sekä Niuvanniemen sairaalasta. Kuopiossa terveydenhuollon kustannukset ovat painottuneet vahvasti erikoissairaanhoidon- ja sairaalapainotteiseksi ja erikoissairaanhoidon kustannukset ovat kasvaneet keskimäärin 8 prosenttia vuosina 2000-2011. Tämän vuoksi Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri laati vuonna 2012 oman tuottavuusohjelman (2013-2016), jossa tavoitteena on kustannusten nousun hillitseminen. Tavoitteena on saada keskimääräinen kustannusnousu alle 3 prosentin tasolle sekä vähentää erikoissairaanhoidon vuodepaikkoja n. 200 paikalla vuoteen 2017 mennessä. Osana KYS:n tuottavuusohjelmaa Kuopion kaupunki selvittää KYS:n kanssa useita erikoisalaja koskevien toimintojen yhdistämistä ja yhteisten yksikköjen muodostamista.

3.3 Kasvun ja oppimisen palvelut (ml. nuorisopalvelut)

Kasvun ja oppimisen palvelualueen palveluja ovat: varhaiskasvatuspalvelut (päiväkotihoido ja esiopetus, perhepäivähoito, avoimet varhaiskasvatuspalvelut ja lasten kotihoidon- ja yksityisen hoidon tuki), perusopetus, nuorisopalvelut, lukiopalvelut, toisen asteen yhteistyö sekä kasvun ja oppimisen tuki lapsille ja nuorille. Palvelualueen vuodelle 2013 budjetoidut vuosikustannukset ovat yhteensä 173 miljoonaa euroa, josta palvelutuotteille on kohdennettu 168 miljoonaa euroa. Selkeästi suurin (59 %) osa kustannuksista on henkilöstömenoja. Kustannuksista noin 100 miljoonaa euroa käytetään peruskoulu- ja lukiopetukseen ja varhaiskasvatuspalveluiden kustannukset ovat 59 milj. euroa. Lasten ja nuorten kasvua ja oppimista tukevien erityispalvelujen (kts. taulukko seur. sivulla) vuosikustannukset ovat n. 6 ja nuorisopalvelujen n. 3 miljoonaa euroa.

Koulut, oppilaitokset, päiväkodit, perhepäiväkodit ja nuorisotilat muodostavat palvelualueen fyysisen palveluverkoston, joka on erityisen laaja ja kattava. Palvelualueen käytössä on yhteensä tiloja n. 190 000 m², joista lähes kaikki ovat Kuopion kaupungin omassa hallussa (Tilakeskus). Muutamia koulu- ja päiväkotihankkeita on viime vuosina toteutettu elinkaarimalliin perustuen, jolloin yksityinen yritys rakentaa, omistaa ja hallitsee kiinteistöä. Kaupunki on vuokrannut tilat yhtiöltä pitkäaikaisella vuokrasopimuksella. Vuodelle 2013 palvelualueen budjetoidut tilakustannukset ovat n. 33 miljoonaa euroa, mikä on

noin 19 prosenttia palvelualueen toimintakuluista. Alakoulupalveluja tarjotaan kaikilla kaupunkialueen suurilla asuntoalueilla ja yläkoulupalvelut on keskitetty keskusta ja suu-remmille asuntoalueille (palvelukeskukset). Kuopion alueen entisissä kuntakeskuksissa on ala- ja yläkoulupalvelut. Maaseutualueen väestöltään kasvavissa kylissä on alakoulupalvelut ja näiltä alueilta yläkouluiässä suuntaudutaan joko entisiin kuntakeskuksiin tai Kuopion keskusta.

Kasvu ja oppiminen -palvelualueen tuotteet / talousarvio 2013:		
	Vuosikustannukset milj. €	Toimintakate milj. €
Varhaiskasvatuspalvelut:		
Kunnallinen päiväkotihoito	43,0	37,2
Kunnallinen perhepäivähoito	6,3	5,4
Yksityinen päiväkotihoito	3,0	3,0
Yksityinen perhepäivähoito	0,5	0,5
Leikkitoiminta	0,6	0,6
Kotihoidon ja yks. hoidon tuki Kelalle	5,4	5,4
Yhteensä:	58,8	52,1
Perusopetus, lukio-opetus ja nuorisopalvelut:		
Perusopetus	83,2	81,0
Lukiokoulutus	16,4	15,8
Nuorisopalvelut	3,5	3,1
Yhteensä:	103,0	99,9
Kasvun ja oppimisen tuen palvelut		
Lastenneuvola	1,6	1,6
Kouluterveydenhuolto	1,5	1,5
Toisen asteen opiskeluterveydenhuolto	0,9	0,9
Ehkäisevän suun terveydenhuollon palvelut	0,8	0,8
Perheneuvolapalvelut	0,5	0,5
Koulupsykologipalvelut	0,4	0,4
Koulukuraattoripalvelut	0,3	0,3
Yhteensä:	6,2	6,2
Tuotteille budjetoidut kustannukset yht.	168,0	158,2

Lähde: Kuopion talousarvio vuodelle 2013

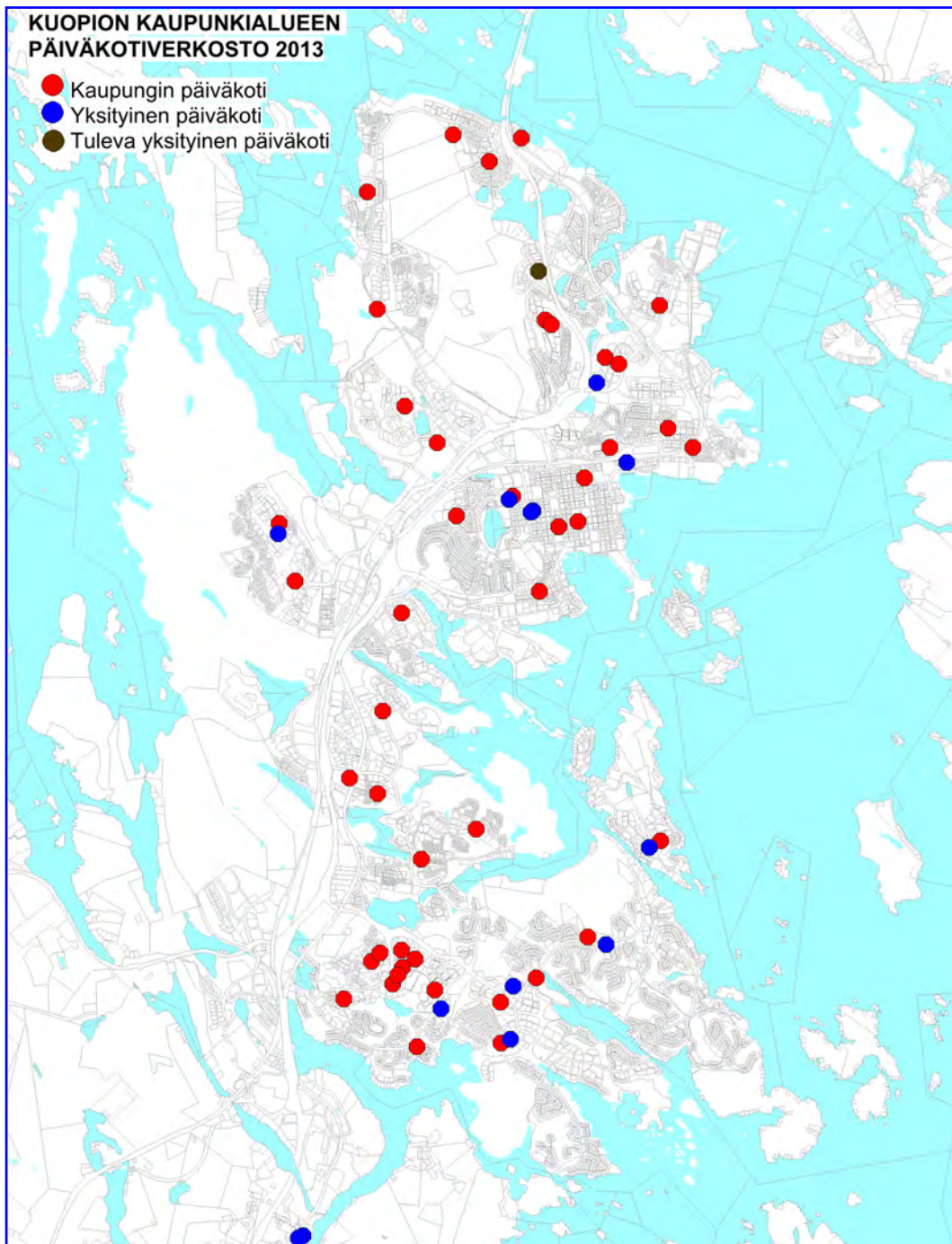
Päivähoito

Kuopiossa päivähoiton palveluverkosto on hyvin kattava ja monipuolinen. Peruspäivähoitoa järjestetään pääsääntöisesti lähipalveluna, iltahoitoa alueellisena palveluna ja vuoro- ja viikonloppuhoitoa keskitettynä palveluna. Kaikilla kaupunkialueen asuntoalueilla on päivähoiton yksiköitä ja palveluverkosto on muuntunut jatkuvasti alueilla tapahtuvien lapsimäärien muutosten myötä. Uusille asuntoalueille on perustettu päiväkoteja ja -hoitopaikkoja, ja vanhoilla lapsimääriltään vähentyvillä alueilla on lakkautettu tarpeettomia yksiköitä.

Päivähoitopalvelujen suhteellinen kysyntä on lisääntynyt voimakkaasti viime vuosina. Pienten lasten määrä on hieman lisääntynyt, mutta myös päivähoitoon osallistuminen on kasvanut. Vuonna 2012 Kuopiossa päivähoitoon (kunnallinen tai yksityinen) osallistui

65 prosenttia kuopiolaisista alle kouluikäisistä lapsista, kun vastaava luku noin kymmenen vuotta aiemmin oli 54 prosenttia. Seuraavassa kuvassa on esitetty Kuopion keskeisen kaupunkialueen päivähoitoverkosto (julkinen ja yksityinen) vuonna 2013. Vuoden 2013 aikana verkosto on kasvanut yhdellä uudella yksityisellä päiväkodilla Saaristokaupungissa ja vuoden 2014 alusta alkaen valmistuu uusi yksityinen päiväkotipiha Pihlajalaaksoon. Molemmat yksiköt ovat jo mukana kuvassa.

KUVA 4: Kuopion kaupunkialueen päiväkotiverkosto vuonna 2013 (ml. yksityiset päiväkodit)

Tällä hetkellä päivähoitoa tarjotaan Kuopiossa kunnallisena ja yksityisenä päivähoitona. Kunnallinen päivähoito voi tapahtua päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa tai perhepäivähoitona hoitajan omassa kodissa. Perhepäivähoito voi myös tapahtua ns. kolmi-perhepäivähoitona lasten omissa kodeissa. Yksityisen päivähoiton tarjonta on Kuopiossa hivenen lisääntynyt ja osuus on tällä hetkellä 12 %. Osuus tulee kasvamaan noin 15 prosenttiin kahden uuden yksityisen päiväkodin myötä vuoden 2014 alussa. Kuopiossa yksityistä päivähoitoa tarjotaan asiakkaille palvelusetelillä.

Hyväksytyssä (kv 2011/9) päivähoiton palveluverkostotarkastelussa on linjattu, että kasvualueilla päivähoitokysynnän kasvuun vastataan ensisijaisesti yksityisellä päivähoitolla. Lisäksi ohjelmassa on todettu, että alueellisesti kunnan ja yksityisen päivähoiton määrällisestä tasapainosta pidetään huolta, jotta asukkailla säilyy aito valinnan mahdollisuus näiden välillä. Tällä hetkellä Kuopiossa toimii päivähoiton järjestämisessä kahdeksan eri toimijaa, joilla on yhteensä 12 päiväkotia. Tulevan vuoden alussa määrä kasvaa yhdellä.

Esiopetus ja leikkitoiminta

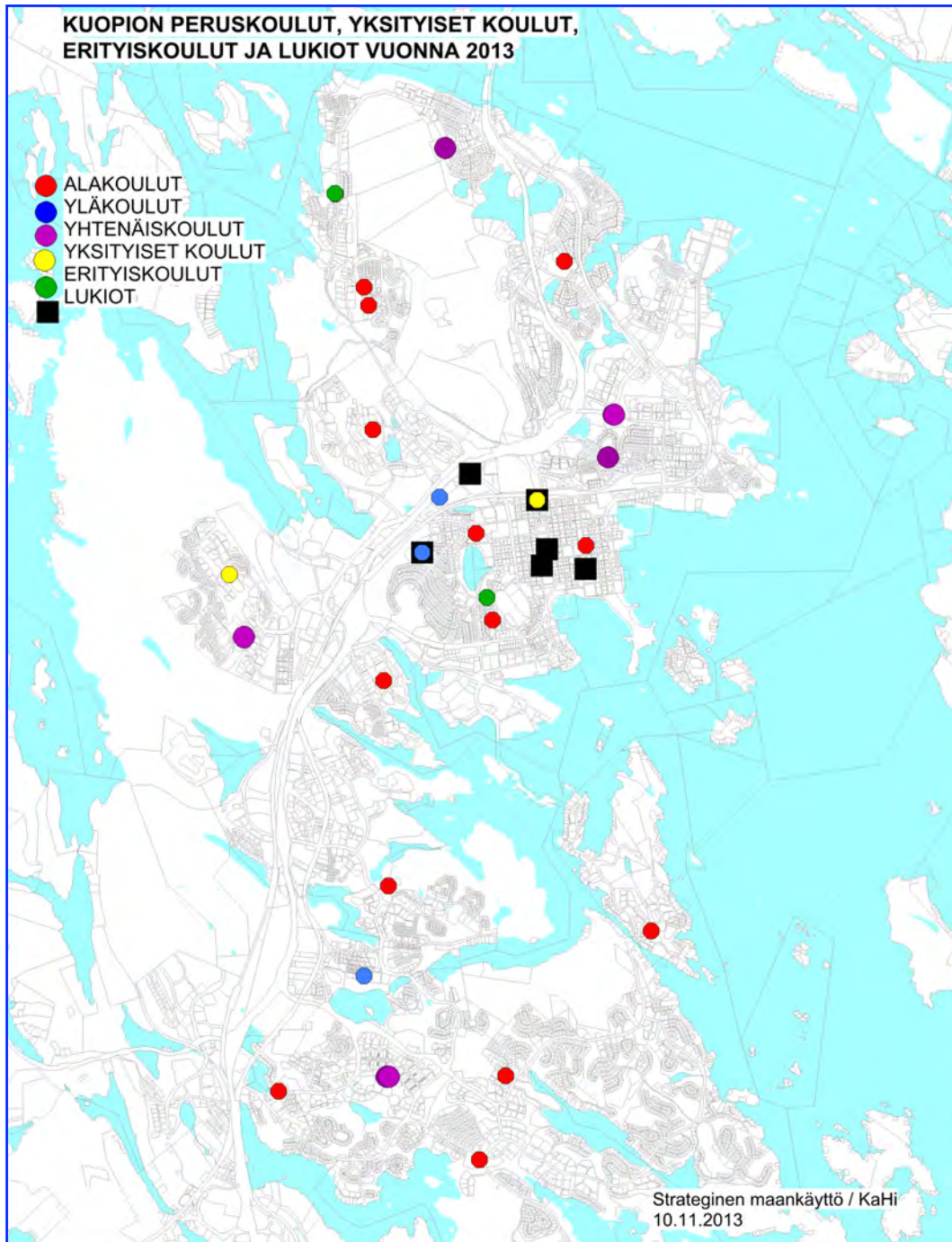
Kuusivuotiaiden esiopetus järjestetään Kuopiossa pääsääntöisesti varhaiskasvatuspalveluiden toimeenpanemana joko päiväkodin tai koulun yhteydessä. Karttulassa ja Vehmersalmella esiopetus on kuitenkin perusopetuksen järjestämää. Englantilaisen leikkikoulun ja Hiltulanlahden alueen esiopetus on järjestetty kaupungin ostopalveluna yksityisen palveluntuottajan toimesta.

Kaupunki tarjoaa maksutonta avointa päiväkotitoimintaa ja kerhotoimintaa kotihoidossa oleville alle kouluikäisille lapsille. Avoimeen päiväkotitoimintaan vanhempi osallistuu lapsen kanssa ja sitä on tarjolla pääsääntöisesti kaikissa kaupunginosissa.

Perusopetus

Kuopion perusopetuksen kouluverkosto on hyvin kattava ja laaja. Kaupungin ylläpitämiä kouluja on yhteensä 38 kpl, joiden lisäksi on kaksi yksityistä koulua (Steinerkoulu Virkkula ja Kuopion kristillinen koulu) sekä erityiskouluja (Paloaho ja Alavan sairaalakoulu). Lukuvuonna 2013-2014 Kuopiossa on noin 9 400 peruskoululaista. Kaupunkialueen koulut ovat perinteisesti olleet oppilasmäärältään suurempia kuin maaseutualueiden ja -kylien koulut. Syksyllä 2013 oppilasmäärältään suurimpia kouluja ovat Pyörön yhtenäiskoulu (n. 850 oppilasta), Kalevalan yhtenäiskoulu (n. 770 opp.) sekä Hatsalan klassillinen koulu (yläkoulu, n. 610 opp.). Pienimpiä yksiköitä ovat Hirvilahti (n. 30 opp.), Kaislastenlahti (n. 50 opp.), Palonurmi (n. 50 opp.) sekä Rytky (n. 60 opp.). Syksyllä 2013 lakkasi toiminta Airakselan koulussa ja alueen oppilaat aloittivat koulunkäyntinsä Vehmasmäen koulussa. Peruskoulun päättäneille on tarjolla myös yhden vuoden lisäopetusvuosi ns. kymppiluokilla ja täydentävää peruskouluopetusta Kuopion Aikuislukiossa. Kuopiossa kymppiluokat sijoittuvat Jynkänlahden, Neulamäen ja Minna Canthin kouluihin. Seuraavassa kuvassa on esitetty kaupunkialueen peruskoulut, yksityiset koulut, erityiskoulut ja lukiot vuonna 2013.

KUVA 5: Kuopion peruskouluverkosto, yksityiset koulut, erityiskoulut ja lukiot vuonna 2013

Nuorisopalvelut

Nuorisopalvelujen tavoitteena on edistää ja tukea nuorten kasvua, hyvinvointia ja osallisuutta sekä edistää nuorten sosiaalista vahvistamista. Nuorisotyön kohderyhmään kuuluvat kaikki kuopiolaiset nuoret kohdennettuna erityisesti yläkouluikäisille ja ns. sosiaalinen nuorisotyö pyrkii tavoittamaan erityistä tukea tarvitsevat nuoret. Peruspalveluun kuuluvat nuorisojärjestöille ja nuorten toimintaryhmille suunnattu tuki sekä alueellinen, kulttuurinen ja erityisnuorisotyö.

Tavallinen nuorisotyö on nuorten kohtaamista ja toimimista heidän kanssaan nuorisotaloilla ja muissa tiloissa sekä erilaisten avointen tilaisuuksien ja tapahtumien järjestämistä nuorille yhdessä nuorten kanssa. Nuorten osallisuustoiminta on yksi tärkeä osa nuorisotilatoimintaa. Nuorisotyössä työntekijät kohtaavat nuoria eri tilanteissa ja reagoivat alueen nuorten erityistarpeisiin mm. varhaisen puuttumisen keinoin ja yhteistyössä nuorten, viranomaisten ja alueen asukkaiden kanssa. Erityisnuorisotyöntekijöiden keskeisin työmuoto on etsivä nuorisotyö, jossa työntekijät pyrkivät auttamaan eri tavoin oirehtivia, ongelmatilanteissa olevia tai esim. nuorisotakuun piirissä olevia nuoria.

Nuorisopalvelujen alueellinen palveluverkosto on säilynyt hyvin samana jo pitkään. Viimeisen 20 vuoden aikana verkosto on supistunut n. 20 pienen kerhotilan (vuokratiloja), yhden leirikeskukseen, yhden leirialueen, yhden nuorisotalon ja yhden kulttuurisen nuorisotilan verran. Kahdessa maaseutualueen entisessä nuorisotilassa toiminnasta vastaa kyläyhdistys tai vastaava. Fyysisen palveluverkoston muodostavat erilaiset nuorisotalot, nuoriso- ja kerhotilat, vapaa-ajantilat sekä erilaiset vapaa-ajan vietto- ja harrastuspaikat (bändikämpät, lennokki- ja pingistilat, skeittihalli ja -parkit, paintpall alueet jne.). Lisäksi kaupunki omistaa kaksi leirikeskusta (Tikkalansaari ja Haminalahti), joita nuoriso- ja muut järjestöt ovat vuokranneet leirikäyttöön. Nyt kaupunki on luopumassa leirikeskuksista.

Kaupungin omistamat nuorisotilat sijoittuvat eri puolille kaupunkialuetta melko kattavana verkostona. Karttulassa, Riistavedellä (Melalahti), Vehmersalmella ja Nilsiässä on kaikissa myös nuorisotila. Maaseutualueilla tai niiden kylissä ei ole kaupungin järjestämää nuorisotoimintaa ja siellä yhdistykset tarjoavat nuorille toimintaa mm. kouluilla ja kylätaloissa. Näissä nuorten määrät ovat hyvin pieniä ja nuorisotoimintaansa yhdistykset voivat hakea kaupungilta avustusta. Kaupunkialueella nuorisotiloja on suhteessa nuorten määrään vähiten Petosen ja Saaristokaupungin alueella: näillä alueilla Petosen vapaa-ajantila sekä Aurinkorinteen ja Martti Ahtisaaren koulujen kerhotilat ovat nuorten kokoontumistiloja. Lähes kaikilla vanhemmilla asuntoalueilla on joku vähintään pienehkö nuorisotila käytettävissä tai nuorisotoimintaa on viety niiden asukastuville osana erityisnuorisotyötä.

Nuorisotilat ovat hyvin monipuolisessa käytössä: varhaiskasvatuspalvelut (päivähoito + ip-toiminta), järjestöt ja asukasryhmät käyttävät myös tiloja paljon osakseen. Kaupungin nuorisopalveluiden tiloissa ja toiminnoissa on vuosittain noin 230 000-250 000 käyntikerää. Kuopion kaupunkialueen nuorisotilat on esitetty hyvinvoinnin edistämisen palvelualueen kohdalla luvussa 3.4. kuvassa 7.

Lukiokoulutus ja toisen asteen opinnot

Kuopion lukioverkosto koostuu seitsemästä päivälukiosta, joista Minna Canthin lukio, Kuopion Lyseon lukio, Kallaveden lukio ja Kuopion aikuislukio, Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukio sekä Kuopion klassillinen lukio sijaitsevat kaupunkialueella. Näiden lisäksi Karttulassa ja Nilsiässä on omat lukionsa. Yksityinen Steinerkoulu Virkkula tarjoaa myös lukio-opintoja Kuopiossa. Kallaveden lukion yhteydessä on myös aikuislukio, jonka opetus tapahtuu pääosin iltaisin ja joka tarjoaa myös kesälukio-opintoja. Karttulan lukion toiminta loppuu vähitellen parin seuraavan vuoden kuluessa, kun syksyllä 2013 ei lukioon oteta enää uusia opiskelijoita. Kuopion lukioista kolmella on OKM:n myöntämä erityistehtävä: Kuopion Yhteiskoulun Musiikkilukio on musiikin ja tanssin erikoislukio, Kuopion klassillisessa lukiossa toimii urheilulukio ja Kuopion Lyseon lukiossa on kansainvälinen IB-lukio.

Keväällä 2013 Kuopion lukioiden yhteenlaskettu oppilasmäärä oli 2260, josta vieraskuntalaisten osuus oli 26,6 prosenttia. Lukiot tekevät yhteistyötä toisen asteen ammatillisen koulutuksen ja Itä-Suomen yliopiston kanssa ja erilaisia ammatillisia opintoja ja yliopistokursseja voi sisällyttää lukio-opintoihin tai päinvastoin. Ammatillisen koulutuksen opiskelijat suorittavat ns. kaksoistutkintoon liittyvät lukio-opinnot pääasiassa Kallaveden lukiossa ja Minna Canthin lukiossa. Kuopiossa toimii Pohjois-Savon urheiluakatemia, jonka puitteissa kilpaurheilun ja opintojen yhdistäminen on mahdollista.

Kuopiossa on useita toisen asteen oppilaitoksia ja ammatillinen opetustarjonta on kaupungissa laaja. Kuopio on maakunnan suurin koulutuspaikkakunta. Suurin ammatillinen oppilaitos on Savon ammatti- ja aikuisopisto (Sakky), jonka lisäksi muita keskeisiä toisen asteen oppilaitoksia ovat: Pohjois-Savon opisto, Toivalan metsäoppilaitos (Sakky), Ingmanin käsi- ja taideteollisuusoppilaitos, Kuopion talouskoulu ja Kuopion konservatorio. Kuopion lukiot on esitetty kuvassa 5 peruskouluverkoston kanssa. Kuvassa on myös lukio-opintoja tarjoava steinerkoulu Virkkula.

Kasvun ja oppimisen tukipalvelut

Kuopiossa kasvun ja oppimisen tukipalveluja ovat lasten ja nuorten kasvuun ja kehitykseen liittyen lastenneuvolapalvelut, kouluterveydenhuolto, toisen asteen opiskeluterveydenhuolto ja oppilashuollon palvelut. Terveystukipalvelualue tuottaa lastenneuvolatoiminnan, kouluterveydenhuollon ja toisen asteen opiskeluterveydenhuollon palvelut palvelusopimuksella kasvun ja oppimisen palvelualueelle. Perinteisen oppilashuollon palvelut, kuten koulukuraattorin ja koulupsykologin palvelut palvelualue tuottaa itse. Lastenneuvolan, kouluterveydenhuollon sekä toisen asteen opiskeluterveydenhuollon palvelut on käsitelty tässä selvityksessä kohdassa 3.2. terveydenhuollon palvelut.

Koulukuraattorin ja -psykologin palvelut ovat kaikkien peruskoulun ja lukion oppilaiden käytävissä. Kuraattorit ja psykologit auttavat oppilaiden koulunkäyntiin, oppimiseen, kasvuun ja kehitykseen liittyvissä asioissa ja tekevät yhteistyötä oppilaiden vanhempien, opettajien ja muiden lapsen ja nuoren sosiaaliseen verkostoon kuuluvien kanssa. Koulukuraattorin työ painottuu alakoulujen 5.-6. luokille sekä yläkouluvaiheeseen. Koulupsykologin työ painottuu alakouluvaiheeseen, jotta oppilaiden koulunkäyntiin liittyvät pulmat tunnistettaisiin ja tarvittavat tukitoimet voitaisiin käynnistää mahdollisimman varhain.

3.4 Hyvinvoinnin edistämisen palvelut

Hyvinvoinnin edistämisen palvelut jakaantuvat omatoimisen hyvinvoinnin palveluihin, ohjatun hyvinvoinnin ja omaehtoisen oppimisen palveluihin sekä taide- ja tapahtumapalveluihin. Omatoiminen hyvinvointi käsittää kirjasto-, museo-, liikunta-, ulkoilu- ja virkistyspalvelut. Ohjattuun hyvinvointiin ja omaehtoiseen oppimiseen kuuluvat kansalaistoiminnan aktivointi ja kansalaisopisto. Kaupunginteatteri ja musiikkikeskus ovat taidepalveluja. Yhteensä palvelualueen vuosikustannukset ovat noin 42 miljoonaa euroa vuonna 2013. Näistä henkilöstömenoja on 44 prosenttia ja vuokratuloja 30 prosenttia.

Kirjastot, museot, uima- ja liikuntahallit, asukastuvat, kansalaisopiston tilat sekä teatteri muodostavat hyvinvoinnin palvelualueen fyysisen palveluverkoston. Lisäksi runsaslukuiset puistot, leikki- ja lähiliikuntapaikat ja erilaiset reitit (kävely, latu yms.) ovat osa verkostoa. Euromääräisesti suurimpia kokonaisuuksia ovat liikuntapaikkapalvelut (uima- ja liikuntahallit), kirjastopalvelut ja kansalaisopisto, joiden fyysinen palveluverkosto on laaja ja kattava kaupungissa. Kansalaistoiminnan aktivointi sisältää mm. hyvinvoinnin- ja terveyden edistämisen, asukastupa-, lähiö- ja kylätoiminnan, Kino Kuvakukon, järjestö- ja avustuspalvelut, kulttuurin- ja liikunnan aktivointivoinnin, vapaaehtois- ja vertaisohjaajatoiminnan koordinoimisen ja osallisuuden edistämisen. Kansalaistoiminnan aktivoinnin tavoitteena on, että kaupunkilaiset ottavat vastuuta omasta ja läheistensä hyvinvoinnista ja terveydestä.

Hyvinvoinnin palvelualueen käytössä on yhteensä omia tiloja n. 90 000 m², joista suurin osa on kaupungin omassa hallussa (Tilakeskus). Palvelualueen vuodelle 2013 budjetoidut tilakustannukset ovat n. 12,6 miljoonaa euroa. Tilakustannuksiltaan kalleimpia palvelurakennuksia ovat liikuntahallit (uima- ja jäähallit ja Kuopio-halli), pääkirjasto, musiikkikeskus, teatteri sekä Puistokartano ja kooltaan (m²) Kuopio-halli on suurin.

Hyvinvoinnin edistämisen palvelualueen tuotteet / talousarvio 2013:		
	Vuosikustannukset milj. €	Toimintakate milj. €
Omatoimisen hyvinvoinnin palvelut:		
Liikuntapalvelut	10,8	8,4
Kirjastopalvelut	6,4	5,3
Museopalvelut	3,3	3,0
Ulkoilu- ja virkistyspalvelut	1,2	0,8
Yhteensä:	21,8	17,5
Ohjatun hyvinvoinnin ja omaehtoisen oppimisen palvelut:		
Kansalaistoiminnan aktivointi	5,0	4,8
Kaupunginteatteri	4,7	4,2
Kansalaisopisto	4,8	2,9
Musiikkikeskus	4,5	3,3
Tapahtumapalvelut	0,1	0,1
Yhteensä:	19,1	15,3
Tuotteille budjetoidut kustannukset yht.	40,9	32,8
<i>Lähde: Kuopion talousarvio vuodelle 2013</i>		

Omatoimisen hyvinvoinnin palvelut

Liikunta-, ulkoilu- ja virkistyspalvelut

Liikunta- ja ulkoilupaikkojen palveluverkosto on Kuopiossa erityisen laaja ja kaupunkialueelta sekä useista maaseutukylistä löytyy erilaisia liikunta- ja ulkoilupaikkoja. Osa niistä on kaupungin ja osa yksityisten omistamia.

Kuopio-halli toimii pääasiassa liikuntahallina, mutta myös messu- ja tapahtumapaikkana. Hallin käyttöaste on erittäin korkea ja talviaikaan muut kuin liikuntatapahtumat kuormittavat hallia melko paljon. Kuopio hallissa on kiinteä katsomo, siirtokatsomoita ja esiintymislava. Lisäksi hallissa on kokoustiloja ja kuntosali. Keskuskentällä on jalkapallokenttä katsomoineen ja kuplahalli jalkapallokäyttöön.

Kuopiossa on kaksi perinteistä uimahallia (keskustassa ja Petosella), joiden lisäksi kaupungin palvelukeskuksista (Suokatu, Puijonlaakso ja Levänen) löytyy etenkin erityisryhmien käyttöön sopivia uima-altaita (Perusturvan hallinnassa). Lippumäen uimahallissa sijaitsee myös jääkaukalo. Uimahallien käyttöasteet ovat korkeita ja molemmista löytyy kuntosalit. Tennis- ja mailapeleihin kaupungissa on kaksi yksityistä hallia Rauhalahdessa ja Niiralassa. Yksityisiä keilahalleja kaupungissa on kolme (Niirala, Rauhalahdi ja keskusta) ja jäähalli sijaitsee Niiralan kupeessa. Talviaikaan jääkiekkoilijoiden ja luistelijoiden käytössä on useita kaukaloita ja luistinratoja eripuolilla Kuopiota. Tahkon matkailukeskuksessa on kylpylä sekä keilahalli. Skeittiharrastukseen kaupungista löytyy muutamia skeittipuistoja tai -alueita sekä yksityinen skeittihalli (näiden hallinta on nuorisopalvelujen vastuulla).

Useissa hotelleissa on omia liikuntahalleja, kuntosaleja ja liikunnan erikoistiloja (esim. kiipeily). Kuopion koulujen liikuntasalit toimivat sisäliikuntaryhmien toimintapaikkoina. Vaikka Kuopion sisäliikuntapaikkojen määrä on erityisen runsas, etenkin talvikaudella ja Kuopio-hallin tapahtumien aikana kaupungissa on pulaa liikuntapaikoista. Muita erityislajien paikkoja ovat mm: moottoriurheilualue Heinjoella, pesäpallostadion Puijon urheilualueella, ravirata ja ratsastuskenttä Sorsasalossa, Golf -kenttä Puijon lakialueella sekä Väinölänniemen yleisurheilu- ja virkistysalue uimaloineen.

Lenkkeily- ja kävelyreitit, luontopolut levähdyspaikkoineen sekä latu- ja jääverkosto tarjoavat kuopiolaisille paljon mahdollisuuksia liikkumiseen ja virkistäytymiseen. Puijon ulkoilureitit ja laaja luonnonsuojelualue ovat saavutettavissa noin kahden kilometrin etäisyydellä keskustasta ja sen lähi- ja kävelyetäisyydellä asuu noin 30 000 kuopiolaista. Kuopion länsipuolella asukkaiden ulkoiluun ovat puolestaan laajat Neulaniemen-Vuorilammen sekä Jynkän ja Jynkänvuoren ulkoilu- ja virkistysalueet, jotka palvelevat myös eteläisen Kuopion asukkaita. Kesällä Keski-Kallaveden saaristo on veneilijöiden ja kalastajien virkistyskäytössä kuten myös kaikki suuremmat veneilyreitit. Useimmat kaupungin pienet lammet ovat ns. vapaakalastusalueita, joissa voi pienimuotoisesti harrastaa kalastamista ilman kaupungin myöntämää lupaa.

Talvella laaja latuverkosto ja jäälle ajetut reitit (kävely, hiihto ja luistelu) ovat osa kaupungin monipuolista ulkoilureitistöä. Nilsiänsä latu- ja ulkoiluverkosto sekä Tahkon laskettelualueen liikuntapalvelut ovat merkittävä osa Kuopion tarjontaa ja myös Puijolta löytyy pienimuotoisemmat puitteet lasketteluun tai määrätietoiseen alppiharrastamiseen. Puijon ladut ja hyppyrämet ovat kansainvälinen harjoittelu- ja kilpailuareena sekä tapahtumapaikka.

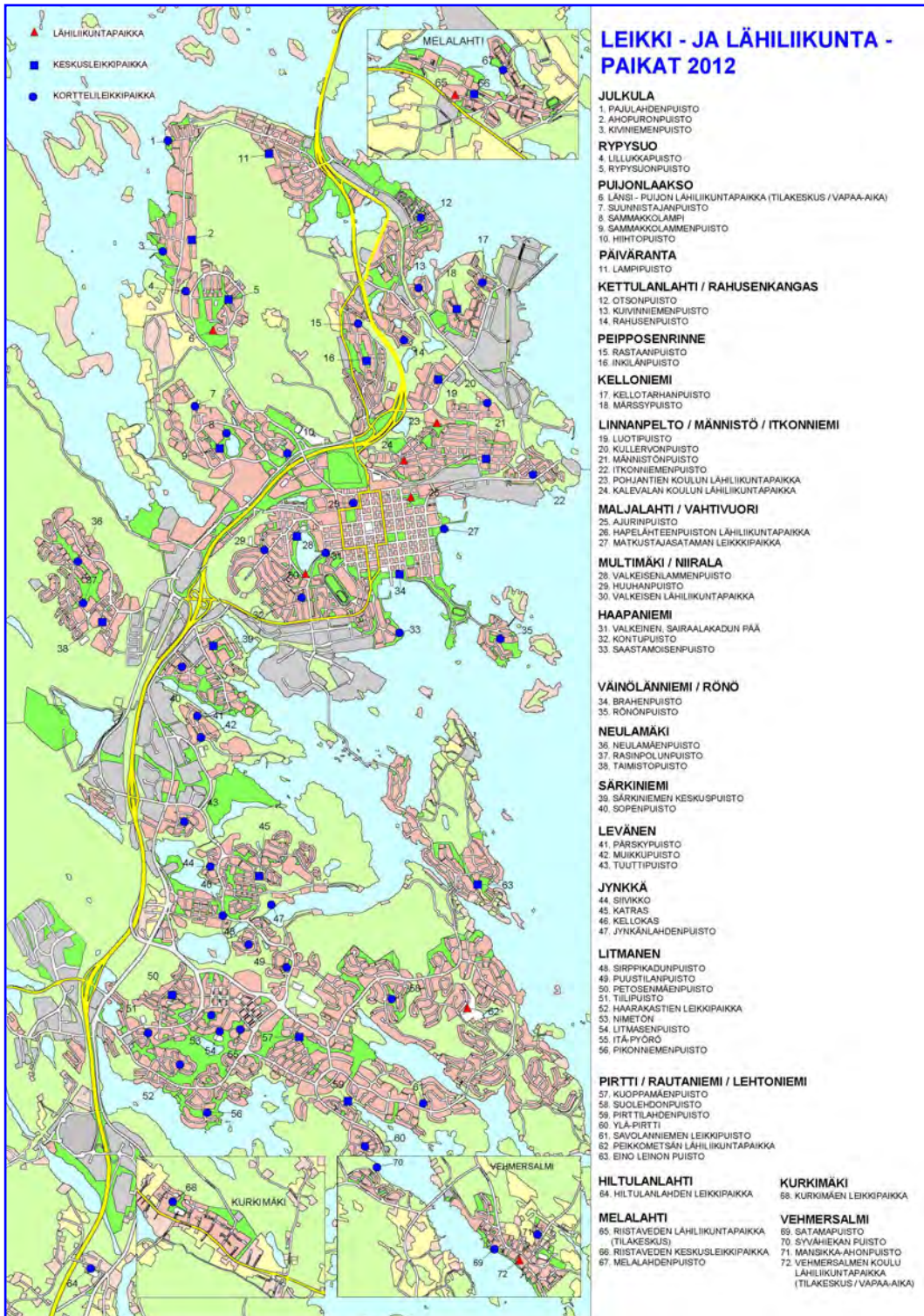
Puistot ja viheralueet, leikki- ja lähiliikuntaverkosto

Puistot ja viheralueet ovat aina olleet tärkeä osa Kuopion kaupunkikuvaa. Puistojen merkitys on myös hyvin yleisesti tunnustettu asukkaiden viihtyvyys- ja hyvinvointitekijänä. Kuopion kantakaupungin jokaisella puistolla on hyvin pitkä historia, jonka saatossa ne ovat kehittyneet nykymuotoonsa. Keskustan puistot muodostavat myös osansa kaupungin viherkehästä ollen etenkin kesällä suuressa roolissa asukkaiden kohtaamis- ja virkistytymispaikkoina. Muilla alueilla ne yhdistyvät leikkipaikkoihin, lähiliikuntaverkostoon sekä ulkoilureitistöön hyvin monimuotoisena verkostona.

Kaupungin puistojen ohessa Kuopion asuntoaluekohtainen leikki- ja lähiliikuntaverkosto on hyvin kattava ja laaja. Kaikilta asuntoalueilta löytyy joko lähiliikunta-, keskusleikki- tai korttelileikkipaikka, joista pienimpiä ovat korttelileikkipaikat. 1990-luvun puolivälistä saakka leikkipaikkaverkostoa on kuitenkin keskitetty (pieniä leikkipaikkoja on lakkautettu) ja tavoitteena on ollut, että lähiliikuntapaikat palvelevat laajempaa aluetta ollen selvästi suurempia ja hyvin varusteltuja. Tänä päivänä useat lähiliikuntapaikoista sijaitsevat koulujen yhteydessä. Lähiliikuntapaikoilta löytyvät pienimuotoiset pelialueet ja niiden suunnittelussa on huomioitu eri ikäryhmien tarpeet, viihtyisyys ja turvallisuus. Suurin osa leikki- ja lähiliikuntapaikoista on käytettävissä ympäri vuoden.

Kuopion kaupunkialueella on yhteensä noin 65 leikki- ja lähiliikuntapaikkaa, joiden lisäksi vastaavia on myös Riistavedellä (Melalahti), Vehmersalmella, Kurkimäessä ja Karttulassa. Kaikista paikoista 8 on ns. lähiliikuntapaikkoja, 17 keskusleikkipaikkoja ja loput korttelileikkipaikkoja. Uusimpia näistä ovat lähiliikuntapaikka Rautaniemessä (Peikkometsä) sekä keskusleikkipaikka Lehtoniemessä (Eino Leinon puisto).

KUVA 6: Kuopion leikki- ja lähiliikuntapaikat vuonna 2012 (Nilsää lukuun ottamatta)

Museopalvelut

Museoilla on vakiintunut ja keskeinen asema paitsi Kuopion myös koko Pohjois-Savon ja Itä-Suomen kulttuurielämässä. Kuopiossa toimivia ammatillisesti hoidettuja museoita ovat kaupungin omat museot: Kuopion kulttuurihistoriallinen museo, Kuopion luonnon-tieteellinen museo ja Kuopion taidemuseo sekä Suomen ortodoksinen kirkkomuseo, jota ylläpitää Suomen ortodoksisen kirkkomuseon säätiö. Maakunnallisina museoina toimivat kaupungin museot muodostavat museokeskuksen, jonka museokohteita ovat Kuopion museo, Kuopion korttelimuseo, J.V. Snellmanin kotimuseo ja Kuopion taidemuseo. Lisäksi Kuopiossa on paljon yksityisten ja yhdistysten ylläpitämiä museoita

Museopalvelut tukevat laajasti sekä kaupunkikulttuuria että alueellista ja valtakunnallista kulttuuri- ja museotoimintaa. Laajat ja arvokkaat kokoelmat ovat vahva perusta monipuoliselle ja laadukkaalle museotoiminnalle. Museoiden näyttelyt ovat elävä ja tärkeä osa kuopiolaista palvelu- ja matkailutarjontaa. Museopalvelujen kehittämisen kannalta tärkein lähivuosien hanke on valmisteilla oleva Kuopion museon peruskorjaus. Lisäksi Kuopiossa on useita pieniä mm. yhdistysten, säätiöiden ja oppilaitosten ylläpitämiä museokohteita (Riistaveden ja Vehmersalmen kotiseutumuseot, Riuttalan talonpoikaismuseo, Sotavete-raanimuseo, Automuseo, Palomuseo jne). Nilsin kuntaliitoksen myötä Kuopion museotarjonta laajeni vuonna 2013 kolmella museokohteella: Nilsin museo, Nilsin kotiseutu-keskus ja Aholansaari, jotka kaikki ovat yhdistysten omistuksessa.

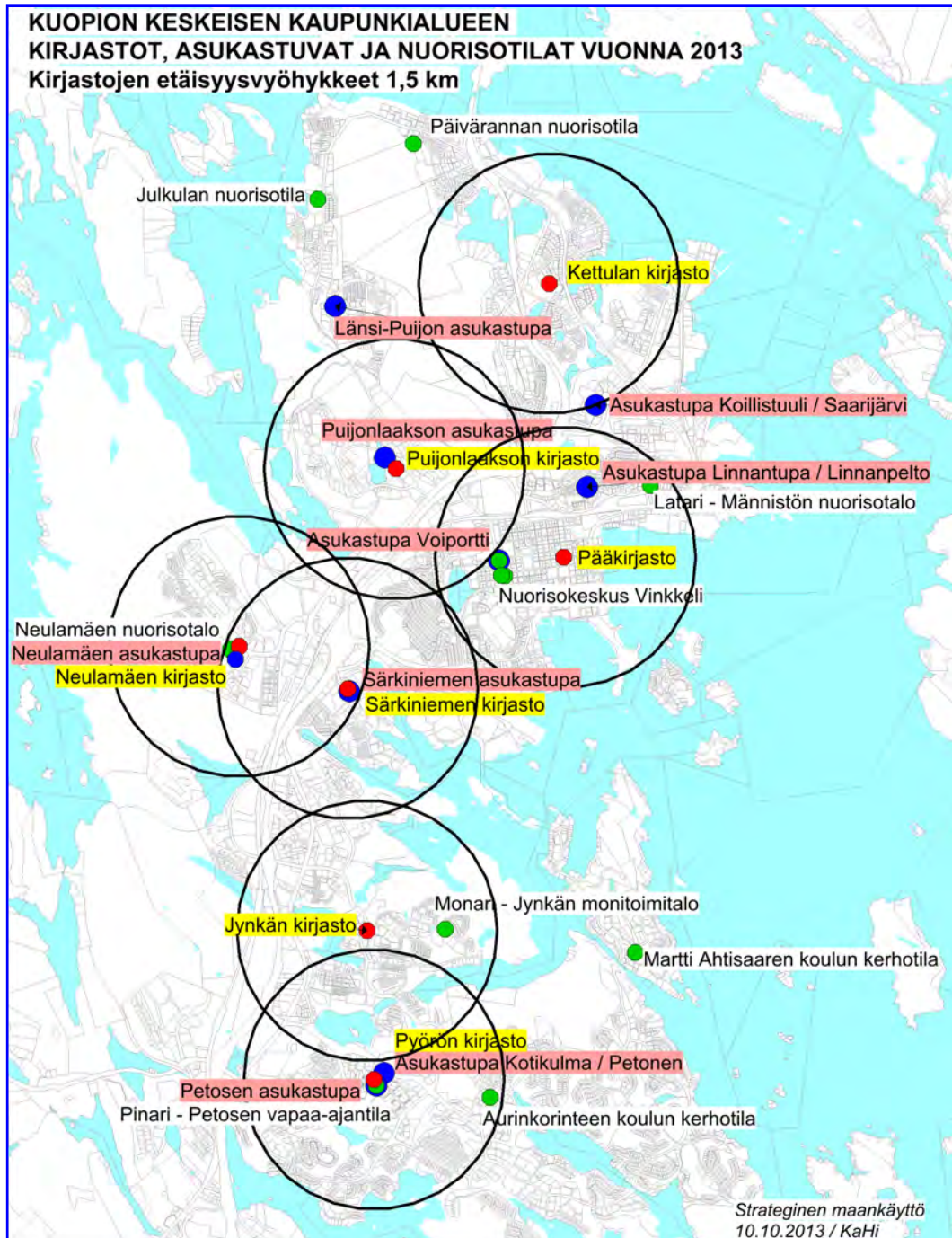
Kirjastopalvelut

Kuopion kirjastopalvelujen verkosto on säilynyt jokseenkin ennallaan jo parin vuosikymmenen ajan. Ainoastaan yksi kirjasto on lakkautettu Männistöstä vuonna 2009. Kirjasto- verkosto koostuu pääkirjastosta, 14 lähikirjastosta sekä kolmesta kirjastoautosta. Kuopion kaupunkialueella sijaitsee 7 kirjastoa ja suurelle osalle kuopiolaista kirjastopalvelut ovat lähipalvelua.

Kuvassa 7. on esitetty kaupunkialueen kirjastot ja 1,5 kilometrin vyöhyke niiden ympärillä. Kuvasta voi havaita ne katvealueet, joilta kirjastopalvelut lähipalveluna puuttuvat ja ne alueet, joiden kohdalla verkosto limittyy. Kirjastopalvelut ovat tällä etäisyysvyöhykkeellä noin 62 000 asukkaan saavutettavissa, mikä on noin 75 prosenttia koko kaupunkialueen väestöstä. Fyysisen verkoston lisäksi mm. Saaristokaupungissa, useilla kaupunkialueen kouluilla ja Sorsasalossa käy kirjastoauto Elina, joka palvelee asiakkaitaan Kuopion taajama-alueella sekä maaseudulla. Kirjastoauto Aulis palvelee Karttulan, Etelä-Kuopion ja Länsirannan alueella. Kaupunkialueen kirjastojen lisäksi omat kirjastot ovat Riistavedellä (Melalahti), Vehmersalmella, Kurkimäessä, Karttulassa ja Nilsissä ja niiden vaikutusalueella (5 km vyöhyke) asuu noin 8 500 asukasta (45 % niiden yhteenlasketun alueen väestöstä). Kuopion kirjastoverkoston kuuluvat myös Tuusniemen, Juankosken ja Kaavin kirjasto sekä Koillis-Savon alueella kiertävä kirjastoauto kolmantena kirjastoautona.

Kirjastoverkoston osalta on selvitystyön aikana päätetty (10.3.2014), että Kettulan ja Särkiniemen kirjastojen toiminta lakkaa 1.6.2014 alkaen. Jatkossa näiden alueiden kirjastopalvelut järjestetään kirjastoautopalveluin. Kuva 7. esittää vielä vuoden 2013 tilannetta, mikä on myös kaikkien palvelujen ajankohta tässä nykytilanteen kuvauksessa.

KUVA 7: Kuopion kaupunkialueen kirjastot, asukastuvat ja nuorisotilat vuonna 2013 sekä kirjaston etäisyysvyöhykkeet 1,5 km säteellä.

Taide- ja tapahtumapalvelut

Kuopion kaupunginteatteri on valtakunnallisesti tunnettu ja Itä-Suomen suurin ammattiteatteri. Kaupunginteatteri toimii pääosin oman kaupungin henkilökunnan voimin ja kolmella eri näyttämöllä (suuri näyttämö, studio ja aula). Tällä hetkellä teatteri on laajan peruskorjauksen ja uudistamisen kohteena, minkä vuoksi teatteri toimii väliaikaisesti Puistokoululla ja Kuopion Yhteiskoululla. Teatterin peruskorjaus ja laajennus valmistuvat keuhällä 2014. Kaupungissa toimii myös useita yksityisiä teattereita, kuten Minimit, Kuopion ylioppilasteatteri ja Nukketeatteri Satuaarre sekä kesätoimintana lukuisia kesäteattereita ympäri maaseutua.

Kuopion musiikkikeskus toimii fyysisenä paikkana hyvin erilaisille kulttuuritapahtumille. Musiikkikeskus on kaupungin orkesterin kotipaikka ja näyttämö, mutta siellä toimivat myös Kuopion konservatorio ja Sibelius Akatemian Kuopion yksikkö. Musiikkikeskuksella erilaisia tapahtumia järjestävät viihdetaiteilijat, vierailevat solistit, orkesterit, pop-artistit sekä kaupungin omat seurat ja järjestöt. Musiikkikeskuksen tarjonta on hyvin monipuolista läpi vuoden.

Kuopio on tunnettu tapahtumistaan. Kuopion kaupunki toteuttaa aktiivista ja määrätietoista tapahtumakaupungin kehittämistä ja tavoitteena on, että Kuopio on maamme yksi merkittävimmistä ja monipuolisimmista tapahtuma- ja matkailualueista 2020-luvulla. Koko Kuopion alueella järjestetään yli 1000 tapahtumaa vuodessa, ja useat näistä ovat jopa kansainvälisesti tunnettuja. Vetovoimaisilla tapahtumilla (mukaan lukien näytelmät konsertit ja näyttelyt) tuodaan sekä kaupungille että elinkeinoelämälle taloudellisia ja imagollisia hyötyjä. Olosuhteet eli tapahtumapaikat ja -alueet ovat oleellisia tapahtumien toteutumiselle. Kävijämääriltään suurimpia tapahtumia Kuopiossa ovat viime vuosina olleet: Kuopio tanssii ja soi -festivaali, Kuopion viinijuhlat ja Kuopion RockCock.

Ohjatun hyvinvoinnin ja omaehtoisen oppimisen palvelut

Kansalaistoiminnan palvelut: Kulttuuripalvelut, Kino Kuvakukko ja ohjatut liikuntapalvelut Kulttuuriin aktivointipalvelut kehittävät, tuottavat ja koordinoivat tarvelähtöisiä ja ennaltaehkäiseviä kulttuuri- ja taidepalveluja mm. lapsille, nuorille, erityisryhmille ja ikäihmisille koko kaupungin alueella. Toimintaa toteutetaan yhteistyössä kaupungin omien laitosten, palvelualueiden, yritysten ja järjestöjen kanssa. Palvelujen toteutuspaikkoina ovat mm. vanhusten palveluyksiköt, päiväkodit, koulut, asukastuvat, nuorisotilat ja muut yhteistyökumppaneiden toimitilat sekä Mantun talo. Nilsiässä Mantun talo toimii monipuolisena kulttuurin, liikunnan ja vapaa-ajan tapahtuma- ja harrastetilana, jonka lisäksi kulttuuritapahtumia järjestetään myös Louhosareenalla.

Kino Kuvakukossa esitetään laadukkaiden elokuvien ensi-iltoja ja elokuvahistoriallisesti merkittävää ohjelmistoa sekä korkeatasoista ja kasvatuksellista audiovisuaalista tarjontaa kaikille ikäryhmille. Erilaisia esityksiä järjestetään päiväkotit-, peruskoulu- ja lukio-ikäisille. Kaupungin liikuntapalvelut tarjoavat palveluita pääasiallisesti kaupungin omistamissa tiloissa, kuten uima- ja liikuntahalleissa, kuntosaleilla, toimintakeskuksissa, kouluissa, päiväkodeissa, kylä- ja nuorisotaloissa ja asukastuvilla. Toimintaa järjestetään myös seurakunnan omistamissa tiloissa, jotka ovat maksuttomia. Erityisesti esteettömistä erityisryhmille ja ikääntyneille soveltuvista liikuntatiloista on puutetta.

Kaupunki tarjoaa ohjattuja liikuntapalveluja erityisryhmille, ikääntyneille ja työttömille

huomioiden myös maaseutualueet. Liikuntapolku toiminta edistää lasten liikunnallista elämäntapaa vaikuttamalla lasten koulupäivän aikaiseen aktiivisuuteen sekä heidän vapaa-aikaansa. Hyvin suuren osuuden kaupunkilaisten liikuttamisesta huolehtivat lukuisat urheilu- ja liikuntaseurat sekä muut liikuntapalveluja tuottavat järjestöt. Kaupunki tekee yhteistyötä urheilu- ja liikuntaseurojen kanssa ja avustaa niiden toimintaa sekä tapahtumia. Kaupungin liikuntapalvelut järjestävät myös ohjattua eri-ikäisten toimintaa kesäisin lähiliikunta-alueilla, uimarannoilla ja -paikoilla ympäri Kuopiota. Liikuntapalvelut ovat myös toimittaneet muutamalle lähiliikunta-alueelle välinekontin, josta alueella liikkuvat voivat lainata välineitä maksuttomasti.

Kansalaisopisto

Kuopion kansalaisopisto on yleissivistävä ja elinikäistä oppimista edistävä kaupungin omistama oppilaitos. Toiminta on maksullista, mutta avointa toimintaa kaiken ikäisille kaupungin asukkaille lapsista vanhuksiin. Kansalaisopiston palveluverkosto on hyvin laaja ja opiston toimintapaikkoja on ympäri kaupunkia, Kuopion maaseututaajamissa sekä myös Juankosken, Kaavin, Rautavaaran ja Tuusniemen kunnissa.

Kansalaisopisto toimii pääpaikkansa keskustan toimipisteen, Puistokartanon, lisäksi useilla kouluilla ja kylätaloilla. Toimipaikkoja on vuosittain 120. Opiston toiminta käsittää kursseja, avointa opetusta, yleisluentoja, tilauskursseja, taiten perusopetusta, opintoneuvontaa sekä erilaisia tapahtumia. Opetusta järjestetään kymmenellä eri ainealueella. Opistossa opiskelee vuosittain n. 13 000 eri henkilöä ja täytettyjä kurssipaikkoja on n. 25 000. Opetustunteja on vuosittain noin 48 000. Vakinaista henkilökuntaa on nelisenkymmentä ja tuntiopettajia n. 350. Kansalaisopiston valtionosuus on tuntiperusteinen. Kunnan omarahoitusosuus, valtionosuus, kurssimaksut (ja myyntituotot) ovat kukin noin kolmannes opiston tulorahoituksesta.

Asukastuvat ja kylätalot, avustus- ja järjestöpalvelut

Kuopion asukastupaverkostoon kuuluu 9 asukastupaa vuonna 2013. Toimipaikat ovat keskustan Asukastupa/Järjestöalo Voiportti sekä Linnanpelto, Saarijärvi, Puijonlaakso, Länsi-Puijo, Särkiniemi, Neulamäki ja Petonen (2 tupaa). Karttulan asukastupatoiminta käynnistyi elokuussa 2013 yhteistyössä kehitysvammaisten työkeskuksen kanssa. Vehmersalmelle ollaan suunnittelemassa asukastupaa kumppanuusmallina palveluasumisen yksikön kanssa. Nilsiässä asukastupatoiminta käynnistyi vuonna 2012 paikallisena järjestöhankeena ja nyt kaupunki valmistelee toiminnan jatkamista osana kaupungin toimintaa.

Asukastupien toiminta-ajatuksena on tarjota kaikille asukkaille avoimia ja matalakynnyksisiä kohtaamis- ja ajanviettopaikkoja, jossa alueen asukkaat voivat tavata toisiaan, lukea lehtiä, käyttää tietokonetta, harrastaa tai saada jotain palveluja. Asukastuvilla henkilökunta ohjaa toimintaa, joka on ilmaista ja aatteetonta. Tuvat toimivat myös järjestöjen tai muiden ryhmien toiminta- ja kohtaamispaikkoina. Terve Kuopio -kioskin ja järjestöjen tuottamia terveyden edistämisen palveluita on tarjottu asukkaille asukastuvilla ja tätä toimintaa on tarkoitus kehittää edelleen. Kuopion kaupunkialueen asukastuvat on esitetty edellä esitetyssä kuvassa 7.

Kaupungin palveluverkostossa on kolme kylätaloa: Puutossalmi, Lamperila ja Niemisjärvi. Puutossalmen ja Lamperilan kylätalot on kunnostettu kaupungin hankkeena ns. Leader-rahoituksella, joka velvoittaa kylätalojen säilyttämistä ko. toiminnassa seuraavan viiden

vuoden ajan. Kylätalojen ylläpito- ja toiminnan kehittämisvastuu on siirretty sopimuksilla kyläyhdistyksille ja kaupunki tukee niiden toimintaa avustusten kautta. Terve Kuopio-kioskin toimintaa on ohjattu pilottimuotoisena myös kylätalojen kautta. Uusien asukastupa- ja kylätalotyyppeiden kohtaamispaikkojen määrää ja merkitystä osana palveluverkosta määritetään vuonna 2013 valmistuvassa suunnitelmassa. Uusien kumppanuusmallien avulla voidaan myös kaupungin eri hallintokuntien palvelutuotantoa paikallisesti tehostaa ja saada verkosto asukkaiden toiveen mukaisesti kattavammaksi.

Kaupungin lähes kaikki yleisavustukset on keskitetty jaettavaksi hyvinvoinnin palvelualueen kautta: yhteensä n. 3,1 milj.€ vuonna 2013.

3.5 Kaupunkiympäristön palvelut

Kaupunkia ja sen ympäristöä koskevat suunnittelu-, -kaavoitus- ja kunnossapitopalvelut toteutuvat kaupunkiympäristön palvelualueella, kuten myös rakentamiseen ja ympäristöön liittyvä ohjaus, suojelu, valvonta, lupa-asiat ja tonttien luovutus. Palvelualue huolehtii myös ympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta, luonnon monimuotoisuudesta, kaupungin maa- ja vesiomaisuuden hallinnasta, kiinteistönmuodostuksesta sekä asumisen edistämisestä, kuten myös kunnalle kuuluvasta vesihuollon yleisestä kehittämisestä, vesihuollon järjestämis- ja valvontatehtävistä sekä alueellisesta jätehuollon järjestämis- ja valvontatehtävistä. Kuopio-Siilinjärvi -alueen joukkoliikenteen viranomaistehtävät sekä kaupungin järjestämät kuljetukset (koululais-, vammais- ja sosiaalihuoltolain mukaiset) hoidetaan palvelualueelta käsin.

Palvelualueen budjetoidut toimintakulut ovat vuonna 2013 noin 37 miljoonaa euroa, joista 35 miljoonaa euroa on kohdennettu tuotteille. Kustannuksista 46 prosenttia on palvelujen ostoja ja noin 32 prosenttia on henkilöstömenoja. Kaupunkiympäristön palvelualueelle kohdentuu vuosittain merkittäviä tuloeria, joista suurimman osan muodostavat maaomaisuuden vuokra- ja myyntituotot, pysäköintivirhemaksut sekä erilaiset lupamaksut. Palvelualueen vuositulot riittävät karkealla tasolla kattamaan palvelualueen vuosimenot. Palvelujen ostoissa suurin menoerän muodostavat kunnossapidon, avoimen joukkoliikenteen sekä kaupungin henkilökuljetusten ostot.

Suurin osa kaikista palvelualueen palveluista on keskitetty keskustaan Valtuusto-virastotalolle, jonka lisäksi ohjaus- ja neuvontapalveluja annetaan kaupungin palvelupisteissä Karttussa ja Nilsissä.

Kaupunkiympäristön palvelualueen tuotteet / talousarvio 2013:		
	Vuosikustannukset milj. €	Toimintakate milj. €
Kaupunkiympäristön suunnittelupalvelut	12,7	5,6
Rakentamisen ja kunnossapidon palvelut	12,9	7,5
Maaomaisuuden hallintapalvelut	5,2	-18,1
Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut	4,5	2,7
Tuotteille budjetoidut kustannukset yht.	35,3	-2,3

Lähde: Kuopion talousarvio vuodelle 2013

Kaupunkiympäristön palvelualue sisältää asemakaavoitukseen ja operatiiviseen kaupunkisuunnitteluun liittyviä suunnittelupalveluja. Asemakaavoilla ohjataan rakentamista ja tarkemmin määritellään alueen tuleva käyttö: mitä säilytetään, mitä saa rakentaa, millä tavoin ja mihin rakentaminen voi toteutua. Palvelualueella toteutuu katujen, puistojen, viher- ja virkistysalueiden sekä leikkipaikkojen yleis- ja toteutus suunnittelu, kuten myös liikennesuunnittelu. Suunnittelupalvelut tuottavat myös strategista liikenne-, vesihuolto- ja virkistyspalvelusuunnittelua konsernipalveluille ja hyvinvoinnin edistämisen palvelualueelle. Lisäksi suunnittelupalvelut huolehtivat kaupungin henkilökuljetuksista, seudullisesta matkojen yhdistelytoiminnasta ja avoimen joukkoliikenteen järjestämisestä.

Kunnossapidon palvelut huolehtivat katujen, puistojen, satamien ja yleisten alueiden kunnossapidosta sekä pysäköintiin liittyvistä velvoitteista. Maaomaisuuden hallinnassa huolehditaan asumiseen liittyvistä palveluista (erilaiset avustukset ja tukimuodot, rahoitus), kiinteistönmuodostuksesta, tonttien luovutuksesta sekä kaupungin vesialueiden ja metsien hoidosta.

Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut hoitaa asiakaspalvelua (Kuopion keskusta, Valtuusto-virastotalo) rakentamiseen, ympäristönsuojeluun ja ympäristöterveydenhuoltoon liittyvissä lupa-, ilmoitus- ja valvonta-asioissa sekä tiedotuksessa ja neuvonnassa. Ympäristöterveys- ja ympäristönsuojeluviranomaisilla on myös vesihuoltoon liittyviä valvontatehtäviä. Ympäristönsuojelu ja rakennusvalvonta toimivat alueellisena Suonenjoen kaupungin kanssa ja ympäristö- ja rakennuslautakunta on molempien kaupunkien yhteinen. Lisäksi Kuopio myy ympäristönsuojelun ja rakennusvalvonnan tehtäviä Rautavaaran kunnalle. Ympäristönsuojelun ja rakennusvalvonnan palvelua annetaan myös Nilsiän toimipisteessä, yleensä yhtenä päivänä viikossa ja muulloin tarvittaessa. Suonenjoella on oma toimipiste.

Ympäristöterveydenhuollon osalta yleinen terveysvalvonta kattaa kaupungin alueen. Eläinlääkintähuollossa Kuopio vastaa pieneläinpäivystyksestä (ilta-, yö, ja viikonloput) myös Siilinjärven ja Maaningan kuntien alueella. Pieneläinpraktiikka ostetaan yksityiseltä palvelun tuottajalta kokonaan ja vastaanotto on Kuopion keskusta-alueella. Suueläinpraktiikan ja virkaeläinlääkäripalvelut Kuopio ostaa Siilinjärven kunnalta ja Karttulan alueen osalta Tervon kunnalta. Eläinlääkäreiden vastaanottotilat ovat myös Nilsiässä (yhteinen Rautavaaraan kanssa) ja Vehmersalmella.

3.6 Joukkoliikenne ja kuljetuspalvelut

Kuopio on merkittävä joukkoliikennekaupunki, jonka kaupunkisuunnittelussa on huomioitu joukkoliikenteen toimintaedellytykset, reittien toimivuus ja palvelun saavutettavuus. Kaupunkirakenteessa joukkoliikennevyöhykkeen kehittäminen eli tiiviiden asuntoalueiden muodostaminen ja täydentäminen on olennaista, jolloin autottomien tarpeet ja liikkuminen voidaan ottaa huomioon. Käytännön tasolla bussiliikenteen reittien ja pysäkkien suunnittelu on keskeinen ja tärkeä osa asuntoalueiden ja kaupunkirakenteen suunnittelua ja kaavoitusta.

Kuopion kaupunkialueen lähiöt ja tiivis kaupunkirakenne mahdollistavat palvelukykyisen ja tasokkaan joukkoliikenteen. Kaupunkialueen useimmilla alueilla tulee toimeen ilman omaa autoa ja lähes kaikilta alueilta on hyvät joukkoliikenneyhteydet keskustaan sekä muille alueille. Suuremmilta asuntoalueilta bussiyhteydet ovat jopa erinomaiset. Tämä tarkoittaa, että pääosalla paikallisliikenteen linjoista vuoroväli on arkisin 30 minuuttia ja suuren kysynnän väleillä jopa 20 minuuttia tai tiheämpi. Keskeisen kaupunkialueen bussi-

liikenteessä on käytössä ns. tasataksa eli samalla hinnalla voi matkustaa aina Sorsasalosta Matkukseen saakka. Avoimen joukkoliikenteen (sis. myös palveluliikenteen eli PALIn) lisäksi kaupunki huolehtii myös lakisääteisistä kuljetuksista (koulukuljetukset, vammaispalveluja ja sosiaalihuoltolain mukaiset kuljetukset).

Palvelutasoltaan Kuopio on erittäin hyvä joukkoliikennekaupunki keskisuurten kaupunkien joukossa. Viime vuosina Kuopioon on rakennettu myös autokaupungin tyyppistä kaupunkirakennetta (laajat pientaloalueet vailla palveluja) mm. Savolanniemeen ja Rautaniemeen. Näiden alueiden suunnittelussa on kuitenkin otettu huomioon bussiliikenteen reittien kiertäminen alueiden halki, jolloin yksityisautoilun määrää voidaan merkittävästi vähentää. Lisäksi tavoitteena on ollut, että näiden alueiden asukkaat selviytyvät arjesta yhdellä autolla. Rautaniemen ja Savolanniemen pientaloalueilta kulkee säännöllinen busseyhteys Pyörön aluekeskukseen ja Kuopion keskustaan.

Keskeisen kaupunkialueen ulkopuolella joukkoliikenteen palvelutasot vaihtelevat melko paljon entisten kuntakeskusten, maaseutukylien sekä muun syrjäisemmän maaseutualueen välillä. Entisistä kuntakeskuksista saavutettavuus Kuopion keskustaan on kohtalainen (perus-minimitaso) muodostuen työ- ja koulumatkojen bussiyhteyksistä sekä asiointikuljetuksista. Arkipäivisin tämä tarkoittaa muutamia vuoroja suuntaansa kylien /entisten kuntakeskusten sekä kaupungin keskustan välillä. Poikkeuksena entisten kuntakeskusten kohdalla on Riistavesi (Melalahti), jonne Joensuuhun suuntautuvan liikenteen vuoksi palvelutarjonta on muita entisiä kuntakeskuksia parempi. Muilta väljemmin asutuilta maaseutualueilta bussiliikenne käsittää ainoastaan koululaisten kuljetuksiin liittyvät vuorot (lakisääteinen taso). Nilsiä ja Tahkon sekä Kuopion välinen joukkoliikenne perustuu työhön, opiskeluun sekä matkailuun liittyviin tarpeisiin ja Nilsiä palvelutaso on määritelty kylätaajamien mukaisesti perustasolle.

Kuopion seudun joukkoliikennelautakunta aloitti toimintansa vuonna 2012. Lautakunta toimii kuntien hyväksymän yhteistoimintasopimuksen mukaisesti joukkoliikenteen seudullisena toimivaltaisena viranomaisena Kuopion ja Siilinjärven alueella. Kuopion kaupunki toimii yhteistoiminnassa isäntäkuntana ja hoitaa (kaupunkiympäristön palvelualue) käytännössä joukkoliikenteen viranomaistehtäviä. Lautakunta päättää joukkoliikenteen yleisestä järjestämisestä (mm. hankinnat, kilpailuttaminen ja sopimukset) sekä kehittää, koordinoi ja valvoo joukkoliikennettä ja henkilökuljetuksia. Lautakunta myös määrittelee joukkoliikenteen palvelutasokriteerit sekä palvelutasot. Lainsäädäntöön perustuen Kuopion seudun joukkoliikenne kilpailutetaan vuonna 2013.

Kuopion paikallisliikenteessä oli noin 4,46 miljoonaa matkustajaa vuonna 2012. Tämä tarkoittaa keskimäärin 45 matkaa jokaista asukasta kohden. Käytännössä eniten matkustajia on tiiviiden kerrostaloalueiden ja keskustan väleillä: Pyörö-Keskusta, Neulamäki-Keskusta sekä Päiväranta/Julkula – Keskusta. Käyttäjämääriltään vilkkaimpia kuukausia ovat vuosittain tammi-, helmi- ja maaliskuu ja kesäkuukausina matkustusmäärät ovat puolta pienemmät. Merkittävimmät Kuopion paikallisliikenteen lipputuotteet ovat 30 päivän näyttölippu ja opiskelijalippu, joiden osuus lipputuesta on yli 70 prosenttia.

Valtio tukee Kuopion seudun joukkoliikennettä. Vuodelle 2013 on anottu valtion rahoitusta 1,25 miljoonaa euroa, joka kohdistuu koko yhteistoimintasopimusalueelle eli Kuopion lisäksi myös Siilinjärven alueelle. Kuopion kaupungin budjetoidut avoimen joukkoliikenteen kustannukset ovat yhteensä 3,6 miljoonaa euroa vuodelle 2013. Tästä paikallisliikenteen tukea on noin 2,8 miljoonaa euroa (78 %) ja seutulipputukea 0,4 miljoonaa euroa (11 %). Kokonaisuutena Kuopion kaupungin joukkoliikenteen ja henkilökuljetusten järjestämisen kustannukset ovat noin 9,1 miljoonaa euroa vuonna 2013.

KUVA 8: Kuopion paikallisliikenteen linjakartta 2011-2012

3.7 Päivittäistavarakaupan palvelut

Päivittäistavarakaupan palveluverkosto supistui voimakkaasti 1990-luvulla ensimmäisten hypermarkettien avauduttua Kuopiossa. Muutos kohdistui eniten supermarket-kokosiin eli myyntipinta-alaltaan 400-1999 neliön myymälöihin. 2000-luvun alussa myymäläverkosto on säilynyt jokseenkin ennallaan ja 2010-luvun vaihteessa on avattu yksi hypermarket, yksi supermarket ja muutamia uusia lähimyymlöitä kaupunkialueelle. Kaupan rakenneuutoksessa pienet lähimyymlät ovat viime vuosina säilyttäneet asemansa (lukumäärä ja myynti yhteensä) melko hyvin.

Kauppa on Kuopiossa edelleen noin 78 000 asukkaan lähipalvelu eli näiden asukkaiden kohdalla kauppa löytyy alle kilometrin päässä asuinpaikasta. Noin 17 000 asukkaalle (kaupunkialueella) kaupan palvelut ovat yli kilometrin etäisyydellä ja näitä alueita ovat kokonaan tai osin: Rönö, Käränkä, Julkulan pohjoisosat, Hiltulanlahti, Pirttiniemi, Savolanniemi ja Rautaniemi. Osalla näistä alueista on kuitenkin alle kilometrin etäisyydellä pienempi päivittäistavaroita suppealla valikoimalla myyvä kioski-, grilli- tai baari käytettävissä.

Kuopiossa on tällä hetkellä viisi hypermarkettia, joiden myyntipinta-ala on vähintään 2000 neliötä. Viimeisimpänä on vuoden 2012 lopussa valmistunut hyperluokkaan kuuluva Halpa-Halli Matkusen kauppakeskukseen.

- K-Citymarket - Kolmisoppi (3 800 m²) valm. 1995
- Prisma - Savilahti (4 350 m²) valm. 1996 ja laajennus 2007
- K-Citymarket - Päiväranta (3 000 m²) valm. 2008
- S-market Ykkösrasti - Haapaniemi (2 800 m²) valm. 2011
- Halpa-Halli – Matkus (n. 2 000 m²) valm. 2012

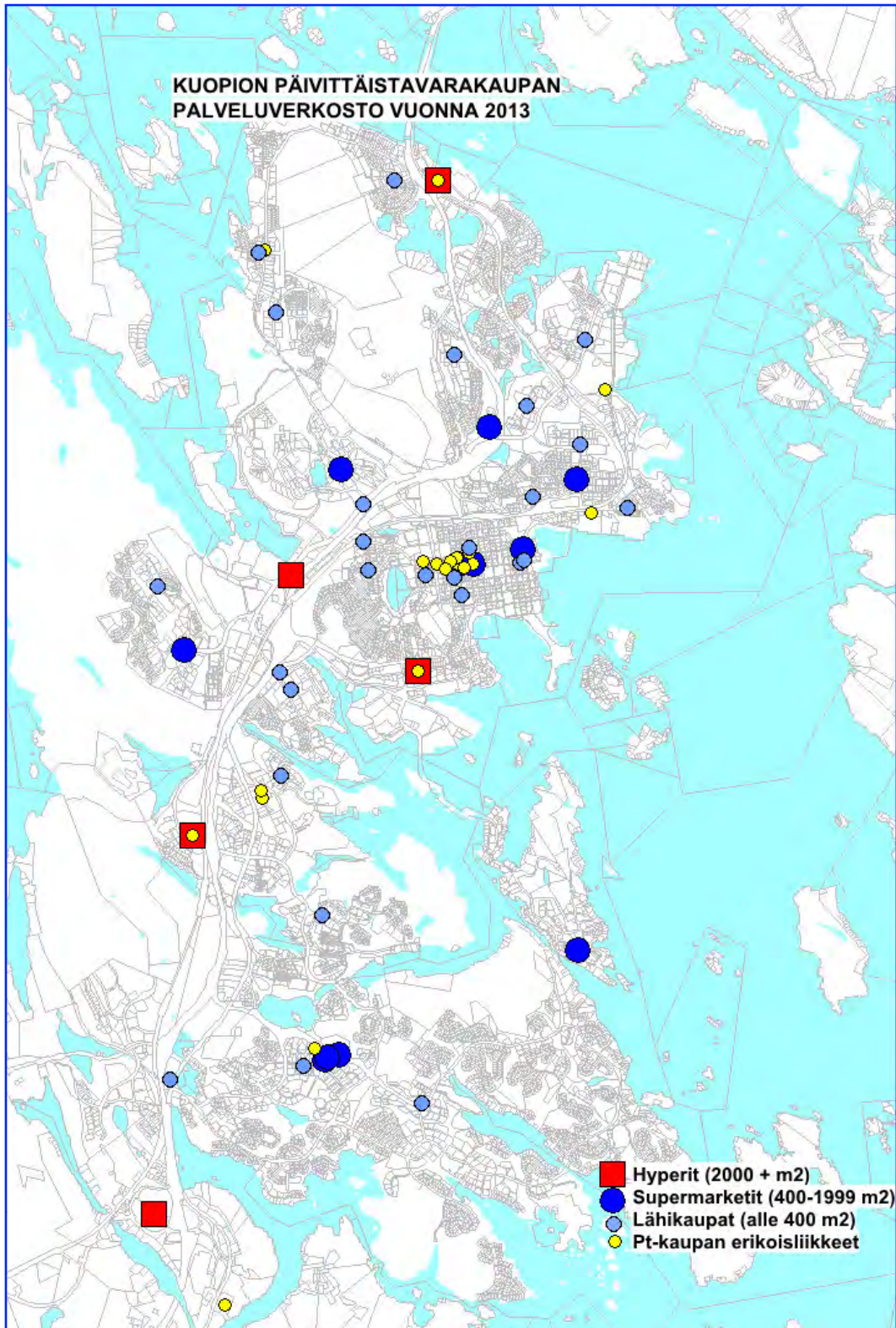
Suuria vähintään 1000 neliön supermarketteja on Kuopiossa yhdeksän, joista seitsemän sijaitsee Kuopiossa ja kaksi Nilsiässä (K-Supermarket Artomarket / 1548 m² ja S-Market Nilsiä / 1158 m²). Kuopiossa supermarketkokoisia myymälöitä ovat:

- S-market Kuopio (keskusta, Sokoksen talossa) 1 611 m²
- K-Supermarket Veljmies (keskusta, Anttilan talossa) 1 500 m²
- S-Market Petonen 1 323 m²
- S-Market Puijonlaakso 1 250 m²
- K-Supermarket Petonen 1 150 m²
- S-Market Keilankanta (Lehtoniemi, valm. 2010) 1 100 m²
- Lidl Petonen 1 000 m²

Pieniä (400-999 m²) supermarketteja on viisi Kuopiossa ja yksi Karttulassa (S-Market Karttula / 800 m²) vuonna 2012. Näitä myymälöitä Kuopiossa ovat:

- Lidl Inkilänmäki 900 m²
- K-Market Puijon pähkinä 850 m²
- Valintatalo Satamakatu (Keskusta, valm. 2007) 713 m²
- K-Market Männistö 630 m²
- Sale Neulamäki 611 m²

KUVA 9: Päivittäistavarakaupan palveluverkosto vuonna 2013

Lähikauppojen (alle 400 m²) verkosto on säilynyt lähes ennallaan noin kymmenen vuoden ajan. Viimeisimpänä on joitakin pieniä elintarvikemyymälöitä avattu huoltoasemien yhteyteen, kuten Niiralaan (ABC), Särkiniemeen (Neste) ja Puijonlaaksoon (Neste). Muutamia uusia perinteisiä lähikauppoja on myös avattu: kaksi keskustaan, yksi Pirttiin ja yksi Syvänniemelle. Vuonna 2012 lähikauppoja oli yhteensä 39 kpl, jotka jakautuvat seuraavasti:

- Kuopion kaupunkialueella 25 kpl
- Nilsin alueella 6 kpl, joista kaksi Palonurmessa ja kaksi Tahkolla
- Vehmersalmella 2 kpl
- Karttulassa 2 kpl, joista toinen Syvänniemellä
- Riistavedellä (Melalahti) 2 kpl
- Kurkimäellä ja Hirvilahdessa 2 kpl

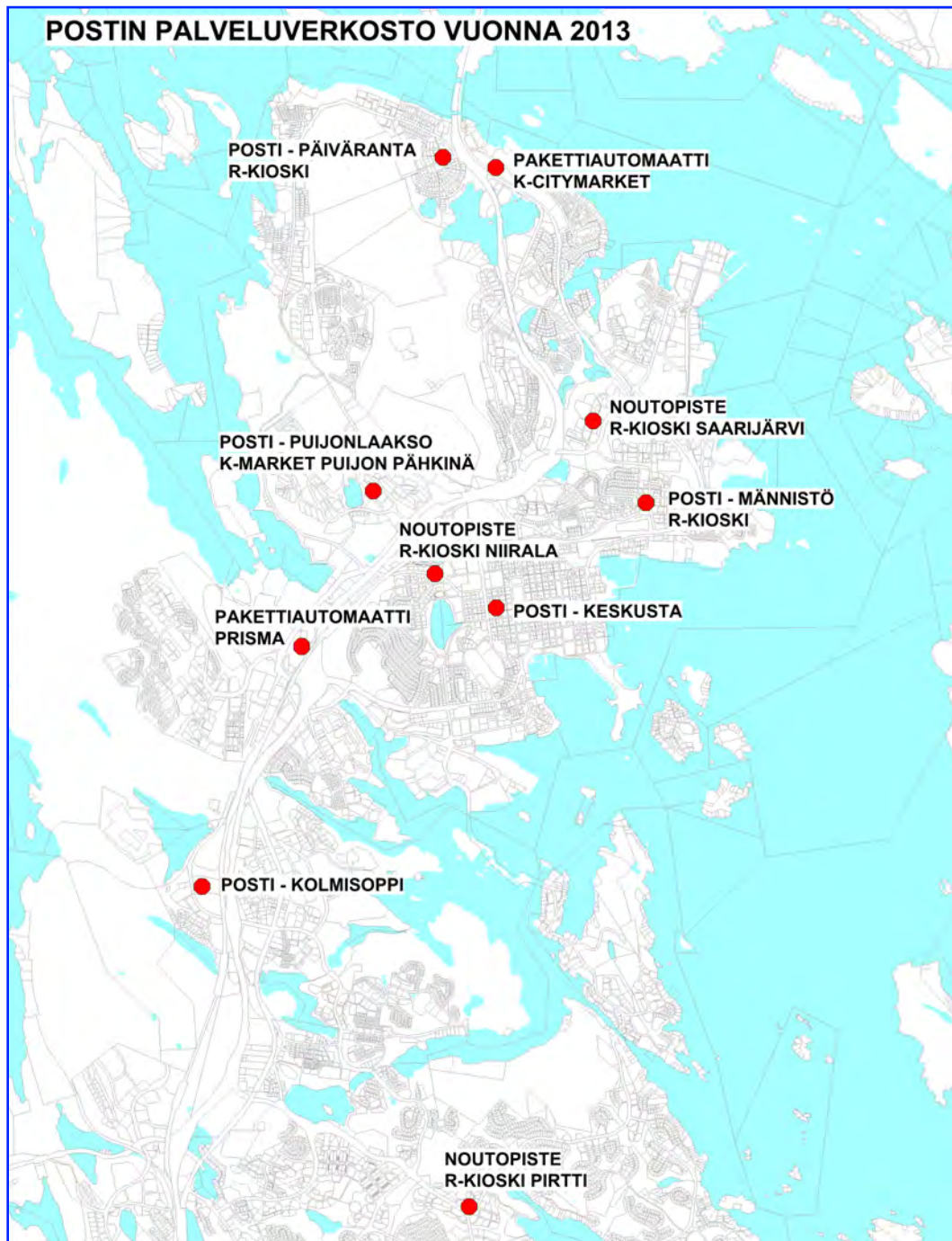
Laajaan valikoimaan perustuvien päivittäistavarakauppojen lisäksi Kuopiossa on useita päivittäistavarakaupan erikoisliikkeitä, joista suurin osa sijaitsee keskustassa. Näitä erikoisliikkeitä ovat mm. kauppahallin myymälät, leipomojen yhteydessä olevat myymälät sekä luontaistuote- ja terveyskaupat. Lisäksi kioskit, grillit, huoltoasemat, pizzeriat ja baarit myyvät usein tarvittavia päivittäistavatuotteita (nämä palvelupisteet eivät ole mukana seuraavassa kuvassa). Kuopiossa on runsaat 20 päivittäistavarakaupan erikoisliikettä, jonka lisäksi kauppahallin pienmyymälät. Kioskeja ja grillejä kaupungissa on runsaat kolmekymmentä ja huoltoasemia kymmenkunta.

3.8. Keskeisimmät yksityiset palvelut

Postiverkosto, pankit ja pankkiautomaatit

Kuopion kaupunkialueen postiverkosto on supistunut valtavasti viime vuosina. Lähes vuosittain on asuntoalueilta lakkautettu posteja, joiden verkosto oli 1990-luvulla vielä erittäin laaja. Viimeisimpänä on lakkautettu postit Jynkästä, Neulamäestä sekä Länsi-Puijolta. Tällä hetkellä Kuopiossa on kaksi suurempaa postin palvelupistettä: Keskustan posti ja Kolmisen posti, joiden lisäksi pienempiä postin palvelupisteitä on Puijonlaaksossa, Männistöissä ja Päivärannassa. Postin noutopisteitä on R-kioskien yhteydessä kolme: Niirala, Saarijärvi ja Pirtti. Pakettiautomaatteja on kolme: Prisma sekä Päivärannan Citymarket ja Kolmisen Citymarket. Tänä päivänä pakettien kuljetuksesta vastaavat suurena määrin muut tahot kuin posti. Matkahuolto ja erilaiset kuljetusfirmat ovat tavaroiden ja pakettien kuljetuksessa suuria toimijoita.

KUVA 10: Postin palveluverkosto vuonna 2013

Kuopion maaseutukylistä tällä hetkellä postin palvelut löytyvät yhä Vehmersalmelta, Karttulasta, Riistavedeltä sekä Hirvilahdesta. Viimeisimpänä vuonna 2012 posti lakkasi Kurkimaestä. Nilsiä postin sijaitsee keskustassa Shell Huoltoaseman yhteydessä.

Kuopion pankkiverkosto on supistunut hyvin minimiin viime vuosikymmenten aikana. Tällä hetkellä on pankin toimipisteet lakkautettu lähes kaikilta pienemmiltä asuntoalueilta ja tilalle ovat jääneet ottoautomaatit. Joitakin vuosia sitten pankeilla oli konttoreissaan ns. maksuautomaatteja, mutta nyt niidenkin määrä on myös vähentynyt selvästi. Tällä hetkellä suurin osa pankkien pääkonttoreista sijaitsee Kuopion keskustassa. Joitakin yksityisiä pankkeja toimii entisissä kuntakeskuksissa (Riistavesi ja Vehmersalmi). Nordea on lakkautanut kaikki sivukonttorit ja Pohjois-Savon osuuspankilla on sivukonttorit Karttulasella ja Puijonlaaksossa. Nilsiässä toimii Koillis-Savon seudun Osuuspankki.

Keskustassa on runsaasti pankkien ottoautomaatteja ja lisäksi Nordean maksuautomaatit löytyvät keskustan pääkonttoreista, Pitkälahden ABC:ltä, Haapaniemen Ykkösrastilta, Puijonlaakson ostoskeskuksesta sekä Savilahden Prismalta. Osuuspankki ja Danske Bank (ent. Sampo Pankki) ovat luopuneet maksuautomaateista ja niillä on konttoreissaan verkkopäätteitä verkkomaksuja varten.

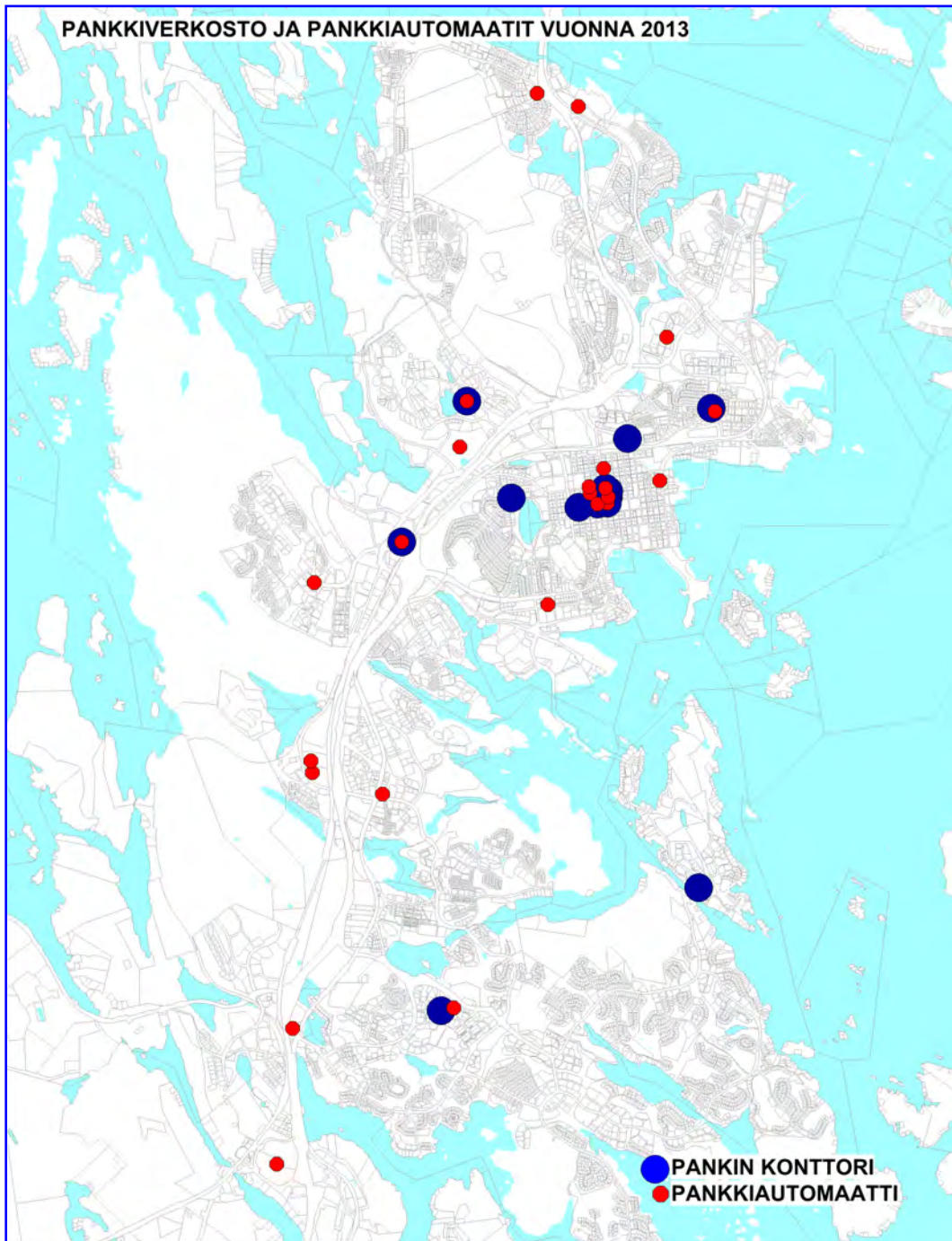
Apteekit, Alkot, ravintolat ja muut ravitsemusliikkeet

Apteekkiverkosto on säilynyt jokseenkin samana viime vuosina. Tällä hetkellä kaupunkialueella on yhteensä 13 apteekkia, joiden lisäksi Riistavedellä, Vehmersalmella, Karttulasella ja Nilsiässä on omat apteekit. Kaupunkialueen apteekkeista viisi sijaitsee keskustassa ja lisäksi keskustan lähialueilla (Männistö, ja Puijonlaakso) sekä suuremmilla asuntoalueilla on apteekit. Puijonlaakson ja Päivärannan sekä Männistön ja Päivärannan välialueilta puuttuvat apteekkipalvelut, kuten myös Särkilahti- Särkiniemi alueelta. Lehtoniemeen (Saaristokaupunki) on suunnitteilla oma apteekki ja viimeisimpänä Niiralasta apteekki on siirtynyt Prisman kauppakeskukseen.

Viime vuosikymmenten aikana on Kuopiossa keskustan alueelta lakkautettu useita Alkon myymälöitä ja tilalle ovat tulleet hypermarkettien yhteyteen sijoittuvat myymälät. Kaupungissa on tällä hetkellä seitsemän Alkon erikoisliikettä, joista viisi sijaitsee kaupunkialueella. Keskustassa ja Pyörössä sijaitsee liikkeitä, joiden lisäksi kaikkien suurten hypermarkettien (Kolmisoppi, Savilahti ja Päiväranta) yhteydessä on liikkeitä. Lisäksi oma Alko on Nilsiässä ja Karttulasella. Vehmersalmella on Alkon ns. tilauspalvelupiste päivittäistavarakauppa Salen yhteydessä. Tilauspalvelupisteet ovat juomien luovutuspaikkoja niillä paikkakunnilla, joissa ei ole Alkon myymälää.

Kuopiossa on varsin laaja ja tiheä ravintola-, baari-, pizzeria- ja henkilöstöruokalaverkosto. Kattavin ja tihein verkosto on luonnollisesti keskustassa, jossa sijaitsee useita kymmeniä ravintoloita ja muita palveluja. Myös kaikilla kaupungin asuntoalueilla sijaitsee joku em. ravitsemispalvelu. Vähiten ravitsemispalveluja on Saaristokaupungin uusilla pientaloalueilla, jonne ei muutenkaan ole syntynyt paljon palveluja. Myös entisissä kuntakeskuksissa sekä maaseutualueilla on vähemmän palvelutarjontaa.

KUVA 11: Pankkiverkosto ja pankkiautomaatit vuonna 2013

Yksityiset lääkäriasemat, lääkärit ja hammaslääkärit, kampaamo-parturit, kuntosalit ja muut kauneuden ja terveyden edistämisen palvelut

Kuopiossa on lukuisa määrä yksityisiä lääkäri- ja hammaslääkäriasemia, työterveysasemia ja muita lääkäri- ja hammaslääkäripalvelupisteitä. Suurin osa lääkäriasemista ja lääkäreiden vastaanottoaikoista sijaitsee keskustassa, jonka lisäksi muutama on sijoittunut Savilahden tiedepuiston alueelle. Petosen Pyörön on sijoittunut yksi yksityinen hammaslääkäriasema, mutta ei yksityisiä lääkäriasemia.

Kampaamo- ja parturiverkosto on hyvin kattava ja laaja. Lähes kaikilla pienemmillään asuntoalueilla on vähintään yksi kampaamo-parturin palvelupiste. Ainoastaan Kelloniemestä puuttuu ko. palvelu, kuten myös Saaristokaupungin laajalta alueelta löytyy ainoastaan kaksi palvelupistettä. Eniten palveluja on keskustassa, jossa sijaitsee lähes sata kampaamo- ja/tai parturipalvelujen palvelupistettä. Petosella Pyörön aluekeskuksessa on kymmenkunta palvelupistettä.

Yksityiset kuntosalit ja kunto- ja hyvinvointikeskukset täydentävät julkisen sektorin (kaupunki, oppilaitokset) kuntosali- ja liikuntaryhmätarjontaa Kuopiossa. Viime vuosina yksityisten kuntosalien ja kuntokeskusten määrä on lisääntynyt muutamilla toimipisteillä. Tällä hetkellä hieman erityyppisiä yksityisiä kuntokeskuksia on kaupungissa noin kymmenen, joista valtaosa sijaitsee keskustassa. Puijonlaaksossa, Leväsellä ja Pyörössä on myös alueellinen oma kuntokeskuksensa.

Hieronta, kosmetologi, fysioterapia yms. terveyteen liittyvien palvelujen tarjontaa on Kuopiossa hyvin runsaasti yksityisen sektorin tuottamana. Erilaisia palvelupisteitä on ympäri kaupunkia ja eniten keskustassa. Lähes jokaisen asuntoalueen palvelukeskuksessa on joku kauneuden tai terveydenhoitoon liittyvä yksityinen palvelupiste. Kaiken kaikkiaan erilaisia terveyteen ja kauneuteen liittyviä palvelupisteitä/yksityisyrittäjiä on Kuopiossa yhteensä noin sata. Toimijoiden koko vaihtelee yhden henkilön yksityisyrittäjästä aina muutaman kymmenen henkilön yrityksiin.

4. Kuopion palveluverkoston palvelutasot ja tavoitetila vuoteen 2025

4.1 Kuopion kaupunkirakenne ja asuntotuotannon kasvualueet

Kuopion kaupungin asutus- ja kaupunkirakenne laajenee, täydentyy ja tiivistyy tulevina vuosina. Vuoteen 2020 mennessä Saaristokaupunki on rakennettu pääosin valmiiksi, jonka lisäksi jo olevaa rakennetta on täydennetty eri puolilla kaupunkia. Kerrostalorakentaminen etenee Lehtoniemen, Pappilanmäen, Pihlajalaakson sekä keskustan Maljalahden alueiden jälkeen Savilahden ja Savisaareen tämän vuosikymmenen loppupuoliskolla. Neulaniemi tulee sen sijaan asuntorakentamiseen Savilahden jälkeen tai osin sen rinnalla. Uusien asuntoalueiden lisäksi useille eri alueille täydennysrakennetaan uusia asuntoja kaupunkirakennetta tiivistäen. Tarkasteluajanjaksolla näitä alueita voivat olla esim. Neulamäki, Kelloniemi, Jynkkä/Rauhalahdi jne.

Tällä hetkellä Kuopion pientalorakentaminen sijoittuu Saaristokaupunkiin: Rautaniemen, Pirttiniemen ja Kärängän alueille. Myös Lehtoniemeen sijoittuu kerrostalojen lisäksi jonkin verran uusia rivi- ja omakotitaloja. Saaristokaupungin alueiden jälkeen pientalorakentaminen etenee Hiltulanlahden, joka on 2010-luvun jälkipuoliskolla Kuopion laajin omakotitalojen rakentamisalue. Hiltulanlahdessa rakentaminen käynnistyy vuonna 2016 ja kestää arviolta 5-8 vuotta. Alueelle sijoittuu noin 700 uutta asuntoa ja niihin noin 2 600 uutta asukasta nykyisten vajaan 500 asukkaan lisäksi.

Kuopion uusien asuntoalueiden ja täydennysrakentamisalueiden käyttöönotto, arvioidut asunto- ja asukasmäärät Marraskuu 2013							
SEURAAVILLA ALUEILLA ON JO RAKENTAMINEN KÄYNNISSÄ:							
Alue	Alue	Talotyyppi	Rak. al.v.	Asuntojen valm. v.	Asunt. määrä	Asukkaita	Rakentam. Valmius prosenttia / 2013/touko
Pappilanmäki	Tärä	AK	2009	2010-	n. 320	n. 500-550	46 %
Pihlajalaakso	Tärä	AK/AKR	2011	2012-	n. 500	n. 1000	18 %
Pirttiniemi	Uusi	AO/AP	2012	2012-	n.260-290	n. 700-900	10 %
Helmen alue (Lehtoniemi)	Uusi	AK/AKR/AR	2012	2013-	n. 750	n. 1500	0 %
Maljalahdi (Keskusta)	Tärä	AK	2013	2014-	n. 350	n. 500-600	0 %
Länsi-Puijo	Tärä	AP	2013	2013-	n. 60	n. 150-180	0 %
SEURAAVILLA ALUEILLA RAKENTAMINEN ALKAA VUONNA 2014 TAI SEN JÄLKEEN:							
Julkulan tärä (niemi)	Tärä	AK/AP	2014	2015-	n. 170	n. 250-300	as. kaavoitus käynnissä
Kurkimäki	Uusi	AO	2015	2015-	n. 45	n. 150	as. kaavoitus käynnissä
Keilanrinne (Lehtoniemi)	Uusi	AK/AKR	2015	2016-	n. 700	n. 1300-1400	as. kaavoitus käynnissä
Puijonlaakso, etelärinne	Tärä	AK/AKR	2015	2016-	n. 450	n. 800-1000	as. kaavoitus käynnissä
Hiltulanlahdi	Uusi	AO/AR/AP	2016	2016-	n.700-800	n. 2600	as. kaavoitus käynnissä
Linnanpelto, uudistuva kortteli	Tärä	AL-35	2016	2017-	n. 170	n. 250-300	valituskäsittely kesken
Päiväranta, täydennysrak.kortteli	Tärä	AK/AR	2016	2017-	n. 180	n. 300-350	as. kaavoitus käynnissä
Matkusniemi (Lehtoniemi)	Uusi	AR/AP	2016	2017-	n. 120	n. 300	as. kaavoitus käynnissä
Kuikkalampi-Lehtorinne (Lehton.)	Uusi	AK/AKR/AR	2016	2017-	n. 800-1000	n. 2000	as. kaavoitus käynnissä
Savilahdi-Savisaari	Tärä	AK/AKR	2017	2018-			o.yl.kaavoitus käynnissä
Neulaniemi	Uusi	AK/AKR/AR/AP					o.yl.kaavoitus käynnissä
Neulamäen täyd.rak.kohteet	Tärä	AK/AKR					yleiskaavaselv.käynn.
Pohjoisten al.täyd.rak.kohteet	Tärä	AK/AKR					yleiskaavaselv.käynn.

Hiltulanlahden jälkeen Kuopion seuraavat pientaloalueet sijaitsevat Neulaniemen ja/tai Vanuvuoren alueella. Tällä hetkellä on epäselvää, kuinka paljon pientaloasutusta sijoitetaan Neulaniemeen, mikä osaltaan vaikuttaa Vanuvuoren kaavoituksen käynnistymisen ajankohtaan. Vaihtoehtoinen pientalojen kasvualue on pohjoisen suunnassa Ranta-Toivala, jonka osalta käyttöönotto, sisältö ja laajuus ovat vielä tarkentumatta. Tässä selvitystyössä Ranta-Toivalan aluetta ja sen palveluja ei ole käsitelty lainkaan, koska sen on arvioitu sijoittuvan vasta ajanjaksolle 2025-2030 ja koska Ranta-Toivalan alueen käyttöönotto on järkevää yhteistyössä Siilinjärven kunnan kanssa. Ranta-Toivalan asukkaiden on järkevä suuntautua Vuorelan aluekeskuksen palveluihin.

Nilsissä, Karttulassa, Vehmersalmella ja Riistavedellä (Melalahti) uutta asuntorakentamista tavoitellaan ensi sijassa keskustaan (palvelukeskus). Koko Etelä-Kuopion maaseutualue on kyliseen (Kurkimäki, Kaislastenlahti-Haminalahti) myös viime vuosien tapaan yhä tulevaisuudessa hyvin vetovoimainen ja houkutteleva väljemmän pientaloasumisen näkökulmasta. Myös monissa maaseudun kylissä on tarjolla kaupungin ja yksityisiä tontteja maaseutuasumiseen. Seuraavassa taulukossa on esitetty maaseutualueiden asuntorakentaminen vuosina 2000-2013. Noin 60 prosenttia kaupunkialueen ulkopuolisesta asuntorakentamisesta on sijoittunut asemakaavoitetuille alueille (keskustat) ja noin 40 prosenttia hajarakentamisena yksityisille tiloille.

Toteutunut asuntotuotanto entisissä kuntakeskuksissa ja maaseutualueilla vuosina 2000-2013															
1.4.2014														2000-2013	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 yhteensä	
386 Länsi-Riistavesi	4	3	4	6	5	4	2	6	3	1	1	2	7	8	56
387 Itä-Riistavesi	2	0	1	2	1	2	2	3	1	2	3	3	2	2	26
388 Melalahti	2	1	2	11	8	5	7	12	9	2	3	7	2	3	74
464 Puutossalmi	3	4	0	6	6	3	7	4	2	4	4	6	5	5	59
465 Pellesmäki	13	2	5	6	15	14	14	19	18	13	11	12	8	11	161
466 Kurkimäki	15	12	9	7	9	8	8	11	11	4	6	3	2	2	107
467 Haminalahti	0	6	0	7	4	13	20	18	12	10	11	13	17	14	145
468 Hirvilahti	4	2	1	3	1	1	5	6	5	2	1	0	2	0	33
482 Ranta-Toivala	2	0	1	5	2	4	5	3	3	3	0	1	1	1	31
483 Jännevirta	1	1	0	1	1	1	0	1	2	1	1	1	1	2	14
484 Kurkiharju	1	0	1	1	4	3	2	2	3	1	4	1	5	1	29
501 Vehmersalmi ¹⁾						0	4	15	5	6	1	7	6	5	49
601 Karttula ²⁾												7	9	6	22
700 Nilsia ³⁾													20	7	27
Kuopion alue yht.	47	31	24	55	56	58	76	100	74	49	46	63	87	67	833

1) Vehmersalmen ja Kuopion kuntaliitos tapahtui vuoden 2005 alusta alkaen.
 2) Karttulan ja Kuopion välinen kuntaliitos tapahtui vuoden 2011 alusta alkaen.
 3) Nilsian ja Kuopion välinen kuntaliitos tapahtui vuoden 2013 alusta alkaen.

4.2 Alueelliset ja ikärakenteen väestönmuutokset

Kuopion väestö on ikärakenteeltaan hieman koko maan keskimääräistä nuorempi voimakkaan nuorten tulomuuton vuoksi. Kaupunkiin muuttaa paljon opiskelemaan ja töihin tulevia nuoria, kuten myös lapsiperheitä. Tästä huolimatta Kuopion väestörakennetta leimaa tulevana vuosina voimakas ikääntyminen ja vanhusväestön kasvu. 75+ täyttäneiden asukkaiden määrä lisääntyy ja suhteellinen osuus kasvaa vuosittain. Tällä vuosikymmenellä kasvu kohdistuu eläkkeelle siirtyvien (65-74-v.) ja myöhemmin 2020-luvulla vanhempiin (75+ v.) ikäryhmiin.

Vanhusväestön voimakas kasvu tulee olemaan myös yksi palveluverkoston suuremmista haasteista vuoteen 2025. Väestönkasvua tapahtuu Kuopion kaikilla alueilla, entisissä kuntakeskuksissa sekä myös maaseutualueilla ja niiden kylissä. Kuopion keskustassa ja sen lähialueilla kasvu ei ole niin voimakasta kuin muilla asuntoalueilla, koska jo nyt keskustassa ja sitä ympäröivillä alueilla asuu paljon vanhusväestöä. Tulevaisuudessa ikääntyvien määrän kasvu kohdistuu näillä alueilla eniten uuteen asuntokantaan. Joillakin maaseutualueilla vanhusväestö voi jopa vähentyä luonnollisen väestönmuutoksen ja sitä korvaavan nuorten tulomuuton takia. Maaseutualueiden edullisemmat asunnot ja väljempi asumistapa houkuttelevat nuoria muuttajia.

Väestön ikärakenteen muutosten lisäksi Kuopion haasteena on vastata väestönkasvun ja väestön alueellisiin muutoksiin. Kaupungin väestönkasvu kohdistuu suurelta osin uuden asuntorakentamisen alueille. Näillä kasvu- eli asuntotuotantoalueilla ilmenee välttämättömiä palvelutarpeita (päivähoito, alakoulu, puistot ja viheralueet, reitistöt ja leikkipaikat yms.). Tulevina vuosina uusien kasvualueiden nopeaa rakentumista voidaan hidastaa mittavalla täydennysrakentamisella, joka vahvistaa nykyistä palveluverkosta ja turvaa niillä jo olemassa olevien palvelujen säilymistä.

Palveluverkoston uudet tarpeet määrittyvät paljolti asuntorakentamisen alueellisten painotusten kautta. Uusille asuntoalueille tarvitaan välttämättömiä palveluja (päivähoito, alakoulu, lähikauppa jne.), mikäli asukasmäärät nousevat tarpeeksi suuriksi ja lähellä ei ole vastaavia palveluja. Täydennysrakentaminen sen sijaan tukeutuu suurelta osin vanhaan jo olemassa olevaan palveluverkoston, jolloin uudet palvelutarpeet ovat yleensä hyvin pieniä (leikkipaikat ja ympäristön kohentaminen). Parhaimmillaan ja oikein ajoitettu täydennysrakentaminen vahvistaa jo olemassa olevia palveluja sekä tasoittaa väestön määrän alueellisia muutoksia. Ilman uutta rakentamista alueiden väestönkehityksen elinkaari muodostuu hyvin jyrkkäpiirteiseksi ja väestön määrän voimakkaan kasvun jälkeen väestön määrä kääntyy laskuun. Oheinen kuva esittää Neulamäen ja Litmasen alueen väestönkehityksen elinkaaria. Nämä alueet rakentuivat nykyiseen laajuuteensa hyvin nopeasti, jonka jälkeen uutta asuntorakentamista on tullut alueelle hyvin vähän.

4.3 Kuopion palveluverkoston tasot ja niiden tavoitteellinen sisältö

Kuopion kaupunkialueen fyysinen palveluverkosto vuonna 2025 perustuu hyvin vahvasti nykyiseen verkostoon, jossa kaupunkirakenteen sormimalli, jo olemassa oleva palveluverkosto ja joukkoliikenne voidaan hyödyntää mahdollisimman hyvin. Jo olemassa olevien asuntoalueiden palvelutasot ja niiden tavoitteellinen sisältö on esitetty seuraavassa taulukossa. Nämä palvelutasot ovat samoja sekä kaupunki- että maaseutualueelle, mutta asetetuissa tavoitteissa ja kriteereissä on eroja.

Maaseutualueen palvelukeskusten kohdalla tavoitteena on, että alue on asemakaavoitettu ja alueella on tonttivarantoa tai kaavoituksen kautta laajenemismahdollisuuksia. Alueen tulee olla tiiviisti rakennettu: vähintään 800 asukkaan asumisalue parin kilometrin säteellä. Myös muualla maaseutualueella on pienempiä kyliä, joissa on asumisen uusia mahdollisuuksia ja tonttivarantoa sekä pienimuotoisia lähipalveluja. Lähipalvelut -merkinän kriteerejä ovat: houkutteleva ja väestöltään kasvava alue, jossa asutus ja pienimuotoiset palvelut sijoittuvat keskitetysti ja lähelle toisiaan.

Kuopion keskustan, asuntoalueiden ja maaseudun palvelutasot ja niiden tavoitteellinen sisältö			
Keskusta	Aluekeskus	Palvelukeskus / -kylä	Lähipalveluja
Erinomainen palvelutarjonta	Erittäin monipuolinen palvelutarjonta	Hyvä palvelutarjonta	Joitakin palveluja
- Runsaasti julkisia ja yksityisiä palveluja - Runsaasti keskitettyjä palveluja - Runsaasti seudullisia ja maakunnallisia palveluja	- Palvelut vastaavat itseenäisen kunnan palveluja - esi- ja alakoulu, yläkoulu - päiväkotia - mahdollisesti lukio - sos.- ja terveyspalveluja - monipuoliset kaupan palvelut - yksityisiä palveluja - liikuntapalveluja ja -tiloja	- päiväkoti /-ja - esi- ja alakoulu - mahdollisesti yläkoulu - kaupan palveluja - yksityisiä palveluja - mahdollisesti sos.- ja terveyspalveluja - liikuntapalveluja ja -tiloja <u>Palvelukylälle asetetut tavoitteet:</u> - asemakaava ja kylän laajenemismahd. - houkutteleva alue ja hyvä tonttikysyntä - väestönkehitys positiivinen - vähint. 800 asukasta 2 km:n säteellä - palvelut sijaitsevat keskitetysti - yksityisiä palveluja	<u>Seuraavat palvelut mahdollisia:</u> - päiväkoti / päivähoitopalvelut - esi- ja alaluokkien koulu tai alakoulu - pt-kauppa, kyläkauppa tai kioski - yksityisiä palveluja <u>Asetetut tavoitteet maaseudulla:</u> - yleiskaava/sijoitus suunnitelma/rakennuspaikkaselvitys ohjaa asumista - väestökehitys positiivinen - houkutteleva alue ja tonttikysyntää - asuminen ja pienimuotoiset palvelut sijaitsevat lähellä toisiaan ja keskitetysti ns. kyläkeskuksen läheisyydessä
Keskusta	Pyörö Niisiä-Tahko	<u>Kaupunkialue:</u> Puijonlaakso, Neulamäki Männistö, Päiväranta Lehtoniemi <u>Kaupunkialueen ulkopuolella:</u> Karttula Melalahti (Riistavesi) Vehmersalmi Kurkimäki	<u>Kaupunkialue:</u> Länsi-Puijo, Kelloniemi, Saarijärvi Inkilänmäki-Pihlajalaakso, Jynkkä Särkiniemi, Pirtti <u>Tavoiteltavat kaupunki- ja maaseutualueella:</u> Hiitulanlahti, Neulaniemi, Kaislastenlahti <u>Kaupunkialueen ulkopuolella:</u> Syvänniemi, Pihkainmäki, Vehmasmäki, Pajulahti ja Palonurmi

4.4 Palveluverkoston tavoiteltava keskeisellä kaupunkialueella

Kuopion keskusta on houkutteleva ja erittäin monipuolinen palvelujen, työpaikkojen ja asumisen keskus. Keskustassa on laaja palvelutarjonta, joka toimii kaupungin, seudun ja koko maakunnan kaupallisena ja toiminnallisena keskittymänä. Keskusta on joukkoliikenteen keskus ja solmukohta, josta on hyvät liikenneyhteydet joka puolelle kaupunkia sekä muihin kuntiin. Yksityisten palvelujen lisäksi keskustaan sijoittuu paljon julkisia keskitettyjä palveluja, kuten koulutus-, sosiaali-, terveys-, hyvinvointi-, liikunta- ja kulttuuri- sekä muita päivittäiseen tai satunnaiseen asioimiseen liittyviä palveluja.

Keskusta on kaupunkirakenteen jalankulkuvyöhykettä, jossa kävelyllä ja pyöräilyllä on vahva rooli ja jossa asuu paljon autottomia talouksia. Keskustan ja muiden asuntoalueiden välillä on hyvä joukkoliikenneyhteys ja keskustaan on myös helppo tulla omalla autolla niin etelän kuin pohjoisen suunnasta. Keskusta on ollut jo vuosia kaupungin kehittämisen painopistealueena ja viime vuosina ydinkeskustan kävely- ja joukkoliikennepainotteiset alueet sekä toriparkki ovat laajentuneet alueen vetovoimaisuutta ja viihtyisyyttä edistäen. Keskustan aktiivinen kehittäminen jatkuu myös tulevina vuosina ja lähivuosina kehittämisen kohteina ovat mm. Linja-autoaseman alue, Kuntolaakso, Valkeisen ranta-alue sekä Hatsalan koulupuiston alue. Vuonna 2013 valmistui Keskustan tulevaisuutta visioiva strateginen suunnitelma: Keskustan Master Plan 2025.

Petosen Pyörö on monipuolisen palvelutarjonnan omaava aluekeskus. Pyörön palveluvä- rustus vastaa pienen itsenäisen pienen kunnan palvelutasoa ja sieltä löytyvät kaikki asuk- kaiden peruspalvelut. Pyörössä on ala- ja yläkoulut (hallinnollisesti Pyörön koulu), useita päiväkotia, sosiaali- ja terveysasema sekä monipuoliset kaupan ja muut yksityiset palve- lut. Pyörössä sijaitsee myös kirjasto, vapaa-ajan tila, uima-jäähalli sekä Lippumäen urhei- lualue. Alueen palvelutarjonta on kehittynyt ja laajentunut vähitellen vuosien mittaan ja vasta 2010-luvulla tämä yli 20 vuotta vanha asuntoalue alkaa olla valmis. Bussiyhteydet ovat erinomaiset alueelta keskustaan, muille asuntoalueille sekä kaupungin työpaikka- alueille (mm. Kuopion tiedepuisto).

Pyörön aluekeskuksen lisäksi Kuopiossa on useita pienempiä palvelukeskuksia. Keskus- taa lähinnä ovat Puijonlaakson, Männistön ja Neulamäen palvelukeskukset ja muita ovat: Päiväranta ja Lehtoniemi (vielä tavoitteellinen). Palvelukeskuksissa on hyvä palvelutaso ja niiden keskustat on rakennettu tiiviisti. Pääsääntöisesti kaikissa palvelukeskuksissa on julkisia ja yksityisiä palveluja sekä lähimmän kilometrin säteellä vähintään 4 000 asuk- kaan ostovoima (poikkeuksena Päiväranta, jossa väestönmäärä jää pienemmäksi, mutta vieressä on väestöä houkutteleva kauppakeskus). Männistön palvelukeskuksen ympärillä (0,5 km) asuu tällä hetkellä noin 3 800 asukasta, Puijonlaaksossa noin 3 000 asukasta ja Neulamäessä noin 2 700 asukasta. Kaikilta alueilta löytyvät peruskoulun palvelut, päivä- koteja sekä muita julkisia palveluja. Bussiliikenneyhteys on keskustaan hyvä. Lehtoniemen alue on vielä rakentamisvaiheessa. Kaikissa jo iältään vanhemmissa palvelukeskuksissa on täydennysrakentamismahdollisuuksia, joista osa on parhaillaan toteutumassa tai suunnit- teluvaiheessa.

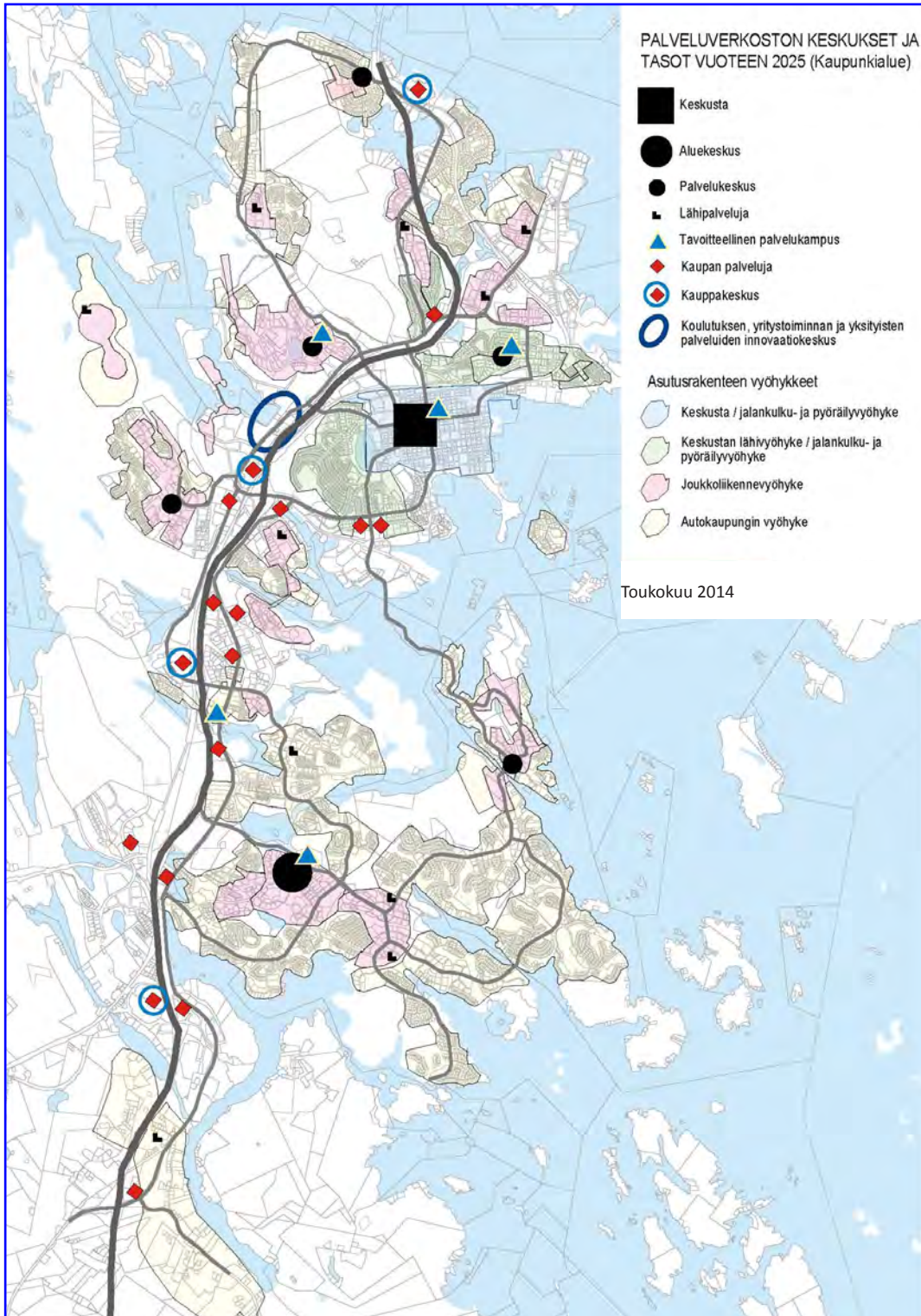
Kuopiossa on pienempiä asuntoalueita, joilta löytyy edelleen joitakin lähipalveluja ja joi- hin bussiyhteydet ovat melko hyvät. Näillä alueilla palvelujen määrä on kuitenkin selväs- ti palvelukeskuksia vähäisempi rajoittuen joihinkin yksittäisiin palveluihin. Tyypillisimmin näillä alueilla on päivähoitopalvelut ja lähikauppa sekä mahdollisesti alakoulu. Lisäksi alu- eilla voi olla joitakin yksityisiä palveluja. Lähipalveluja tarjotaan asukkaille mm. Kellonie- messä, Saarijärvellä, Länsi-Puijolla, Särkiniemessä, Jynkässä, Inkilänmäki-Pihlajalaaksossa sekä Pirtissä. Vastaavanlaisia pienimuotoisia palveluja tavoitellaan myös Hiltulanlahden, Savilahden ja Neulaniemen uusille alueille.

Palvelutasoja ja keskuksia kuvaavaan karttaan 12. on merkitty myös Kuopion kauppakes- kukset, kaupan palvelukeskittymät, tavoitteelliset palvelukampukset sekä koulutuksen, yritystoiminnan ja yksityisten palvelujen innovaatiokeskus (Kuopion tiedepuisto). Tavoit- teelliset palvelukampukset on määritelty perusturvan ja terveydenhuollon palveluverkos- tojen kehittämisselvityksessä (Pete ltk.27.9.2013), joka on valmistunut syksyn 2013 aika- na. Palvelukampukset ovat palvelujen keskittymiä, joiden tavoitteena on koota alueen palveluja (julkisia ja yksityisiä) fyysisesti lähelle toisiaan. Ideaalitalanteessa kampus sisältää ikääntyneiden erilaisia asumispalveluja, tavallista asumista ja alueellisia lähipalveluja, jois- ta osa on myös yksityisten ja yhteisöjen palveluja sekä toimintaa. Palvelukampukset toimi- vat alueellisina kohtauspaikkoina, joiden palveluja käyttävät eri-ikäiset asukkaat. Kuopion kaupunkialueella tavoiteltavia palvelukampuksia ovat: Keskusta (Suokatu), Männistö, Pui- jonlaakso, Levänen sekä Pyörö. Kaupunkialueen ulkopuolella niitä ovat: Nilsia, Karttula, Vehmersalmi, Riistavesi (Melalahti) ja Maaninka (kuntaliitos 2015). Pyörön palvelukam- puksen (Petonen) tarve on ajoitettu vasta aikaisintaan 2020-luvulle, jolloin ikääntyneiden määrä alkaa kasvaa eteläisissä kaupunginosissa.

Kuopion kauppakeskusalueita ovat: Päiväranta, Savilahden Prisman alue, Kolmisoppi sekä Matkus. Lisäksi kaupallisia palveluja löytyy hyvin useasta eri paikasta moottoritien mo- lemmin puolin. Uutena kaupan palvelujen alueena on mahdollinen Hiltulanlahden moot-

toritien risteysalue. Työssä Savilahden alue on määritelty koulutuksen, yritystoiminnan ja yksityisten palvelujen innovaatiokeskukseksi, joka perustuu vahvasti julkisen koulutuksen ohella yksityisten palvelujen varaan.

KUVA 12: Tavoitteellinen palveluverkosto vuoteen 2025 (kaupunkialue)

Palvelutasot ja väestömäärät puolen ja yhden kilometrin etäisyysvyöhykkeellä (säde) keskuksesta			
<i>Kaupunkialue</i>			
Alue:	0,5 km	Taso:	Kuvaus:
Keskusta	7 000	Keskusta	erittäin monipuolinen palvelutarjonta
Litmanen (Pyörö)	3 000	Aluekeskus	erittäin monipuolinen palvelutarjonta
Männistö	3 800	Palvelukeskus	hyvä palvelutarjonta
Puijonlaakso	3 000	Palvelukeskus	hyvä palvelutarjonta
Neulamäki	2 700	Palvelukeskus	hyvä palvelutarjonta
Lehtoniemi*	2 000	Palvelukeskus	hyvä palvelutarjonta
Päiväranta	1 700	Palvelukeskus	hyvä palvelutarjonta
Länsi-Puijo	2 200	Lähipalveluja	joitakin palveluja
Särkiniemi	2 200	Lähipalveluja	joitakin palveluja
Pirtti*	2 000	Lähipalveluja	joitakin palveluja
Neulaniemi*	2000-3000	Lähipalveluja	joitakin palveluja
Inkilänmäki-Pihlajalaakso*	2 000	Lähipalveluja	joitakin palveluja
Saarijärvi	1 800	Lähipalveluja	joitakin palveluja
Kelloniemi	1 800	Lähipalveluja	joitakin palveluja
Jynkkä	1 500	Lähipalveluja	joitakin palveluja
Hiltulanlahti*	1 000	Lähipalveluja	joitakin palveluja
*) <i>tavoiteluvut</i>			

4.5 Palveluverkoston tavoitetila kaupunkialueen ulkopuolella

Kuopion toiminnallisen kaupunkiseudun Loikka 2030 -rakennemallityössä analysoitiin Kuopion entisten kuntakeskusten ja Nilsian palveluverkosta. Tässä yhteydessä tarkasteltiin alueen strategiset tavoitteet ja kehittämisedellytykset maankäytön, asumisen, liikenteen, palveluverkoston ja elinkeinojen näkökulmasta. Loikka 2030 rakennemallityössä on kaikki entiset kuntakeskukset (Karttula, Riistavesi ja Vehmersalmi) sekä Nilsian keskusta ja Tahko määritelty kehittyviksi ja kehitettäväksi alueiksi tulevaisuudessa maankäytön, asumisen, liikenteen, palveluverkoston ja elinkeinojen suhteen. Näistä Nilsia on palveluiltaan ja väestöltään selvästi muita suurempi aluekeskustasoinen palvelukeskittymä ja Karttula (n. 780 asukasta kilometrin säteellä keskuksesta), Riistavesi-Melalahti (n. 820 asukasta) sekä Vehmersalmi (n. 630 asukasta) ovat hieman pienempiä palvelukeskuksia. Nilsiaässä on noin 1 700 asukasta kilometrin säteellä ja noin 3 300 asukasta kolmen kilometrin säteellä keskustasta.

Nilsian keskusta on aluekeskustasoinen palvelukeskittymä, jossa on monipuoliset julkiset ja yksityiset palvelut. Tavoitteena on, että tulevaisuudessa Nilsian keskusta kehittyy ja kasvaa palveluiltaan Tahkon rinnalla. Tahkon matkailualueesta muodostuu Lapin ulkopuolisen Suomen johtavin matkailualue ja että Nilsian keskusalue ja Tahko muodostavat yhteisen asuin- ja palvelualueen, josta löytyy monipuolinen ja erittäin hyvä palvelutarjonta. Näillä alueilla erityisesti yksityisten matkailupalvelujen ja kaupan tarjonta on runsasta. Nilsian ja Tahkon tavoitteena on kasvaa ja kehittyä rinnakkain. Tulevina vuosina Tahkon kehitys tukeutuu vahvasti yksityisten palvelujen varaan, kun taas Nilsian keskustassa sijaitsevat julkiset aluekeskuksen tasoiset palvelut.

Karttulan, Vehmersalmen, Riistaveden (Melalahti) ja Kurkimäen keskustat ovat palvelukeskuksia oman hyvän palvelutarjonnan. Tämä tarkoittaa alakoulun ja/tai yhtenäiskoulun, päivähoidon sekä päivittäistavarakaupan palveluja, mutta myös joitakin muita julkisia ja yksityisiä palveluja. Entisissä kuntakeskuksissa on myös sosiaali- ja terveyspalveluja ja kaikissa kirjasto. Lähelle nykyinen palvelutaso on tavoitteena säilyttää näissä keskuksis-

sa myös tulevina vuosina. Keskustoihin tavoitellaan lisää asuntorakentamista ja asukkaita mm. asemakaavoitetun tonttitarjonnan avulla ja niissä on myös laajenemismahdollisuuksia uudelle asumiselle.

Verrattuna kaupunkialueen palvelukeskuksiin maaseutukeskuksista keskustaan suuntautuvan joukkoliikenteen palvelutaso on selvästi heikompi kuin kaupunkialueella. Joukkoliikenteen palvelutaso vaihtelee käyttäjämääriin perustuen ja turvaa pääsääntöisesti vain arkipäivien yhteydet Kuopion keskustaan. Alueista heikon bussiliikenne on Vehmersalmen ja Kuopion keskustan välillä ja paras Riistaveden (Melalahti) ja keskustan välillä. Kurkimäestä on koululaisten liikkumiseen liittyvä bussiliikenne koulupäivisin. Kuopion seudun joukkoliikennelautakunta on määritellyt maaseutualueen palvelutasokriteerit ja palvelutasot maaseutualueen palvelukeskuksille (niitä on käsitelty myös luvussa 3.6.).

Palvelukeskusten lisäksi Kuopion maaseutualueella on useita pienempiä kyliä, joissa on pienimuotoisia julkisia ja yksityisiä lähipalveluja asukkaille. Monessa kylässä on myös kaupungin ja/tai yksityistä tonttitarjontaa. Edellä luvussa 4.3. esitetyssä taulukossa on kerrottu keskeisimmät palvelutasojen kriteerit tälle palvelutasolle. Positiivisen väestönkehityksen lisäksi kylän väestön ja palvelujen tulee sijaita keskitetysti ja lähellä toisiaan (väestötiheys ja palvelut), jotta palveluihin voidaan suuntautua kävellen tai pyöräillen (esim. koululaiset). Merkintää ei ole esitetty kylille, joiden rakenne on väestön asumisen ja palvelujen osalta hajanainen. Näillä alueilla liikutaan pääosin autolla ja suuri osa koululaisista joudutaan myös kuljettamaan kouluun.

Palonurmi on myös esitetty Lähipalveluja -merkinnällä, vaikka sen kehitysnäkymät ja kriteerit eivät täysin täyty. Palonurmen väestöpohja on tavoiteltua selvästi pienempi. Perusteena nyt esitetylle merkinnälle ovat: kuntaliitoksen tuoma siirtymäaika sekä pitkä etäisyys Nilsiä keskustaan.

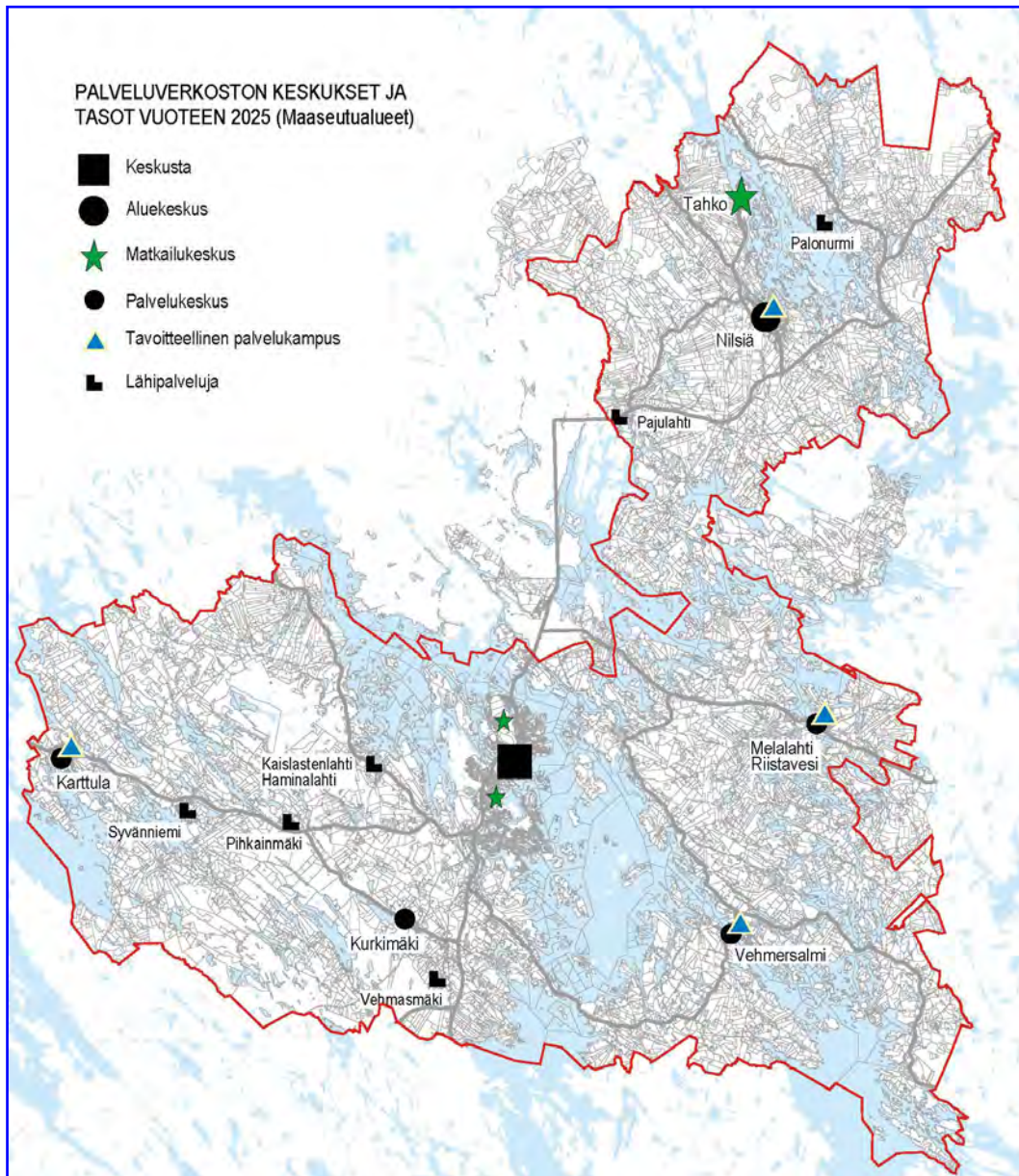
Maaseutualueen palvelutasoja kuvaavaan karttaan on Tahkon matkailukeskuksen ohessa esitetty myös Kuopion merkittävimmät matkailualueet: Puijo ja Rauhalampi.

Seuraavassa taulukossa on esitetty maaseudun palvelukeskusten ja pienempien kylien väestömääriä kahden kilometrin etäisyydellä keskustasta /kylästä. Palvelutasoltaan Kaislastenlahti on tavoitteellinen.

Palvelutasot ja väestömäärät kahden kilometrin etäisyysvyöhykkeellä (säde)			
Alue:	2 km	Taso:	Kuvaus:
Nilsiä	3 000	Aluekeskus	erittäin monipuolinen palvelutarjonta
Karttula	1 000	Palvelukeskus	hyvä palvelutarjonta
Riistavesi (Melalahti)	900	Palvelukeskus	hyvä palvelutarjonta
Vehmersalmi	800	Palvelukeskus	hyvä palvelutarjonta
Kurkimäki	800	Palvelukeskus	hyvä palvelutarjonta
Vehmasmäki	550	Lähipalveluja	joitakin palveluja
Pihkainmäki	500	Lähipalveluja	joitakin palveluja
Syvänniemi	400	Lähipalveluja	joitakin palveluja
Kaislastenlahti	300	Lähipalveluja	joitakin palveluja
Pajulahti *	200	Lähipalveluja	joitakin palveluja
Palonurmi	100	Lähipalveluja	joitakin palveluja

**) mukana vain kuopiolaiset asukkaat, joiden lisäksi asukkaita myös Siilinjärven puolella*

KUVA 13: Maaseutualueen tavoitteellinen palveluverkosto vuoteen 2025

5. Kuopion palveluverkoston tavoitteet vuoteen 2025

5.1 Yleiset palveluverkoston tavoitteet

Kuopion palveluverkoston suunnitteluun liittyy useita yleisiä tavoitteita, joista useimmat ovat olleet kaupunkisuunnittelussa tavoitteina jo useiden vuosikymmenten ajan. Nykyisessä taloustilanteessa näiden tavoitteiden merkitys korostuu entisestään. Palveluverkosto moninaistuu ja tehostuu, jolloin erilaiset kumppanuudet (julkinen/yksityinen/yhteisöt) ja yhteistyö korostuvat. Yleiset tavoitteet koskevat koko kaupunkikonsernin toimintaa, mutta ovat myös ohjeellisina tavoitteina palveluyritysten ja yhteisöjen toiminnalle.

Palveluverkoston yleisiä tavoitteita ovat:

<ul style="list-style-type: none">▪ Kehitettävät alue- ja palvelukeskukset sekä niiden tavoitteelliset palvelutasot on määritelty koko Kuopion alueelle. Tavoitteelliset palvelutasot ja kartat on esitetty luvussa 4.
<ul style="list-style-type: none">▪ Koulu, päiväkotit tai muu yksittäinen palvelu/palvelut alueella ei riitä palvelukeskuksen kriteereiksi, vaan palvelukeskus vaatii enemmän palveluja ympärilleen. Lisäksi palvelujen tulee sijaita mahdollisimman lähellä toisiaan.▪ Palveluja keskitetään suuremmiksi kokonaisuuksiksi alue- ja palvelukeskuksiin ja niissä palvelukampuksiin tai muihin vastaaviin keskuksiin tai palvelupisteisiin (yhteispalvelupisteet, hyvinvointikeskukset jne.). Palvelukampusidea on esitetty kohdassa 5.2.▪ Julkisia palveluja kootaan lähelle toisiaan ja uudet toimintatavat sekä kumppanuudet yleistyvät.▪ Yksityiset ja julkiset palvelut limittyvät ja käyttävät osin samoja tiloja.▪ Julkisilla palveluilla pyritään tukemaan myös yksityisten palvelujen verkostoa ja päinvastoin. Julkiset ja yksityiset palvelut täydentävät toisiaan.
<ul style="list-style-type: none">▪ Uusia palveluja ohjataan ensi sijassa keskustaan (jalankulkuvyöhykkeelle), sen lähialueille (lähivyöhyke), alue- ja palvelukeskuksiin sekä joukkoliikennevyöhykkeelle.▪ Palvelukeskusten saavutettavuuteen eri kulkutavoin ja erityisesti joukkoliikenteen avulla kiinnitetään erityistä huomiota.▪ Muualla kuin palvelukeskuksissa palvelujen tulee sijaita hyvin saavutettavissa olevissa paikoissa eri kulkutavoin ja erityisesti joukkoliikenteen avulla.▪ Uusien palvelujen tonttitarpeisiin varaudutaan palvelukeskuksissa.
<ul style="list-style-type: none">▪ Täydennysrakentamisella tuetaan ensi sijassa palvelukeskusten palveluverkostoa, mutta myös muita kaupunkialueen lähipalveluja.
<ul style="list-style-type: none">▪ Asiakkaiden suuntautumista palveluihin ja palvelujen käyttöasteita yms. vaikuttavuusmittareita seurataan aktiivisesti. Näin saadaan paremmin tietoa asukkaiden palvelujen käytöstä ja suuntautumishalukkuudesta.
<ul style="list-style-type: none">▪ Palveluverkosto kannustaa asukkaita omaehtoiseen ja aktiiviseen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Kaupunkiympäristöä rakennetaan ja joukkoliikennettä kehitetään mahdollisimman esteettömäksi, houkuttelevaksi siten, että se kannustaa asukkaita liikkumaan.
<ul style="list-style-type: none">▪ Julkisen palveluverkoston osalta keskeisiä tavoitteita ovat: taloudellisuus, tehokkuus sekä tilojen monikäyttöisyyden edistäminen.▪ Nykyistä palvelujen verkostoa pyritään hyödyntämään ja käyttämään mahdollisimman tehokkaasti.▪ Sähköisiä palveluja kehitetään aktiivisesti fyysisen palveluverkoston muutosten rinnalla.
<ul style="list-style-type: none">▪ Palveluverkoston muutoksissa tulee tarkastella erilaiset vaikutukset mahdollisimman laajasti ihmisten, yritysten, ympäristön, ilmaston, kunnan talouden sekä muiden tarvittavien tekijöiden suhteen.

5.2 Perusturvan palveluverkoston tavoitteet

Perusturvan palveluverkosto perustuu tulevaisuudessa pitkälti nykyverkoston varaan. Aikuisten sosiaaliturvaan ja työllistymiseen liittyviä palveluja tarjotaan keskustassa ja/tai aluekeskus Pyörössä, joiden lisäksi palveluja on Nilsiässä ja entisissä kuntakeskuksissa. Toimeentulotukeen ja etuuskäsittelyn palveluja tarjotaan ensi sijassa sähköisinä palveluina. Lapsiperhepalveluja tarjotaan keskustassa, Pyörössä ja Nilsiässä ja lastensuojeluun liittyvät palvelut sijaitsevat Alavassa.

Perusturvan palveluilla tuetaan ikääntyvien henkilöiden asumista mahdollisimman kauan omilla kohteillaan. Päivittäin tarvittavia hoivapalveluja tarjotaan heikompikuntoisten asiakkaiden koteihin. Perusturvan ja terveydenhuollon palvelujen kehittämisselvityksessä (valmistunut syksyllä 2013 /ltk 27.8.) on esitetty ideaalimalli palvelukampuksesta eli palvelujen keskittymästä, johon kootaan alueen palveluja (julkisia ja yksityisiä) fyysisesti lähelle toisiaan. Ideaalitalanteessa kampus sisältää ikääntyneiden erilaisia asumispalveluja, tavallista asumista ja lähipalveluja, joista osa on myös yksityisten ja yhteisöjen palveluja sekä toimintaa. Kunkin kampuksen palveluvalikoima räätälöidään erikseen ja tavoitteena on, että palvelukampukset profiloituvat kukin hieman eri tavoin ja toimivat alueellisia kohtauspaikkoina eri-ikäisille asukkailla.

Kuopiolaisten erityisryhmien (mielenterveys- ja päihdekuntoutajat) asumispalveluista suurin osa sijaitsee tällä hetkellä kaupunkialueen ulkopuolella tai muissa lähikunnissa. Kehittämisselvityksessä on esitetty tavoitteena, että: Niin kehitysvammaisten, mielenterveyskuntoutujien kuin päihdekuntoutujienkin asumispalvelut pyritään järjestämään oman kotikunnan eli Kuopion alueella ja painopistettä siirretään kohti kevyempiä asumispalveluja (loppuraportti 20.8.2013). Tämä tarkoittaa, että keskustassa ja palvelukeskuksissa (joukkoliikennevyöhyke) asumispalveluiden tonttireservistä on huolehdittava uusien yksiköiden sijoittamiseksi Kuopioon.

Ikääntyvien ja erityisryhmien asumispalvelujen kehittämisselvityksessä asetetut tavoitteet tulisi ohjelmoida mahdollisimman pikaisesti yksityiskohtaisemmaksi suunnitelmaksi palvelualueella. Ohjelmointi tarkoittaa kehittämisselvityksen tavoitteiden toteuttamista lyhyellä aikavälillä (esim. 5-vuotiskausi).

Perusturvan palveluverkoston tavoitteita ovat:

▪ Työllistymiseen, aikuissosiaalityöhön, maahanmuuttoon sekä asunnottomuuteen liittyviä palveluja tarjotaan keskitettynä palveluna keskustassa ja Nilsiässä.
▪ Toimeentulotukeen ja etuuskäsittelyyn liittyviä palveluja tarjotaan ensi sijassa sähköisenä/kirjallisena palveluna ja tarvittaessa asiakaspalveluna keskustassa.
▪ Aikuissosiaalityön ja lapsiperheiden sosiaalipalveluja keskitetään yhteen toimipaikkaan keskustassa.
▪ Lapsiperhepalveluja on Keskustassa, Pyörössä ja Nilsiässä - tarpeen mukaan myös Karttula- lassa
▪ Lastensuojelun palveluja tarjotaan Alavassa ja lastensuojelun perhetyön palvelua tarjotaan ensi sijassa perheiden kodeissa.
▪ Ikääntyneiden asumispalveluja keskitetään palvelukampuksiin, joihin tavoitteena on sijoittaa myös muita julkisia ja yksityisiä palveluja.
▪ Ikääntyneiden palveluja tarjotaan heikompikuntoisille vanhuksille heidän koteihin (kotipalvelut) ja/tai palvelukampuksissa.
▪ Tulevaisuuden palvelukampuksia ovat: Keskusta, Puijonlaakso, Männistö, Levänen ja Pyörö. Pyörön palvelukampus tarvitaan aikaisintaan 2020-luvulla.
▪ Tulevaisuuden aluekampuksia ovat: Nilsiä, Maaninka, Vehmersalmi, Riistavesi ja Karttula
▪ Tavoitteena on saada erityisryhmien (kehitysvammaiset, vammaiset, mielenterveys- ja päihdekuntoutajat) asumispalveluja Kuopion kaupunkialueelle (keskusta, sen lähialueet, palvelukeskukset / joukkoliikennevyöhyke), mikä edellyttää tonttien varaamista ja kaavoittamista uusille mahdollisille yksiköille.

5.3 Terveysthuollon palveluverkoston tavoitteet

Terveysthuollon fyysinen palveluverkosto muodostuu vuonna 2025 erityyppisistä palvelupisteistä, joissa palvelujen kysyntä ja tarjonta kohtaavat aiempaa paremmin. Terveystpalveluja pyritään tulevaisuudessa tarjoamaan tehokkaasti, palvelujen turhaa käyttöä välttäen ja terveyttä edistävämällä tavalla. Kuopion terveysasemia täydentävät pienemmät palvelupisteet ja matalan kynnyksen terveys- tai hyvinvointikioskit tms. palvelumuodot. Hammashoidon palvelut sijaitsevat jo nyt olemassa olevissa paikoissa. Kaupunkialueella sairaalapalvelut keskittyvät Harjulan ja Kysin alueelle.

Tulevaisuudessa mobiilit eli liikkuvat palveluautot tuovat uusia mahdollisuuksia erimuotoiseen ja -tasoiseen palvelutarjontaan maaseutualueiden, kylien ja uusien liitoskuntien kohdalla. Terveystpalvelujen osalta näiden käytössä on useita erilaisia mahdollisuuksia ja toiminta voidaan kytkeä osaksi muutakin julkista toimintaa. Erityisosaamista vaativien terveydenhuollon palvelujen keskittäminen Kuopioon on perusteltua.

Terveysthuollon palveluverkoston tavoitteita ovat:

- Terveystpalveluja yhdistetään uudella tavalla tai eri muodoissa kaupungin muihin palveluihin (palvelukampukset / yhteispalvelupisteet /terveyskioski / hyvinvointiasemat tms.).
- Kuopion terveysasemat vuonna 2025: Keskustan pääterveysasema, Pyörö, Nilsiä, Tuusniemi, Maaninka ja Karttula sekä pienempiä terveystpalvelupisteitä: Riistavesi (Melalahti) ja Vehmersalmi.
- Terveystpalvelujen monimuotoiset palvelupisteet edistävät kysynnän ja tarjonnan kohtaamista paremmin sekä palvelujen turhaa käyttöä.
- Liikkuvat palveluautot voivat kehittyä palvelemaan asukkaita maaseutualueella / -kylissä ja esim. uusissa liitoskunnissa (mm. hammashoito, kouluterveydenhuolto).
- Hammashuollon verkosto vuonna 2025: Savotalo, Harjula, Canthia, Pyörö, Neulamäki, Nilsiä, Tuusniemi ja Maaninka.
- Kaupunkialueella sairaalapalvelut ja erikoissairaanhoito keskittyvät Harjulan ja KYSin alueelle.
- Alava on ”Lasten ja nuorten palvelukampus”.
- Aikuisten mielenterveyshuollon palvelut ja päihdehuollon palvelut sijaitsevat Kuopiossa Kotkankalliolla.
- Kuntoutuspalveluja keskitetään Kuopion keskustaan, Nilsiään ja palvelukampuksiin. Palveluja on mahdollista tarjota myös liikkuvina palveluna tai matalan kynnyksen yhteispalveluina maaseutualueen palvelukeskuksissa.
- Erityisosaamista vaativat terveydenhuollon palvelut keskitetään Kuopioon (erikoislääkäripalvelut).

5.4 Kasvun ja oppimisen palveluverkoston tavoitteet

Kasvun ja oppimisen uusien palvelujen (uudet koulut, päiväkodit, kouluterveydenhuolto, nuorisopalvelut jne.) tarve kytkeytyy hyvin vahvasti Kuopion kasvuun ja väestönkehitykseen sekä uusien asuntoalueiden rakentamiseen. Nopean väestönkasvun ja väljien uusien asuntoalueiden rakentamisen tilanteessa palvelutarpeita esiintyy nopeammin kuin tilanteessa, jossa uusi asuntotuotanto sijoittuu vanhan asuntokannan sisään täydennysrakentamisena.

Peruskoulun ja päivähoidon palveluverkoston tavoitteet noudattavat vuonna 2011 hyväksyttyä verkostosuunnitelmaa (vuoteen 2020), mutta myös vuoden 2013 aikana sen tarkistamiseksi tehtyjä uusia suunnitelmia. Verkostosuunnitelmassa esitetyn ajanjakson lisäksi on tässä työssä huomioitu muutokset ajanjaksolle 2020-2025.

Päivähoidon ja peruskoulun verkosto muuttuu asuntotuotannon ja väestönmuutosten mukana. Nykyisen asuntotuotannon ohjelmoinnin mukaan Kuopioon tarvitaan laskennallisesti 1-2 uutta alakoulua ja 4-6 uutta päiväkotia vuoteen 2025 mennessä asuntorakentamisen nopeudesta, sijoittumisesta ja väestönkasvusta riippuen. Kaksi uutta päiväkotia tarvitaan Saaristokaupunkiin (Keilanrinne ja Kuikkalampi) ja yksi Hiltulanlahteen. 2020-luvulla Savilahden alue tarvitsee yhden yksikön ja mahdollisesti Neulaniemi tai Vanuvuori omansa. Uuden alakoulun tarve tulee jo tällä vuosikymmenellä Hiltulanlahdessa, jonka lisäksi uusi alakoulu tarvitaan Neulaniemeen asuntoalueen valmistumisen myötä. Uuden alakoulun tarve Neulaniemeen voi siirtyä vuoden 2025 jälkeiselle ajanjaksolle. Mikäli asuntorakentaminen, maanhankinta tai kaavoitus viivästyvät, palvelutarpeet siirtyvät vastaavasti myös ajassa eteenpäin.

Tulevaisuudessa perinteisten koulujen sijaan tavoitellaan ns. oppimis- tai hyvinvointikeskusten rakentamista. Nämä keskuskeskukset ovat monipuolisia palvelupaikkoja, joihin pyritään kytkemään myös muita julkisia palveluja tehokkuuden tavoittein. Esimerkiksi päivähoito, kirjasto, asukastupatoiminta, nuorisotoiminta, erilaisten yhdistysten toiminta ja yksityiset palvelut voivat sijoittua osin samoihin tiloihin. Parhaimmillaan kouluja voidaan hyödyntää erilaisiin viikonlopputapahtumiin tai jopa yöpymispaikkoina (kun asia huomioidaan suunnitteluvaiheessa).

Kouluverkoston suunnittelun periaatteena on linjattu kaupunkialueen alakoulun laskennalliseksi minimikooksi vähintään noin 300 oppilaan ja maaseutualueella vähintään noin 150 oppilaan koko. Kaupunkialueella tämä tarkoittaa kooltaan kaksisarjaista ja maaseutualueella yksisarjaista alakoulua. Suunnitteluperiaatteella tarkoitetaan uusien koulujen mitoituksellista vähimmäiskokoa, josta voidaan poiketa erityisperusteluin (esim. taloudellisuus, kuljetusetäisyydet, muita palveluja samassa tms.). Vanhat vähimmäiskokoa pienemmät koulut voidaan edelleen peruskorjata, mikäli se on kokonaistaloudellisesti katsottuna järkevää ja perusteltua.

Kouluverkoston tehostamiseksi esitettiin syksyllä 2013 (talousarvio vuodelle 2014) kahden kaupunkialueen ja yhden maaseutualueen alakoulun lakkauttamista. Maaliskuussa 2014 kaupunginvaltuusto päätti, että kaikki kolme koulua jatkavat toimintaansa ja niistä Kemppeänmäen ja Pitkälähdin koulu esikoulun ja 1-2 luokkien kouluna ja Kettula yksisarjaisena kouluna. Pitkälähdin ja Kettulan koulujen jatkamiseen liittyy tulevan vuoden aikana tehtävä selvitys Kalevalan koulun lakkauttamisesta. Kemppeänmäen koulun kohdalla tutkitaan päivähoidon, esikoulun ja alaluokkien (1-2. luokat) toimintojen yhdistäminen uuteen yksikköön ja rakennukseen.

Kasvun ja oppimisen palveluverkoston tavoitteita ovat:

<ul style="list-style-type: none">▪ Tulevat uudet koulut suunnitellaan ja rakennetaan esim. ”oppimis- tai hyvinvointikeskukseksi” eli ne ovat pelkkien koulujen sijaan monipuolisia palvelupaikkoja, joihin keskitetään myös muita julkisia/yksityisiä palveluja ja joiden käyttö olisi mahdollisimman tehokasta ja monipuolista.
<ul style="list-style-type: none">▪ Vuoteen 2025 mennessä tarvitaan laskennallisesti n. 4-6 uutta päiväkotia väestönkasvusta, asuntotuotannon sijoittumisesta ja luonteesta sekä rakentamisen nopeudesta riippuen.▪ Uudet päiväkodit tarvitaan Hiltulanlahteen ja Saaristokaupunkiin. Saaristokaupungissa tarve on Keilanrinteen ja Kuikkalammen alueilla.▪ Savilahteen, Neulaniemeen ja Vanuvuoren alueelle tarvitaan päivähoidon yksiköt väestönkasvusta ja asuntotuotannon nopeudesta sekä etenemisestä riippuen. Näiden yksiköiden tarve voi siirtyä vuoden 2025 jälkeiselle ajanjaksolle. Kaavoituksessa varaudutaan palvelutarpeisiin.▪ Päivähoitoa keskitetään suurempiin yksiköihin ja samalla pieniä epätarkoituksenmukaisia päivähoidon yksiköitä lakkautetaan.
<ul style="list-style-type: none">▪ Vuoteen 2025 mennessä tarvitaan laskennallisesti 1-2 uutta alakoulua väestönkasvusta, asuntotuotannon sijoittumisesta ja luonteesta sekä rakentamisen nopeudesta riippuen.▪ Uudet väestön kasvun vuoksi tarvittavat alakoulut ovat: Hiltulanlahti ja Neulaniemi. Kaavoituksessa varaudutaan koulujen tarpeeseen.▪ Neulaniemen alakoulun tarve voi tulla myös vasta vuoden 2025 jälkeen.▪ Uusia kouluja tarvitaan entisten yksiköiden korvaamiseksi: Karttulan koulukeskus, Jynkkä ja Kaislastenlahti.
<ul style="list-style-type: none">▪ Kaupunkialueella kaksisarjainen alakoulu eli vähintään n. 300 oppilaan koulu tavoitteellisenä minimikokona. Uudet koulut ja niiden tarve tarkastellaan ja mitoitetaan vähintään minimitalvoitteen mukaiseksi.▪ Maaseutualueella yksisarjainen alakoulu eli vähintään n. 150 oppilaan koulu tavoitteellisenä minimikokona, jollei pienempi alakoulu ole muutoin (esim. kuljetusetäisyydet tai kustannustehokkuus ja taloudellisuus) kokonaistaloudellisesti perusteltu.
<ul style="list-style-type: none">▪ Minna Canth muuttuu kokonaan yläkouluksi.
<ul style="list-style-type: none">▪ Kuopion lukiopaikkojen tarve n. 2 200 lukiopaikkaa vuonna 2025.▪ Musiikin, ilmaisun ja tanssin lukio (MIT) yhdistää kaksi lukiota. Uuden lukion rakentamisen ja ajoituksen osalta ei ole vielä päätöksiä.
<ul style="list-style-type: none">▪ Nuorisopalvelut toimivat erilaisissa toimintaan soveltuvissa tiloissa ja yksityisiä/yhteisöjen tiloja voidaan hyödyntää tulevaisuudessa myös nuorisopalvelujen toimintaan.▪ Nuorisopalvelujen toimintaa sijoitetaan palvelukampusten / hyvinvointikeskusten tms. yhteispalvelupisteiden tiloihin yhdessä mm. asukastupien ja kirjastojen kanssa.▪ Nuorisopalvelujen toiminta mahdollistetaan kaikissa uusissa kasvun ja oppimisen palvelualueen hankkeissa, jolloin tilojen suunnittelussa huomioidaan myös käyttäjänä nuorisopalvelut.
<ul style="list-style-type: none">▪ Haminalahden ja Tikkalansaaren leirikeskukset poistuvat palveluverkostosta.
<ul style="list-style-type: none">▪ Peruskoulun tukipalvelut ja kouluterveydenhuolto toimivat kaikilla peruskouluilla. Palveluverkosto muuttuu kouluverkoston mukana.
<ul style="list-style-type: none">▪ Lukioiden ja Savonia AMK:n opiskeluterveydenhuoltoa keskitetään pääterveysasemalle ja yhteen lukioon (Klassillinen lukio).
<ul style="list-style-type: none">▪ Tavoitteena on, että Sakky:n opiskelijaterveydenhuolto sijaitsee koululla tai sen välittömässä läheisyydessä. Palvelu siirtyy koulutuksen mukana Savilahteen.

Peruskouluverkostosuunnitelman mukaan Minna Canthin koulu muuttuu vuoteen 2020 mennessä kokonaan yläkouluksi ja samassa yhteydessä Minna Canthin lukio ja Musiikkilukio yhdistyvät ns. Musiikin, ilmaisun ja tanssin lukioksi (MIT). Tällä hetkellä MIT-hankkeen hankesuunnittelu on kesken ja päätöksiä hankkeen rakentamisesta ja ajoituksesta odotetaan saatavan vuoden 2014 aikana. Lukioverkostosuunnitelman (hyväksytty syksyllä 2011) ja tällä hetkellä olemassa olevien tietojen mukaan arvioituna Kuopion lukiopaikkojen tarve on n. 2 200 paikkaa vuonna 2025.

Nuorisopalvelujen toiminta sijoittuu tulevaisuudessa palvelualueen jo olemassa oleviin ja uusiin yksiköihin. Kaikissa uusissa hankkeissa on huomioitava palvelujen luonne ja mahdollistettava monimuotoinen toiminta mm. iltapäivä- ja ilta-aikaan. Kuopio luopuu kahdesta vanhasta ja heikkokuntoisesta leirikeskuksesta: Haminalahti ja Tikkalansaari.

Peruskoulujen tukipalvelut, oppilashuolto sekä kouluterveydenhuolto tapahtuvat peruskouluilla tai aivan niiden läheisyydessä (esim. Vehmersalmi). Lukioiden ja Savonia AMK:n opiskelijaterveydenhuoltoa keskitetään pääterveysasemalle ja yhteen lukioon (Kuopion Klassillinen lukio). Savon ammatti- ja aikuisopiston (Sakky) opiskelijaterveydenhuolto toimii koululla tai sen välittömässä läheisyydessä.

5.5 Hyvinvoinnin edistämisen palveluverkoston tavoitteet

Hyvinvoinnin edistämisen palveluverkosto laajenee kaupungin kasvun mukana. Yksityisten palvelujen merkitys korostuu tulevina vuosina hyvinvoinnin edistämisen palvelujen järjestämisessä. Laaja ja kattava julkinen palveluverkosto muodostaa perusrungon toiminnalle, jota yksityiset ja yhteisöjen palvelut täydentävät. Kaupunki edesauttaa ja luo edellytyksiä yksityisyriyten ja yhteisöjen palveluverkostolle ja palveluille, koska omat taloudelliset resurssit eivät mahdollista julkisen hyvinvoinnin edistämisen palveluverkoston voimakasta kasvattamista. Tulevaisuudessa kaupunki, yksityisyrietykset ja yhteisöt toimivat aiempaa enemmän yhteistyössä ja yhteisissä tiloissa asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi.

Kaupungin tavoitteena on koota hyvinvoinnin edistämisen palveluja palvelukeskuksiin, palvelukampuksiin, erilaisiin oppimis- ja/tai hyvinvointikeskuksiin tai muihin yhteispalvelupisteisiin. Toimintojen kokoaminen lähelle toisiaan tuo erilaisia tehokkuus- ja synergiaetuja ja edistää palvelujen laajaa käyttöä. Tulevaisuudessa mm. asukastuvat ja kirjastot pyritään sijoittamaan ensi sijassa edellä mainittuihin keskuksiin tai kampuksiin. Kirjastoverkostoa supistetaan suunnitellusti: Kettulan ja Särkiniemen kirjastojen toiminta lakkaa 1.6.2014 alkaen ja näiden alueiden kirjastopalvelut järjestetään kirjastoautopalveluin.

Kuopion lähiliikunta- ja leikkipaikkaverkostoa kehitetään laadukkaana ja pitkällä tähtäimellä teknisesti kestäväksi palveluverkostona. Palveluverkosto tulee edelleen keskittymään, jotta tavoitteiden mukainen laadukas palveluverkosto voidaan toteuttaa ja hoitaa. Seuraavassa luvussa 5.6. esitetyt kaupunkiympäristön palvelualueen palveluverkostoa koskevat tavoitteet edistävät myös osaltaan asukkaiden omaehtoista ja aktiivista hyvinvoinnin edistämistä.

Hyvinvoinnin edistämisen palveluverkoston tavoitteita ovat:

- Yksityisen hyvinvoinnin edistämisen palveluverkoston kasvu jatkuu ja osaltaan ylläpitää asuntoalueiden palvelutasoa.
- Yksityiset ja yhteisöjen palvelut ovat merkittävä osa fyysistä hyvinvoinnin edistämisen palveluverkosta. Kaupunki luo edellytyksiä yksityisten ja yhteisöjen hyvinvoinnin edistämisen palveluille ja toimii yhteistyössä muiden palveluntuottajien kanssa.
- Julkiset hyvinvoinnin edistämisen palvelut toimivat ja hyödyntävät myös yksityisiä tiloja.
- Kansalaisopiston palvelutoiminta jatkuu monipuolisena ja laajana asiakaslähtöisenä palveluverkoston eri puolilla Kuopiota.
- Kirjastoverkosta supistetaan hyväksytyin suunnitelman mukaisesti. Särkiniemen ja Kettulan kirjastojen toiminta lakkaa 1.6.2014 alkaen, minkä jälkeen alueiden kirjastopalvelut tarjotaan kirjastoautopalveluin.
- Liikkuvia kirjastoautopalveluja kehitetään ja lisätään.
- Asukastuvat ja kirjastot sijoitetaan ensi sijassa palvelukampuksiin / hyvinvointikeskuksiin / yhteispalvelupisteisiin.
- Lähiliikunta- ja leikkipaikkaverkosta ja reitistöjä kehitetään laadukkaana, keskitettynä ja pitkällä tähtäimellä teknisesti kestäväenä palveluna ("läheltä liikkeelle periaate").

5.6 Kaupunkiympäristön palveluverkoston tavoitteet

Kaupunkiympäristön palvelut luovat olosuhteita ja edellytyksiä julkisille, yksityisille ja yhteisöjen palveluille sekä palveluverkoston toimivuudelle. Liikenne- ja viherverkosto, rakennettu ympäristö reitistöineen, kuten myös toimiva joukkoliikenne muodostavat palveluverkoston perustan, joka suunnitellaan samassa asumisen, palvelujen ja työpaikkojen kanssa. Tavoitteena on, että asukkaat hyödyntävät laajaa liikenne- ja viherverkosta laadukkaana palveluverkoston mahdollisimman paljon ja että joukkoliikenne ja kevyen liikenteen laatuikäytävät edistävät asukkaiden liikkumista ja palvelujen saavutettavuutta. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että jalkakäytävät ja pyörätiet, viherväläykset sekä muut yleiset toimintapaikat ja -alueet suunnitellaan, rakennetaan ja kunnossapidetään viihtyisinä ja toimivina ja turvallisina huomioiden eri liikkujaryhmien tarpeet (esteettömyys). Näiden yleisten alueiden viihtyisyyttä ja käyttöä lisätään erilaisilla palveluilla (penkit, laitteet, kioskit, yleiset WC:t tms.). Kunnossapidon hoitoluokituksessa priorisoidaan joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen pääreitit etusijalle. Paikallisliikenteen suunnittelussa palveluverkosto ja reitistöt sovitetaan yhteen palvelujen käyttöä ja saavutettavuutta ajatellen.

Palveluverkoston muutokset vaikuttavat eri tavoin palvelualueiden sekä asukkaiden tilanteeseen. Hyvin tyypillisesti uusi palvelu kasvattaa ja vanhojen palvelujen karsiminen vähentää palvelualueen toimintakuluja, mutta muutos voi vaikuttaa hyvin päinvastaisesti muiden palvelualueiden toimintakuluihin. Tavoitteena on, että palveluverkosta koskevat muutokset tarkastellaan kokonaisuutena kaupungin ja asukkaiden näkökulmasta ja että verkoston muutoksissa on huomioitava hyvä ja turvallinen palvelujen saavutettavuus muutoksen jälkeisessä tilanteessa.

Kaavoituksessa varaudutaan uusiin palveluihin suureksi osaksi hyvin joustavilla kaava-

merkinnöillä. Tämä tarkoittaa, että hyvin yksityiskohtaisia palvelujen merkintöjä laitetaan entistä vähemmän kaavoihin, mutta kaavamerkinnot mahdollistavat kuitenkin pienimuotoisten palvelujen syntyminen asumisen joukkoon. Väljien kaavamerkintöjen tilanteessa on kuitenkin huolehdittava tonttivarannosta keskuksissa, etteivät keskusten parhaat palveluille soveltuvat tontit mene esim. pelkästään asumisen käyttöön. Joissain tapauksissa tonttien varaaminen jopa hyvin pitkälle tulevaisuuteen voi olla perusteltua. Tärkeimpien lähipalvelujen (koulut, päiväkodit) tontit varataan uusille alueille ja niiden toteutumista seurataan aktiivisesti.

Kaupan palveluverkoston suunnittelussa pyritään turvaamaan keskustan ja asuntoalueiden lähimyymlät sekä säilyttämään kaupunkialueella hyvä kaupan kilpailutilanne. Uudet myymälät ohjataan ensi sijassa keskustaan, sen lähivyöhykkeelle sekä joukkoliikennevyöhykkeen palvelukeskuksiin. Tämä tarkoittaa, että kaupan palveluverkosto on myös autottoman väestön saavutettavissa ja myös pienemmillä asuntoalueilla kauppa säilyy lähipalveluna. Autokaupungin vyöhykkeellä varaudutaan kuitenkin päivittäistavarakaupan pieniin erikoisliikkeisiin tai yksiköihin (esim. kyläkaupat, kioskit tms.).

Kaupunkiympäristön palveluverkoston tavoitteita ovat:

<ul style="list-style-type: none">▪ Kävely-, pyöräily- ja joukkoliikenteen toimivuus ja edellytykset huomioidaan kaupunkirakenteen ja palveluverkoston suunnittelussa.▪ Kävely-, pyöräily- ja joukkoliikenteen reitistöjen suunnittelu tukee palvelu- ja työpaikka-verkosta.
<ul style="list-style-type: none">▪ Kaupungin liikenne- ja viherverkosta sekä erilaisia reitistöjä hyödynnetään laadukkaana palveluverkoston.
<ul style="list-style-type: none">▪ Palveluverkoston muutoksissa ja uusien palvelujen suunnittelussa tarkastellaan vaikutukset ja huomioidaan lakisääteisten kuljetuskustannusten muutokset ja kokonaistaloudellisuus pitkällä aikavälillä.▪ Palveluverkoston muutoksissa huomioidaan kevyen liikenteen väylät ja yhteydet sekä muutosten jälkeinen palvelujen hyvä ja turvallinen saavutettavuus.▪ Liikenteen yleisuunnittelussa huomioidaan palvelujen muutoksista aiheutuvat pysäköintitarpeiden muutokset.
<ul style="list-style-type: none">▪ Palvelujen tonttivarannosta huolehditaan keskuksissa (keskusta, aluekeskukset ja palvelukeskukset).▪ Uusilla alueilla varaudutaan tärkeimpien lähipalvelujen (koulut, päiväkodit, lähikauppa) tarpeisiin kaavoissa. Niiden toteutuminen ohjelmoidaan ja sitä seurataan aktiivisesti.▪ Uusiin palveluihin varaudutaan joustavilla kaavamerkinnoilla: Vähemmän yksilöityjä palveluvarauksia merkitään kaavoihin, mutta merkinnöillä mahdollistetaan kuitenkin pienimuotoisten palvelujen toteutuminen asumisen sekaan keskustaan, keskustan lähialueille sekä joukkoliikennevyöhykkeelle.▪ Joustavat kaavamerkinnot lisäävät tontinluovutuksen vastuuta ja edellyttävät tiivistä yhteistyötä palvelualueiden kanssa erilaisten palvelujen tarpeiden hahmottamiseksi.
<ul style="list-style-type: none">▪ Kaupan palveluverkoston suunnittelulla / -ssa:<ul style="list-style-type: none">- Pyritään turvaamaan keskustan ja asuntoalueiden lähimyymlät.- Uudet myymälät ohjataan keskustaan ja sen lähivyöhykkeelle sekä joukkoliikennevyöhykkeen palvelukeskuksiin.- Pyritään säilyttämään kaupan hyvä kilpailutilanne.- Huomioidaan ikääntyvä sekä autoton väestö.- Autokaupungin vyöhykkeellä varaudutaan myös pieniin kaupan erikoisliikkeisiin / yksiköihin (mm. kioskit).

6. Palveluverkosto vuonna 2025 – vaikutusten ennakoarviointia

Tämä palveluverkostaselvitys antaa tavoitteet ja vision Kuopion palveluverkostolle vuonna 2025. Nähtäväksi kuitenkin jää, kuinka palvelut ja palveluverkosto todella kehittyvät, sijoittuvatko uudet palvelut halutusti ja millaisena palveluverkostomme näyttää vuonna 2025. Fyysisen palveluverkoston muutokset voivat olla nyt esitettyä visiota suurempia tai pienempiä useiden verkostoon vaikuttavien tekijöiden vuoksi. Merkittävin fyysiseen palveluverkostoon vaikuttava tekijä on tulevaisuuden kunta- ja palvelurakenne sekä se, millainen kuntien taloudellinen tilanne ja liikkumavara ovat noin kymmenen vuoden kuluttua.

Visioitua palveluverkostoa ja sen vaikutuksia voidaan tarkastella ja arvioida hyvin karkealla tasolla ja eri tekijöiden suhteen. Ensi sijassa fyysiset palvelut ovat tarkoitettuja kunnan asukkaille, työntekijöille sekä kaupungin vierailijoille, ja siten vaikutukset kohdistuvat ensi sijassa näihin sidosryhmiin. Myös vaikutuksia kaupungin talouteen voidaan yleisellä tasolla arvioida. Lähtökohtana arvioinnissa on nykytilanne eli selvityksessä esitetty vuoden 2013 tilanne. On huomattava, että kaikki palveluverkoston muutoksista aiheutuvat vaikutukset tulee tarkastella yksityiskohtaisemmin konkreettisten toimenpiteiden tekemisen yhteydessä eli kun päätöstä palveluverkoston muutoksesta valmistellaan. Tarkempi vaikutustarkastelu on osa operatiivista suunnittelu- ja valmistelutyötä.

Visio vuoden 2025 palveluverkostosta ei merkitse hyvin suuria muutoksia nykytilanteeseen nähden. Kuten luvussa 2 on esitetty, palveluverkosto on kokenut jo hyvin paljon muutosta osakseen pitkällä aikavälillä ja useina viime vuosikymmeninä, kun taas aivan viime vuosina muutokset ovat olleet enää hyvin vähäisiä. Jo osin tapahtunut palvelujen sijoittuminen ja keskittyminen lähelle toisiaan on johtunut paljolti asukkaiden kulutus- ja palvelukäyttäytymisestä (esim. kysynnän pienentyminen ja autoistuva liikkumiskehitys) sekä osin taloudellisista syistä (yksikköjen yhdistäminen).

Palveluja suuremmiksi kokonaisuuksiksi tavoittelevan kehityksen vaikutukset vaihtelevat jonkin verran asukas- ja ikäryhmittäin sekä myös ajassa. Keskustaan, keskustan lähialueille tai joukkoliikennekaupungin palvelukeskuksiin sijoittuvat palvelut ovat edelleen eri kulkutavoin saavutettavissa hyvin eri puolilta kaupunkia. Autottomien tilanteessa palveluiden sijoittuminen lähelle toisiaan on taloudellista ja järkevää, ettei asukkaiden tarvitse hakea niitä monista eri paikoista. Hyvä bussiliikenteen toimivuus kytkettynä palvelujen kehittämiseen on myös eri väestöryhmien kannalta kannatettavaa.

Useat fyysisen palveluverkoston muutokset voidaan kokea alkuun ja lyhyellä aikavälillä vaikeiksi, kunnes uusi palvelupaikka tai uudet palvelumuodot tulevat tutuksi ja kunnes uudet yhteisölliset toimintapaikat ja käytännöt muotoutuvat. Esimerkiksi autolla liikkuvien näkökulmasta uuden palvelupaikan sijainnilla ei välttämättä ole paljon merkitystä, vaan tyytyväisyyttä palveluun koetaan mm. parkkipaikkojen riittävyyden ja palvelujen saatavuuden (esim. aukioloajat) perusteella. Myös jo koulukuljetuksessa olevien lasten kohdalla toimiminen hyvässä, laadukkaassa oppimisympäristössä ja -tiloissa voidaan kokea myönteiseksi, jolloin lasten kuljettaminen hieman kauemmaksi hyväksytään.

Kuopion kaupunki on hyväksynyt ja ottanut käyttöön vaikutusten ennakoarvioinnin kaikkien päätösten yhteydessä. Arviointilomakkeessa on esitetty vaikutusten arvioinnin tekemistä ihmisiin, ympäristöön, talouteen ja yrityksiin kohdistuen. Tässä on palveluverkoston vuonna 2025 arviointia suoritettu lomakkeen mukaan ja soveltuvin osin. Kohdasta 2 lähtien perustelut on esitetty koottuna taulukon jälkeen, koska kohdittain niitä on ollut erittäin vaikea esittää.

Merkkien selitykset:

- ++ Pitkäaikainen myönteinen vaikutus
- + Lyhytaikainen, myönteinen vaikutus
- 0 Neutraali vaikutus, ei vaikutusta tai vaikea arvioida vaikutuksia
- Lyhytaikainen, kielteinen vaikutus
- Pitkäaikainen kielteinen vaikutus

1. Vaikutukset ihmisiin (päästösten sosiaaliset ja terveysvaikutukset eri ihmisryhmiin esim. sukupuolen, iän, asuinpaikan, kielen, kulttuuritaustan, tulojen, koulutuksen, ammatti- ja työmarkkina-aseman tai erityisryhmän tms. mukaan)

2. Palvelujen saatavuuteen ja laatuun (esim. sosiaali- ja terveyspalvelut, koulutus-, kulttuuri- ja liikunta jne.)	+/0/-	- Palvelut saatavuus säilyy tai voi jopa parantua, kun taas saavutettavuus voi heikentyä. - Palvelujen laatu voi parantua, kun palvelut muodostavat suurempia kokonaisuuksia.
3. Sosiaaliseen elinympäristöön (esim. ihmissuhteisiin, syrjintään, yhteisöllisyyteen, yhteisölliseen, kulttuuriseen tai hengelliseen osallistumiseen)	0/+	- Palvelujen sijainti ei vaikuta siihen, millaiseksi sosiaaliset suhteet ja yhteisöllisyys muodostuvat. Sijainti ja tilat luovat näille edellytykset. - Suuremmat palvelukokonaisuudet mahdollistavat yhteisöllisyyden ja sosiaalisten ystäväsuhteiden muodostumisen em. väestön taustoista huolimatta. - Sosiaalinen elinympäristö on enemmän riippuvainen palvelutoiminnan sisällöstä kuin fyysisten tilojen sijainnista. - Parhaimmillaan hyvät tilat ja tilakokonaisuudet tukevat yhteisöllisyyttä ja osallistumista.
4. Elintapoihin (esim. ruokavalioon, päihitteiden käyttöön, liikuntaan, virkistäytymiseen, riskikäyttäytymiseen)	0	- Vaikutuksia on vaikea arvioida. Kuopion palveluverkoston 2025 tavoitteena on kannustaa asukkaita omaehtoiseen ja aktiiviseen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.
5. Terveysteen (fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen)	0	- Vaikutuksia on vaikea arvioida. Kuopion palveluverkoston 2025 tavoitteena on kannustaa asukkaita omaehtoiseen ja aktiiviseen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.
6. Osallistumiseen (osallistuminen päätöksiin ja vaikuttaminen, tiedonsaanti jne.)	0	- Vaikutuksia on vaikea arvioida. Parhaimmillaan hyvät tilat ja tilakokonaisuudet tukevat osallistumista.
7. Väestöryhmien toimeentulo (työllisyys, talous, varallisuus jne.)	0	- Fyysisellä palveluverkostolla ei ole vaikutusta väestöryhmien toimeentuloon.

Johtopäätökset ja perustelut:

Palveluverkoston muutokset vaihtelevat jonkin verran eri väestö- ja ikäryhmien, asuinpaikan ja tilanteen mukaan sekä myös ajassa. Yksittäisen henkilön kannalta muutokset voivat olla lyhyellä aikavälillä negatiivisia tai positiivisia muuttuen jopa merkittävästi pitkällä aikavälillä ja elämäntilanteiden mukaan. Vaikutuksia koko Kuopion väestön tai keskimäärin kuopiolaisen kannalta on erittäin vaikea arvioida. Palveluverkostosuunnittelussa lähtökohtana on, että fyysisen verkoston muutokset eivät heikennä asukkaiden palvelujen saatavuutta tai saavutettavuutta. Palvelujen saavutettavuuteen kiinnitetään fyysisen verkoston muutoksissa erityistä huomiota. Kaikissa palveluverkoston ratkaisussa kiinnitetään myös erityistä huomiota asukkaisiin kohdistuviin vaikutuksiin.

2. Vaikutukset ympäristöön ja ilmastoon (vaikutukset, jotka aiheutuvat luonnonvarojen ja energian käytöstä ja niihin liittyvistä päästöjen ja jätteiden määrästä, kulutuskäyttäytymisen muutoksesta tai toimintojen sijoittumisesta ja niihin liittyvistä liikkumis- ja liikennetarkoituksista)

1. Fyysiseen elinympäristöön ja viihtyvyyteen (työ-, asumisolot, liikenne- ja liikkumismahdollisuudet esim. melu, ilman epäpuhtaus, onnettomuusriski jne.)	++
2. Maaperään, vesistön ja luonnon monimuotoisuuteen	0
3. Ilmastoon (kv:n päätös)	+0/-
4. Maisemaan, kaupunkikuvaan, kulttuuriperintöön	++
5. Rakennettuun ympäristöön ja yhdyskuntarakenteeseen	++

Johtopäätökset ja perustelut:

Fyysisen palveluverkoston 2025 vaikutukset ympäristöön ja ilmastoon ovat joko neutraalit tai positiiviset syntyen pitkällä aikavälillä hitaasti. Kun palveluja kootaan ja keskitetään jo olemassa oleviin keskuksiin tehokkaammiksi ja taloudellisemmiksi kokonaisuuksiksi, verkoston ratkaisut säästävät luontoa, rakentamista sekä asukkaiden turhaa liikkumista eri paikkoihin. Koska palvelujen tavoitellaan olevan kävellen, pyöräillen ja joukkoliikenteen avulla hyvin saavutettavissa, verkostolliset ratkaisut ovat toivottavia myös ilmastovaikutusten, ympäristön ja yhdyskuntarakenteen kannalta. Eri palvelujen sijoittumisen lähelle toisiaan voisi arvioida olevan myös myönteinen kaupunkikuvan, maiseman ja rakennetun ympäristön näkökulmasta verrattuna siihen, että palvelut sijoittuvat hajalleen eri puolille alueita.

Luonnonvarojen, energiankäytön, päästöjen ja jätteiden määrästä aiheutuvia vaikutuksia on vaikea arvioida, koska palveluihin liittyvät toimintatavat vaikuttavat enemmän näihin haittoihin kuin fyysiseen paikkaan liittyvät ratkaisut. On kuitenkin mahdollista, että yhteiskäyttöiset ja tehokkaasti käytetyt keskitetty monikäyttötilat vähentävät ympäristöön ja ilmastoon kohdistuvia haittoja todennäköisemmin, kuin mitä jokaiselle toiminnolle erikseen järjestetyt tilaratkaisut.

3. Vaikutukset kunnan talouteen ja henkilöstöön

1. Kunnan henkilöstöön (asema, määrä, osallistuminen)	+
2. Kunnan talouteen (menoihin, tuloihin, investoinnit, velkaantuminen jne.)	++
3. Tuloksellisuuteen ja tuottavuuteen	++

Johtopäätökset ja perustelut:

Palvelujen kokoaminen suuremmiksi kokonaisuuksiksi keskustaan, alue- ja palvelukeskuksiin sekä joukkoliikennevyöhykkeelle ja esim. palvelukampuksiin tai muihin vastaaviin palvelupisteisiin (yhteispalvelupisteet, hyvinvointikeskukset) tuo kunnalle tehokkuus- ja taloudellisuusetuja. Julkisen palveluverkoston osalta keskeisiä tavoitteita ovat: taloudellisuus, tehokkuus sekä tilojen monikäyttöisyyden edistäminen. Etenkin pitkällä aikavälillä palveluverkoston tulisi muodostua aiempaa kustannustehokkaammaksi, jolloin vaikutukset kunnan talouteen ovat positiiviset. Kuntatalouden ja julkisen sektorin tuloksellisuuden ja tuottavuuden näkökulmasta palveluverkoston visio 2025 on perusteltu.

Vaikutukset kunnan henkilöstöön ovat neutraalit tai positiiviset perusteella, että henkilöstön ja sijaisten käyttö on aina suurissa yksiköissä taloudellisempaa ja joustavampaa kuin pienissä. Esim. loma-aikoina henkilömäärältään suuria yksiköitä on mahdollista pitää toiminnassa kuin pieniä, joissa henkilöitä on vähän ja loma-ajat sijoittuvat samaan. Lyhyellä aikavälillä palveluverkoston muutokset voivat aiheuttaa investointimenojen kasvua, mutta niiden avulla voidaan saavuttaa merkittäviä käyttötalouden säästöjä pitkällä aikavälillä.

4. Vaikutukset yrityksiin (vaikutukset, jotka aiheutuvat esimerkiksi julkisista hankinnoista, asunto- ja kaavoituspolitiikasta, liikenneratkaisuista, kunnan talouspolitiikasta)

1. Kuopion kaupungin kilpailukykyyn	++
2. Yritystoiminnan monipuolistumiseen, markkinarakenteeseen ja liiketoimintaan	++
3. Työpaikkojen muodostumiseen	++
4. Yritysten kehittämiseen	++
5. Yritysten työvoiman saantiin	++
6. Yritysten tavara- ja työpaikkaliikenteeseen	++
7. Yritysten asiakasvirtaan	++
8. Yritysten osallistumiseen julkisiin hankintoihin	++

Johtopäätökset ja perustelut:

Johtopäätöksenä ja perusteluna kaikkiin edellä esitettyihin kohtiin voidaan todeta seuraavaa: Kuopion palveluverkoston visio ja suunnittelun tavoitteet vuoteen 2025 tukevat yritysten kehittymistä ja niiden tarjoamia palveluja kaupungissa. On hyödyllistä, että yritykset sijoittuvat kaupungissa tarkoituksenmukaisesti ja palveluverkostolle esitettyjen tavoitteiden mukaan. Näin julkiset, yksityiset ja yhteisöjen palvelut voivat tukea ja täydentää toisiaan. Palveluverkoston tavoitteiden esittäminen on eduksi myös muiden kuin julkisten palveluyritysten kehittämiseksi. Palveluverkoston visio 2025 ja suunnittelun tavoitteet on kuvattu, mikä on hyödyksi palveluyritysten toiminnalle kaupungissa. Kaupungin hyvä kilpailukyky ja positiivinen imago edellyttävät palveluverkoston tulevaisuuden kuvan hahmottamista. Vaikutusten on arvioitu olevan myönteisiä pitkällä aikavälillä.

Julkisten, yhteisöjen ja yritysten palvelujen sijoittuminen lähelle toisiaan on edullista yritystoiminnan kehittymisen kannalta (synergiaedut). Palvelujen sijoittuminen asuntoalueiden keskuksiin ja ns. kohtaamispaikkoihin mahdollistaa asiakasvirtojen kasvun, kun asiakkaat liikkuvat ja hoitavat asioitaan samoissa paikoissa (vrt. kauppakeskukset)